Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

EN ELSESMINDE-LANDMAND OG EN VESTERGADE-KØBMAND

AF
CARL ERNST BRANDT

INDHOLDSFORTEGNELSE:

FORORD....3
KNUD WOGNSEN BRANDT - MIN FARFAR....4
KNUD WOGNSEN BRANDT "I LÆRE"....4
KNUD WOGNSEN BRANDTS TILLIDSHVERV....5
VERDENS FØRSTE SVINEFORSØGSSTATION....6
PRODUKTIONSHØJSKOLEN....8
ELSESMINDES BRAND....9
KLUBBEN....11
SKOLE....12
MEJERIET SANDERUM....16
FYENS LANDMANDSBANK - EGNSBANK FYN - SYDBANK....17
FYNS STIFTS PATRIOTISKE SELSKAB....20
ODENSE KVÆGTORV....24
FOLKEHOLD....28
LIDT SPREDT - LØST OG FAST....29
AFSKEDSTALE OG SAMTIDIG TALE FOR KONFIRMANDEN....36
SKOVLØKKEHUS....37
KNUD WOGNSEN BRANDTS RIDDERBESKRIVELSE....38
KNUD WOGNSEN BRANDTS (MIN FARFAR) JORDEFÆRD....39
ERNST PETER BRANDTS (MIN OLDEFAR) JORDEFÆRD....40
SOPHIE MARIE KIRSTINE BRANDTS (MIN OLDEMOR) JORDEFÆRD....42
ELSESMINDE IFLG. ERIK BRANDT (MIN FAR)....44
ELSESMINDE IFLG. P. SKOVGAARD....45
ELSESMINDE IFLG. LA COUR. (1907)....46
ELSESMINDE IFLG. J. JESPERSEN. (1927)....48
ELSESMINDE IFLG. J. J. HANSEN. (1930)....48
ELSESMINDE IFLG. E. BÜLOW. (1975)....49
DE TO GRAVSTEDER PÅ SANDERUM KIRKEGÅRD....50

ERNST BRANDT - MIN OLDEFAR....56
ERNST BRANDT BLIVER KØBMAND....56
ERNST BRANDTS TILLIDSHVERV....57
DE FYNSKE KØBSTÆDERS BRANDFORSIKRING AF 1850....58
BRYGGERIET ODENSE....59
NØRREBROS JERNSTØBERI....61
BRANDEN PÅ NØRREBRO....63
MARIE JØRGENSENS SKOLE....65
HANDELSSTANDSFORENINGEN I ODENSE....67
FYENS STIFTS SPAREKASSE....67
FYENS STIFTS KREDITFORENING....67
ASSURANCEFORENING FOR HESTE....67
OVERFORMYNDER....68
NOGLE SPREDTE NOTATER....68
ERNST BRANDTS RIDDERBESKRIVELSE....68
VED MIN DYREBARE CAROLINE BRANDTS DØD. VERS AF A. C. THIESS....69

DE TRE SØNNER FRA ELSESMINDE. - ERNST PETER BRANDTS BØRN....70
BØRNENE FRA ELSESMINDE. - KNUD WOGNSEN BRANDTS BØRN....72
KØBMANDSBØRNENE FRA VESTERGADE. - ERNST BRANDTS BØRN....77
FORPAGTERBØRNENE FRA EGESKOVGAARD. - KNUD GRAAE BRANDTS BØRN....81
GODSFORVALTERBØRNENE FRA HARRITSLEVGAARD. - GOMME GOMMESEN BRANDTS BØRN....82
GODSFORVALTERBØRNENE FRA EGESKOV. - ANDERS WOGNSENS BØRN....83
LILLE HJÆLPESKEMA TIL FAMILIEFORHOLD....84
KILDER....85
EFTERSKRIFT....91

FORORD.

På mine gamle dage fik jeg lyst til at skrive dels om min farfar, Knud Wognsen Brandt, landmanden fra "Elsesminde" i Sanderum, og dels om min oldefar, Ernst Brandt, købmanden fra Vestergade i Odense. Skriftet her skulle gerne give et lille billede af deres travle liv, hvad de bedrev, hvad de sammen med andre deltog i, og hvad de sammen med andre var med til at skabe. Familien kommer naturligvis også "ind i billedet", og de nærmeste familiemedlemmer omtales undervejs. Skriftet burde nok have været lavet for 50-60 år siden, idet mundlige beretninger fra den tid ville have gjort skriftet mere fyldestgørende. Joh, jeg skulle nok have lyttet lidt mere til fars og onklernes samtaler om deres barndom og ungdom.

Ernst Brandt

Knud W. Brandt

Jeg har aldrig mødt hverken oldefar eller farfar, idet oldefar døde i 1910, og farfar døde 1929, året før jeg blev født.
Min far, Erik Brandt, sørgede for, at mange papirer ikke gik tabt, og det var også ham, der var skyld i bevaringen af de to gravsteder på Sanderum Kirkegård.
Skriftet her har været færdigt i flere år - kun indsættelse af billeder manglede.
Jeg håber, at det ikke vil blive alt for kedeligt at læse skriftets indhold.

Mange venlige hilsner
Carl Ernst Brandt,
Skt. Hansgade 1,
5000 Odense C.
August 2009.

Forsidebilleder:
Øverst: "Elsesminde" i Sanderum. (Familiebillede.)
Nederst: Ernst Brandts forretning i Vestergade i Odense (på billedets venstre side).
Fra "ODENSE – FØR OG NU". 1931. Hempelske Boghandels Forlag.
(Vestergade set fra Sct. Knuds Hjørne.) Udgivet i anledning af 25-års-dagen for Turistforeningens stiftelse.

KNUD WOGNSEN BRANDT - MIN FARFAR.

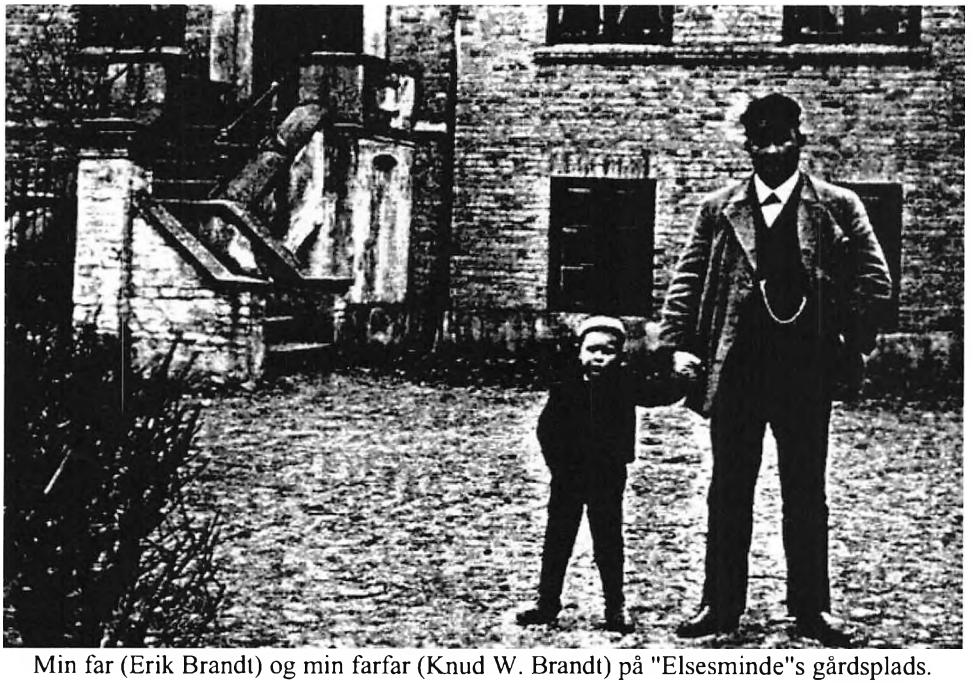

Knud Wognsen Brandt.

Knud Wognsen Brandt blev født 17. juni 1864 på Egeskov Forpagtergård ved Kværndrup som søn af forpagter Ernst Peter Brandt og Sophie Marie Kirstine, født Wognsen. Knud Wognsen Brandt døde den 7. oktober 1929 kl. 18. og blev fra Sct. Knuds Kirke i Odense begravet på Sanderum Kirkegård den 12. oktober 1929. Forpagter på sin mors gård "Elsesminde" i Sanderum 1887. Ejer af "Elsesminde" 1896-1917. Ridder af Dannebrog ved "Fyens Stifts Patriotiske Selskab"s 100-års-jubilæum i juli 1910. I 1917 solgtes "Elsesminde" til hestehandler Kruuse, Odense, der solgte gården til kreaturhandlerne Holmsgaard og Due, som i 1919 videresolgte den til Odense Kommune. I 1917 købte Knud Wognsen Brandt "Villa S." ("Skovløkkehus"), Mogensensvej 29, Odense, af grosserer Har. Faber.

Knud Wognsen Brandt var gift 2 gange. - Første gang 15. januar 1889 (forlovet 15. juni) i Sct. Knuds Kirke i Odense med sin kusine Caroline Charlotte ("Snes") Brandt, født 28. oktober 1864. Død 23. august 1916. Begravet 28. august på Sanderum Kirkegård. Datter af købmand i Odense Ernst Brandt (1823-1910) og Marie Ernstine Amalie Brandt (1838-1908).
Gift anden gang 3. april 1918 i Ordrup Kirke med sin første hustrus niece Cecilie ("Cis") Margrethe Brandt, født 9. juli 1878. Død 24. december 1955 kl. 22 i sit hjem Mageløs 9 på anden sal i Odense. Begravet fra Hospitalskirken på Sanderum Kirkegård. Datter af jernstøber og ejer af Nørrebros Jernstøberi, Knud Gommesen Brandt (1853-1930) og Petra Hansine, født Petersen (1852-1922). Knud Gommesen Brandt var søn af ovennævnte købmand i Odense Ernst Brandt (1823-1910) og Caroline Charlotte Brandt (1829-61). Petra Hansine Petersen var datter af etatsråd, grosserer Nicolaj Vilhelm Petersen (1817-95) og Adolphine Augusta Købke (1821-80).
I Knud Wognsen Brandts første ægteskab 10 børn, hvoraf 3 ikke opnåede en alder af 1 år. I andet ægteskab ingen børn.

KNUD WOGNSEN BRANDT "I LÆRE".

Min far (Erik Brandt) og min farfar (Knud W. Brandt) på "Elsesminde"s gårdsplads.

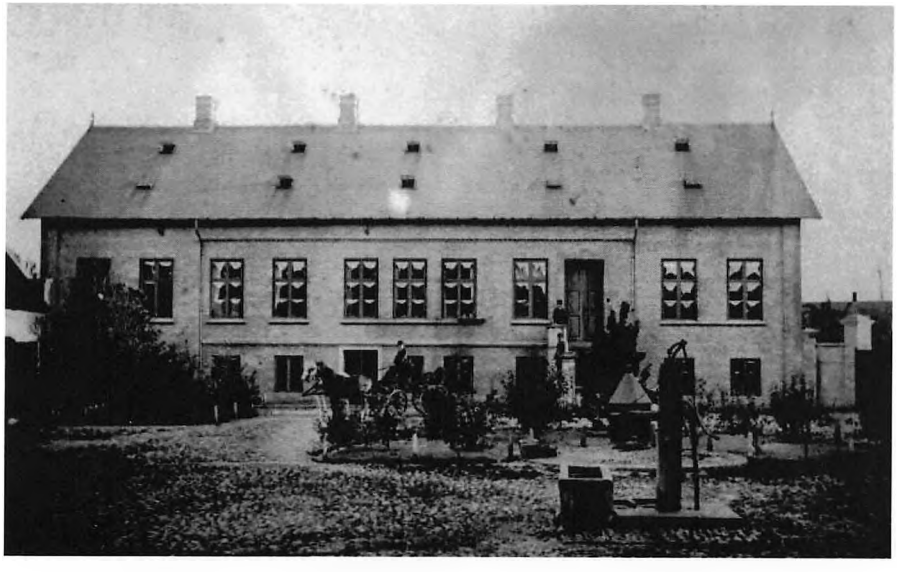
- Gået i skole på "Giersings Realskole", Søndergade i Odense, indtil 1879.
- Uddannelse på "Fyens Stifts Patriotiske Selskab"s Landbrugsskole i Vindegade i Odense. 2 kurser. Afgangseksamen i marts 1881 med første-karakter.
- Lært regnskab (volontør) på C. Chr. Rasmussens kæmnerkontor i Assens fra 1. april 1881 til 31. marts 1882. Mens Knud Wognsen Brandt var i Assens opholdt hans tilkomne, Caroline Charlotte ("Snes") Brandt, sig på "Elsesminde". Som "gamle farmor" (min oldemor) sagde: "Så hun vidste, hvad hun gik ind til".

Knud W. Brandt som soldat.

- Lært landvæsen hos forpagteren på "Hellerup", Hellerup Sogn på Fyn, den fremragende landmand og senere ejer af hovedgården "Risinge" i Flødstrup sogn, Rasmus Kattrup (1848-1927), der var gift med Eline Marie Josepha Wognsen (1858-1927), søster til Sophie M. K. Wognsen (min oldemor).
- Forvalter på "Rygaard" 1883-85 hos Jens Christian West, der var gift med fasteren Alberta Petrea Kristiane Brandt.
- Forvalter på "Søbysøgård" hos den ansete forpagter Knipschildt.
- Forvalter på "Rugaard" ved Grenaa. Gården ejedes dengang af kammerherre Mourier-Petersen
- I "læretiden" også soldat (trainkonstabel) bl.a. sammen med den senere ejer af Hesselager Mølle, Ernst Brandt, fætter til Caroline Charlotte ("Snes") Brandt. Knud Wognsen Brandt gik ud af militærtjenesten som korporal i 1886.

KNUD WOGNSEN BRANDTS TILLIDSHVERV.

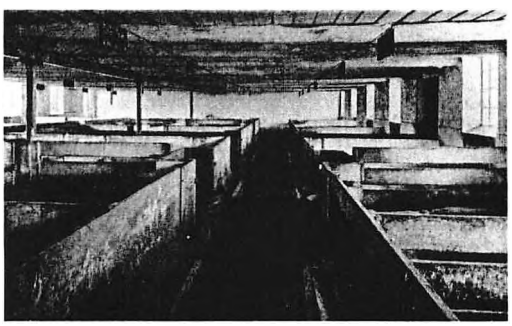

Elsesmindes gårdsplads.

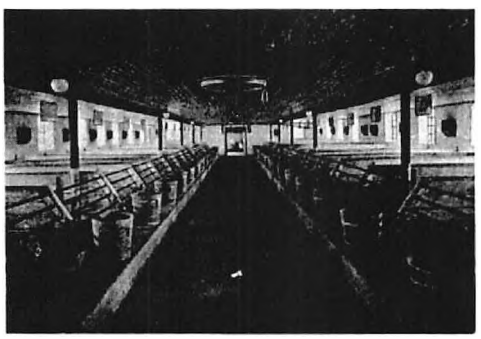
De fleste her nævnte tillidshverv er noteret i Knud Wognsen Brandts egen lommebog. Dog, to tillidshverv, en næstformandspost og en revisorpost, kan ikke tydes.
- Sognefoged for Sanderum og Elmelunds distrikter 1890-1916.
- Næstformand i "Fyens Stifts Patriotiske Selskab" 1908-1913.
- Til sin død medlem af lige nævnte forenings udvalg til fordeling af belønninger for lang og tro tjeneste.

- Mangeårig revisor i "Fyens Stifts Patriotiske Selskab".
- Formand for og medstifter af "A/S Odense Kvægtorv" 1909-22.
- Formand for og medstifter af "Mejeriet Sanderum".
- Formand for "Sanderum Kontrolforening".
- Formand for Voldgiftsretten i Odense Herred.
  Landboforeningerne.
- Voldgiftsmand i "Odense Eksportslagteri" i tvistigheder
  mellem slagteri og andelshavere. - Fra 1909 til sin død.
- Formand for "Fyens Landmandsbank"s repræsentantskab
  1917-1928 og repræsentant siden dens start i 1902.
  Fra 1985 hedder banken "Egnsbank Fyn" og fra 2002 "Sydbank".
- Repræsentant i "Andelsbogtrykkeriet".
- Repræsentant i "Fyens Stifts Kreditforening".
- Repræsentant i "Statens Bedømmelsesudvalg"
  (for svineavlscentre).
- Repræsentant i "Mønstringskommissionen".
- Repræsentant i "Udførselskommissionen".
- Revisor af det kommunale regnskab i Sanderum Kommune.
- Revisor i "Assuranceselskabet Sanderum med flere Sogne"
  omfattende heste og kvæg.
- Fodervært for "Statens Forsøgsstation". - "De Samvirkende
  Landboforeninger" havde deres forsøgsstation for svineavl
  på "Elsesminde" - VERDENS FØRSTE med start i 1907.
- Formand for "Dansk Kartoffeleksport".
- Medlem af "Prisreguleringskommissionen".
- Formand for "Landboforeningernes Noteringsudvalg".

VERDENS FØRSTE SVINEFORSØGSSTATION.

Den oprindelige forsøgsstald opført i 1907.

Forsøgsstalden efter ombygning i 1937.

"I årene 1899-1905 foretog Forsøgslaboratoriet en del spredte forsøg med grise tillagt på kårede stamdyr i centrene. Man blev imidlertid hurtig klar over, at de indvundne resultater fra disse ambulante forsøg var et alt for spinkelt materiale i retning af at tjene til vejledning for de ledendes bestræbelser til ophjælpning af svineavlen". Således startede forsøgsleder N. Beck (1865-1934) sin beretning til "Fyns Stifts Landbrugstidende" den 12. marts 1932 i anledning af Forsøgsstationens 25-årsdag. N. Beck, der i øvrigt også havde 25-årsdag som leder af forsøgsstationen, fortsatte: "Afdøde statskonsulent P. A. Mørkeberg har overfor Laboratoriet gang på gang udtalt ønskeligheden af at få raceforsøgene med svin udført efter en noget ændret og større målestok. Det skal dog i denne forbindelse særlig fremhæves, at det var afdøde forpagter F. Hempel Syberg (1837-1929), der gav de mange udtalelser og overvejelser et endeligt og bestemt udtryk ved sit forslag om oprettelsen af en fast forsøgsstation, hvor de

så stærkt savnede oplysninger gennem kontinuerlige undersøgelser ville kunne fremskaffes. En herlig sommerdag i året 1906 kørte forpagter Syberg, direktør H. Jensen og jeg over til Sanderum for at spørge proprietær Knud Wognsen Brandt, om han ville være villig til at overtage hvervet som vært for de påtænkte stamme- og raceforsøg. Efter nogen forhandling svarede proprietæren ja og indgik for egen regning at opføre en for øjemedet passende ny stald".

Videre i beretningen kan læses (her i uddrag): "Det blev overladt til mig at fremkomme med udkast til staldens indretning, og efter at planen for hele arbejdsmåden var blevet godkendt af Forsøgslaboratoriet, begyndte VERDENS FØRSTE FORSØGSSTATION af den her omhandlede art, "Elsesminde", sin virksomhed den 12. marts 1907 med plads til 144 svin i 36 stier". "I 1917 solgte proprietær Knud Wognsen Brandt "Elsesminde" til hestehandler Kruuse, men da denne ikke var interesseret i at holde svin, måtte vi se os om efter et nyt sted".

N. Beck.

Det nye sted blev hos Eksportslagteriets formand, mejeriejer Anders Andersen på "Bakkegaard" ved Langeskov med start den 20. maj 1919. Der var plads til 176 svin (44 stier à 4 dyr). Der gik dog kun godt en måned, da man konstaterede hostesyge blandt forsøgssvinene, og tilgangen af grise blev standset. Efter grundig, daglig sprøjtning af stalden med lysolopløsning kunne man den 3. februar 1920 igen modtage svin, men hostesygen indfandt sig igen hen på sommeren 1920. Anders Andersen ønskede sig nu fritaget for sin forpligtelse til at drive forsøgsstationen videre. Repræsentanter fra forsøgsrådet, laboratoriet og svineavlens ledelse imødekom ønsket den 5. august 1920. Fra Odense Kommune, der nu var ejer af "Elsesminde", fremkom tilbud om at stille den tidligere forsøgsstald til rådighed, og forholdsvis let enedes byens markudvalg og forsøgsrådet om vilkårene. Den gamle forsøgsstald stod, som den var forladt i 1917, og med omfattende reparation og grundig desinfektion blev den atter taget i brug. Fra 1923 har avlscentrene i Sønderjylland været knyttet til "Elsesminde". Forsøgsstationen for svin stoppede i 1960. Fra 1962 til 1968 var der afkomstprøvestation på "Elsesminde". Den første inspektør, som Odense Kommune ansatte, var H. Broxgaard, som virkede fra 1919 til 1934. Han efterfulgtes af Poul Andersen, der virkede fra 1934 til 1972. I 1973 blev gården forpagtet ud til proprietær Denker. Den 1. september 1978 blev produktionsskolen oprettet. I dag er den væsentlige del af de engang 240 tdr. udlagt som golfbane, hvis velklippede græstæppe siden 1993 har gået under navnet "Odense Eventyr Golf".

Det skal lige med, at inspektør Poul Andersen havde en flyvemaskine, som stod i en hangar på marken. Maskinen blev under besættelsen natten til den 21. juni 1941 omkring kl. 23 benyttet af flyverløjtnant Thomas Sneum og hans officerskollega Kjeld Pedersen til en eventyrlig rejse fra det besatte Danmark til England medbringende sensationelle smalfilmsoptagelser af tyske radarstillinger på Fanø - Sneums fødeø. Forfatteren Ken Follett har skrevet en thriller med udgangspunkt i en række hændelser i Danmark under 2. Verdenskrig. Blandt andet en eventyrlig flugt fra Fyn - med ovenstående flyvetur som udgangspunkt. Bogen hedder "London kalder" og er fra forlaget Cicero.

Inspektør Poul Andersen var også aktiv i modstandsbevægelsen 1943-45, og dette resulterede i, at modstandsbevægelsen i en kort periode ved den tyske kapitulation i 1945 havde hovedkvarter på "Elsesminde".

PRODUKTIONSHØJSKOLEN.

Produktionshøjskolen ved vintertide. Tidligere driftschef Egon Pedersen har foræret billedet til dette skrift.

Odense Produktions-Højskoles historie tog sin begyndelse i en ansøgning af 10. november 1977, hvor ungdomsskoleinspektør Robert Dalskov Andersen anmodede Odense Kommune om at få stillet gården "Elsesminde" til rådighed for Sanderum-Bellinge Ungdomsskole til etablering af beskæftigelsesprojekt for unge arbejdsledige. Ansøgningen blev dog ikke behandlet før efter den 1. april 1978, hvor Robert Dalskov Andersen tiltrådte som rådmand for magistratens 4. afdeling (skole og kultur). I maj godkendte Undervisningsministeriet planerne, og den 9. august godkendte Odense Magistrat, at aktiviteterne startede den 1. september 1978 med 40 unge ledige under ledelse af Kurt Luchau Nielsen, skolens første forstander. Odenses første produktionsskole var en realitet. Første strukturændring skete den 1. april 1983, idet tre beskæftigelsesprojekter Genbrug, Jernalderlandsbyen og Elsesminde blev sammenlagt som selvejende institution under navnet Odense Produktions-Højskole økonomisk styret af Odense Kommune, men med total selvstyre fra den 1. januar 1993. Følgende har været ansat som forstandere, Kurt Luchau Nielsen 1978-80, Tage Sørensen 1980-83, Thøger Juncher Christensen 1983-91, Robert Dalskov Andersen 1992-2004, Poul Andy Andersen fra 1. april 2004 til 31. december 2005, Arne Pallisborg (konstitueret) hele 2006 og Vibeke Nørby Mouridsen fra 1. januar 2007. Næsten alt muligt kan man blive beskæftiget med på Højskolen. Man har kulturafdeling, køkkenafdeling, bybondegården, lakseriet "Fynsk laksefisk", administration og teknik, håndværkergården samt undervisning og vejledning. Et af skolens mange spændende projekter er opdræt af havørredyngel, som udsættes i fynske åer. Stuehuset bruges i dag kun til administration og undervisning. Den 1. september 2003 fejrede Produktions-Højskolen 25-års jubilæum, og i den anledning udgav man bogen: "Elsesminde - Odense Produktions-Højskole - udvikling igennem 25 år" af Jens Åge S. Petersen. Marts 2004 havde Højskolen 100 ansatte og 300 elever fortrinsvis 16-25 årige.

ELSESMINDES BRAND.

"Fyens Stiftstidende" skriver 13. november 1903: "I Aftes er Landsbyen Sanderum bleven hjemsøgt af en ualmindelig heftig Ildsvaade, idet ikke mindre end 3 Gaarde er gaaet op i Luer. Ilden opkom Kl. 6 1/2 i et Karlekammer i den vestre Længe af Proprietær Knud Brandts store Gaard "Elsesminde", i hvilken Længe der bl.a. fandtes Vognport, Kalvebox og Hønsehus. Herfra bredte den sig med stor Hast til den nordre Længe med den store Tærskelade og den østre Længe, Staldlængen.

H. Lønborg Nielsen: "Elsesminde"s brand i november 1903. Billedet i stort format ejes af tidligere sognepræst i Sanderum, Chr. Andersen, der har foræret et kopi til dette skrift.

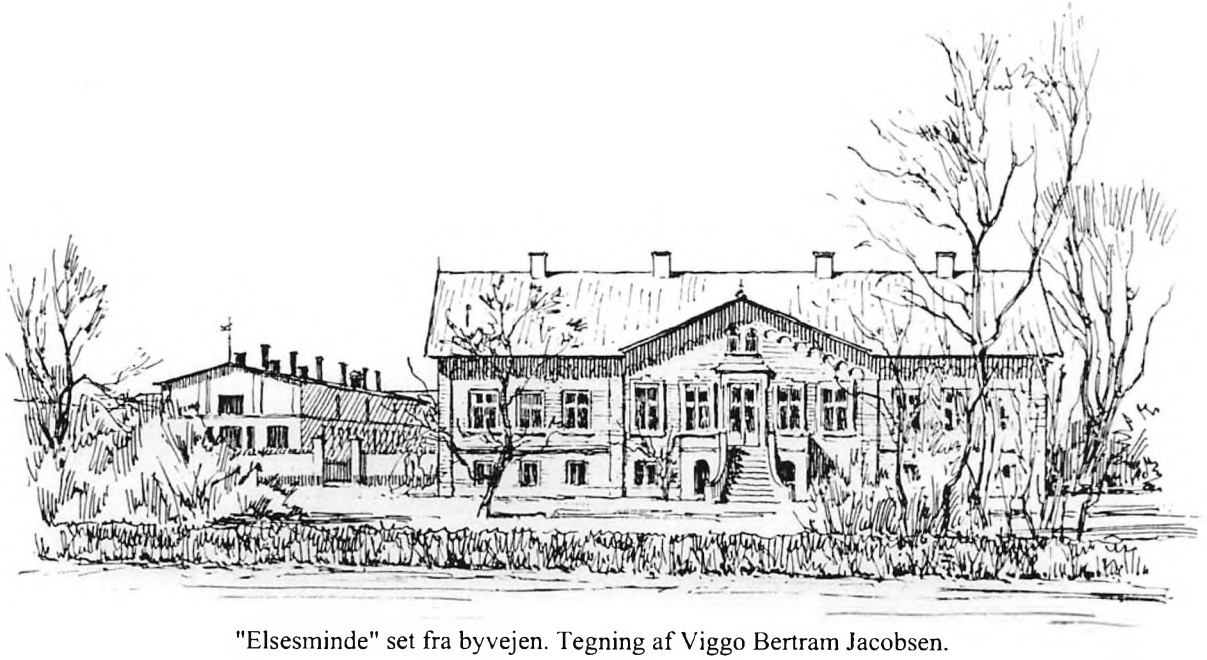
Fra Elsesminde sprang Luerne mod Vest over i en Hjelm fyldt med Sæd og derfra over i en Proprietær Brandt tilhørende ældre Gaard, der tidligere har været Fæstegaard under Præstekaldet.
Omtrent samtidig antændtes Anders Hansens Gaard, der laa Øst for Elsesminde kun nogle faa Alen fjernt fra denne Ejendom. Her antændtes først den vestre Længe og Tærskeladen, derefter Kostalden, den nordre Længe og Hestestalden i den østre Længe.
De tre brændende Gaarde dannede tilsammen et mægtigt Flammehav, der lyste vidt og bredt op i den mørke Aftenskumring. Herinde fra Odense saaes Branden tydeligt, og Skæret iagttoges langvejs fra. Hvor stort et Areal Brandtomten omfatter, saa man først ret i Morges ved at færdes rundt mellem de mange forkullede Mure og rygende Ruiner.
Saavel Elsesminde som Anders Hansens Gaard var grundmurede, og begge Steder lykkedes det at redde Stuehusene, omend de to Bygninger i Morges ved sprængte Vinduesruder og delvis afskallede Døre gav Vidne om den Fare, de havde været udsat for om Aftenen.
Paa Elsesminde fandtes en Besætning af 15 Heste, 7 Tyre, 60 Malkekøer, 8 Stk. Ungkvæg og 15 Mælkekalve. - Af disse indebrændte en Hest (et ældre Dyr tidligere Remonte), og 4-5 Kalve. Desuden indebrændte ca. 100 Høns.
De reddede Dyr sloges løse og joges ud paa Marken, hvorfra man hele Aftenen hørte Kvægets Brølen. I Morges søgte flere af Dyrene hjem til de rygende Staldrester. De fleste af dem var i Formiddags indfangede og foreløbig samlede paa Gaardspladsen i Gaardejer Niels Pedersens Gaard, der holdtes lukket.
Fra Udhusene reddedes 1 Landauer, 1 Charabanc, en Ponnyvogn og 5 Arbejdsvogne. Al den indavlede Sæd, Maskiner og andet brændte.
Proprietær Brandts gamle Gaard bestod af straatækte Bindingsværkbygninger, der nedbrændte fuldstændig. Her fandtes ca. 100 Svin, der alle reddedes. I Gaarden boede en Husmand Peter Vitke, der røgtede Svinene. Denne Familie fik alt sit Indbo reddet.
Anders Hansens Besætning bestod af 9 Heste og Føl og 27-28 Stk. Kreaturer, af disse

indebrændte en etaars Kvie og 4 smaa Kalve.
Heldigvis var det omtrent helt stille Vejr. Havde det blæst stærkt med den i Aftes herskende Vindretning, vilde yderligere mindst 2 Gaarde være gaaet med i Løbet. Den ene af disse, Gaardejer Niels Jensens Gaard, der ligger tæt ved Anders Hansens Gaard, var trods det gunstige Vejr alligevel stærkt truet, navnlig ved 8 Tiden var Faren ret overhængende for denne Ejendom, hvis Udbygninger er straatækte. Anstrengelserne samledes derfor om at redde Gaarden, og efter et energisk Arbejde lykkedes det væsenligst ved Odense Brandvæsens Assistance at frelse den fra de graadige Luers Angreb.
Ved 6 3/4 Tiden alarmeredes Odense Politistation, og inden Klokken 7 rullede Landsprøjten af Sted mod Brandstedet, hvor den som sagt gjorde udmærket Fyldest. Senere rekvireredes endnu en Sprøjte her fra Byen, men den kom ikke i Virksomhed.
Desuden var der foruden naturligvis Sanderums egen Sprøjte mødt Sprøjter fra Ravnebjerg, Paarup, Dalum, Hjallese, Bellinge, Brændekilde, Brylle og Ubberud. Under Slukningsarbejdet blev for øvrigt sidstnævnte Sprøjte utjenstdygtig.
Elsesminde og den gamle Gaards Bygninger var assurerede i Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger for henholdsvis 55.494 Kr. (heraf det reddede Stuehus for 20.800 Kr.) og 9.775 Kr. - Løsøret i de to Gaarde var assureret i Raunholtkassen for ca. 80.000 Kr.
Anders Hansens Gaard var ligeledes assureret i Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger for 30.290 Kr. heraf det reddede Stuehus for 9.500 Kr. - Løsøret var forsikret i Ravnholtkassen for godt 40.000 Kr. - Saavel Elsesminde som Anders Hansens Gaard var temmelig nye kun omtrent 25 Aar gamle.
Medens Gaardejer Anders Hansen var hjemme ved Ildens Udbrud, var Proprietær Brandt og Hustru paa dette Tidspunkt paa Besøg i Næsby. Telefonisk Meddelelse om Branden indløb til Proprietær Jespersens Ejendom "Næsbyhoved" (hvis Ejer forøvrigt var i Næsby sammen med Proprietær Brandts), og derfra naaede det uhyggelige Budskab Næsby. Just som man her bedst sad ved Bordet. Efter ilsom Kørsel mod Hjemmet naaede Proprietær Brandt dette ved 7 1/2 Tiden.
Udover Tabet ved Standsning af Gaardens Drift mener de brandlidte - i alt Fald Proprietær Brandt - at ville lide pekuniært Tab ved Branden. Tabets Størrelse kan imidlertid ikke opgives.
Ilden opstod, som ovenfor nævnt, i et af Proprietær Brandts Karlekamre, men hvorledes den er opkommen tør endnu ikke med absolut Bestemthed siges. Det synes imidlertid aldeles sikkert, at den skyldes Uforsigtighed af en ca. 20-aarig Tjenestekarl Alfred Eriksen. Han havde været inde at vaske sig i Kamret og gik derfra over i den østre Længe værende Karlekammer. Inden han forlod sit Kammer, slukkede han den derværende Petroleumslampe og tændte sin Pibe. 5 Minutter senere saaes Ilden, og det iagttoges, at Kamrets Seng brændte. Hvorvidt Lampen nu ikke er bleven rigtig slukket og har foraarsaget Ilden, eller den Tændstik, han har kastet fra sig, har antændt Sengehalmen, er ikke oplyst, men en af disse to Grunde synes foreløbig kun at have bevirket Ildens Opkomst.
Herredsfuldmægtig Djørup indfandt sig i Aftes på Brandstedet, og i Formiddags holdt Politiassistent Rasmussen Brandforhør. Paa Brandstedet indfandt sig endvidere Brandinspektør C. Olsen, Odense, samt Politimester Budtz, Politiassistent Riise og 4 odenseanske Politibetjente, der efterlodes til Assistance og først ud paa Natten vendte tilbage her til Byen.
Yderligere ankom under Kommando af Kaptajn Drackenberg en Politistyrke paa 30 Mand, der forrettede Vagttjeneste paa Brandstedet.
At noget Tilsyn har været højst nødvendigt, viste bedst de mange Tyverier, der faktisk blev forøvede af tilstedeværende Nysgerrige, der foranstaltede en vild Jagt paa det opskræmmende Fjerkræ. Frækheden gik endog saa vidt, at hos Proprietær Brandt et aflaaset Hønsehus, der ikke var truet af Branden, blev brudt op.
Der var trods Regnvejr en Masse Tilskuere paa Brandstedet i Aftes, deraf mange

Odenseanere. Ogsaa i Formiddags indfandt der sig ikke saa faa, som ønskede at bese de uhyggelige Tomter, i hvis Grund der flere Steder endnu brændte ret livligt".
Under branden skulle barnepigen Ane Christensen ("Aha") fra Græsvænge på Ærø bringe familiens sidstfødte, min fader, Erik Brandt, i sikkerhed hos lærer Hansen, men nåede kun til Lohmann's (mejeriejeren), hvor far blev lagt i vuggen sammen med stedets datter "Nulle". Senere blev min far (Erik Brandt) drillet af sin ældre bror, Martin ("Morten") Brandt, med, at han havde været i seng med "Nulle"!
H. Lønborg Nielsens billede af "Elsesminde"s brand hænger på væggen i stuen hos tidligere sognepræst i Sanderum, Chr. Andersen. Niels Christian Andersen er født i 1919 og var sognepræst i Sanderum 1968-89.

KLUBBEN.

Kortspilklubben blev kaldt "Klubben". Man mødtes én måske to gange månedlig. Herrerne spillede l'hombre, og damerne snakkede, strikkede måske tillige. "Foreningen" bestod af 4 ægtepar.
Et medlemspar var ejer af "Næsbyhoved" siden 1892 Valdemar Ulrich Severin Jespersen, født 1863 i Odense, og Ellen Sofie, født Jørgensen i Odense 1866. De kom altid kørende med kusk.
Et andet medlemspar var ovennævntes yngre broder Holger Chr. Jespersen ejer af "Carolinekilde" fra 1891, født den 1. oktober 1868 i Odense, død den 30. september 1938, gift med Anna Poulsen, født i Skamby den 17. januar 1871, men vokset op på "Kroggaarden". Anna Jespersen døde den 6. juli 1962 i Odense og blev begravet på Paarup Kirkegård den 10. juli 1962. Familiegravstedet er der stadigvæk. De kørte som oftest selv i ponyvogn. Det var hos denne familie, "Klubben"s medlemmer befandt sig, da Elsesminde-branden opstod.
Et tredje medlemspar var ejer af "Hedvigslund" ("Hedevigslund") Jacob Nielsen, født på ejendommen 1864, og Vilhelmine, født Berg, på "Damsbo" i Jordløse 1866. Faderen Lars Nielsen ejede "Hedvigslund" 1853-72. Jacob Nielsen købte gården af sin mor i 1898. Gården blev i 1913 solgt til Odense Havne- og Kanalvæsen, men Jacob og Vilhelmine Nielsen måtte blive boende til deres død. Han døde først, men hun boede der i lang tid. Erik Brandt (min far) besøgte hende under den anden verdenskrig. De kørte som oftest selv og ankom i jumpe.
Det fjerde medlemspar var min farmor og farfar, Caroline Charlotte og Knud Wognsen Brandt, og de var som oftest selvkørende.

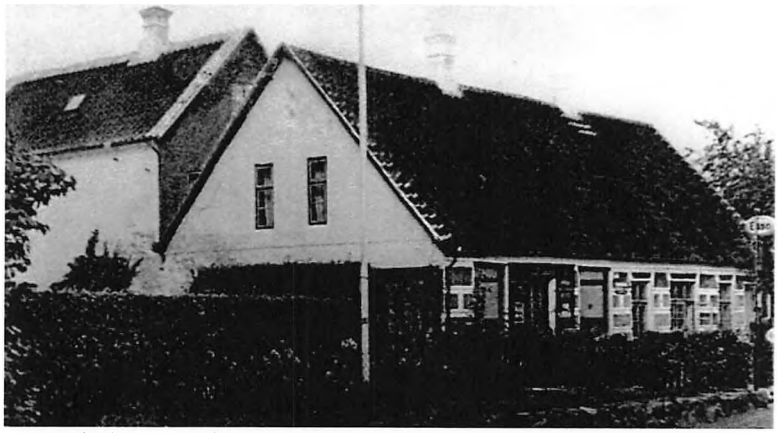
"Elsesminde" set fra byvejen. Tegning af Viggo Bertram Jacobsen.

Hvis man kørte uden kusk, blev for- og fraspænding af heste foretaget af en af besøgsstedets ansatte. Hvis samlingsstedet var "Elsesminde", mødtes man kl. 15 til kaffe. Bortset fra årets klimatisk strengeste tid var det derefter en tur i marken og så spisning kl. 17, hvilket skyldes, at "Elsesminde"s landbrugselever om aftenen skulle spise med ved familiens bord. Dette foregik punktligt kl. 18.30. Ved at spise kl. 17 slap man altså for eleverne ved bordet. Efter spisningen kom der gang i kortene, og damerne snakkede og strikkede. Præcis kl. 22.15 skulle vognene være klar til hjemkørsel. Kusken (kuskene) og/eller stedets hjælper havde køretøjerne parate. Bortset fra spisetidspunktet, som hos de andre var kl. 18.30, var programmet ens fra sted til sted.
Mine bedsteforældre betragtede "Klubben"s medlemmer som familiemedlemmer, og de var med ved familiens festligheder, såsom fødselsdage, konfirmationer og lignende. Da min farfar giftede sig anden gang og flyttede til Mogensensvej 29 til "Villa S.", som blev omdøbt til "Skovløkkehus", fortsatte "Klubben". Man tog også på ture sammen. Eksempelvis gik en af turene til Nordkap.
Brødrene Jespersens far var prokurator (sagfører) (kammerassessor) og boede om sommeren på "Carolinekilde". Om vinteren boede han i lejlighed i Odense. Han ejede f.eks. to kirker, som blev videregivet til sønnerne. Næsbyhoved-Broby Kirke til "Næsbyhoved", hvortil den i grunden også hørte. Stenløse Kirke kom til "Carolinekilde". Jespersen-venskabet skyldes iflg. min far, at Anna Jespersens mor havde været mejerske på "Egeskovgaard", og at hendes far havde været ansat på "Egeskovgaard". Anna Jespersen var som nævnt født Poulsen.
I næste generation fortsatte venskabet mellem min far, Erik Brandt 1902-91, og de to piger fra "Carolinekilde", Karen Louise Jespersen 9.nov.1895-1989 (gift med Jacob Fr. Ingerslev Hansen 1890-1970) på "Voldbakkegaard" i Nr. Broby og lærerinden på Marie Jørgensens Skole, Ida Jespersen, der i mange år boede i Odense sammen med sin moder Anna Jespersen 1871-1962. Det var Ida Jespersen 1894-1973, der skrev bogen: "Marie Jørgensen og hendes skole" i anledning af skolens 75 års jubilæum. Skriftet her indeholder et afsnit om Marie Jørgensens Skole.
Der var ofte besøg på "Elsesminde". Familien var flittige gæster, de mange venner inde fra byen kom på besøg, ja, der var vel sagtens altid gæster på gården. Sognepræst Alfred Georg Elmquist (1850-1930) kom, dog ikke lige i starten. Præstens børn og børnene på "Elsesminde" så tit til hinanden. Lærer Hansen (1830-1913) kom. Tegneren Aksel Thiess (1860-1926) kom på besøg. Til hans mor, Caroline Thiess (1821-1902), havde familien fra Egeskov-tiden bevaret et nært venskab. Caroline Thiess var værtinde for "Elsesminde"-sønnen Ernst Brandt (1867-1945)(den senere apoteker i Vamdrup og Ringe), mens han i 1880'erne studerede i København. Se også her i skriftet afsnittet: "Ved min dyrebare Caroline Brandts død" af A. C. Thiess. På visit kom også maleren Otto Haslund (1842-1917), hos hvem sønnen fra jernstøberiet på Nørrebro i Odense, kunstmaleren og forfatteren Ernst Vilhelm Brandt (1880-1956), havde været elev. Poulsens fra "Kroggaarden" var gæster, og sådan kunne fortsættes. Omgangskredsen var stor, så man var meget tit "ude". Albert Leth Brandts (1868-1948) to børn fra Brasilien tog man sig også af, idet de opholdt sig en tid på "Elsesminde". De er nævnt her i skriftet under: Afskedstale og tale for konfirmanden. Konfirmanden var min far, Erik Brandt. Skønt Ernst Brandt (1862-1947), "Hesselager Mølle", hørte til familien, skal det alligevel nævnes, at han altid var med til Knud Wognsen Brandts fødselsdage - de havde jo været soldater sammen.

SKOLE.

Forpagteren på "Egeskov", købmandssønnen fra Svendborg, Knud Graae Brandt (1791-1850) og Else Katrine Leth (1800-1869) fra "Klarskovgaard", Marslev, (navnet "Elsesminde" er jo hendes minde), havde 9 børn. I dette afsnit nævnes kun 3. Ernst Peter Brandt (1825-1881)

(min oldefar), Alberta Petrea Kristiane Brandt (1831-1903) og Birgitte Susanne Sybille Brandt (1832-1869). Angående øvrige søskende se bagest i dette skrift side 81.

Rytterskolen. - Skole 1724-1873 - dernæst mejeri - så købmandsforretning - i dag nærbutik.

- Ernst Peter Brandt (1825-1881) var først ligesom sin far forpagter af hovedgårdens 1000 tdr. land på "Egeskov". Senere ejer af "Elsesminde" i Sanderum. Han giftede sig 1863 med godsforvalterens datter på "Egeskov", Sophie Marie Kirstine Wognsen (1840-1917). Deres søn Knud Wognsen Brandt (1864-1929) gik på Giersings Realskole i Søndergade i Odense, hvortil Knud Wognsen Brandt og hans hustru Caroline Charlotte ("Snes") Brandt (1864-1916) også sendte de to yngste sønner Erik Ernst Christen Brandt (1902-1991) (min far) (Realeksamen 1920) og Hans Gomme Graae Brandt (1905-1980) (Realeksamen i 1922).
Min far (Erik Brandt) har fortalt, at han, før han kom i mellemskole og realklasse på Giersings Realskole i Søndergade, blev hjemmeundervist - kun i 2. klasse gik han i Sanderum Skole. De andre sønner, Ernst Brandt, Martin ("Morten") Brandt og Knud Brandt gik alle på Marie Jørgensens Skole. Knud var det, man kaldte "kostelev" og boede på skolen. Ernst og "Morten" boede om vinteren hos kandidat Larsen, der sandsynligvis boede Nyenstad 3. Om sommeren blev de kørt til og fra skole. De to piger Karen og Sophie blev begge hjemmeundervist.
- Alberta Petrea Kristiane Brandt (1831-1903), i familien kaldt "Berta", blev 1863 gift med forpagteren på "Rygaard" på Østfyn, Jens Christian West. Knud Wognsen Brandt var i en periode forvalter hos forpagter West. Brylluppet blev holdt hos købmand Ernst Brandt (min oldefar) i Odense. I ægteskabet 4 børn, hvoraf de 3 døde som mindreårige af mæslinger inden for en uge i 1874. Men én klarede det: Martha Petrea Siegfrede West (1869-1945). Privatlærerinde. Sekretær hos grev Reventlow på "Brahetrolleborg". Martha West var et par år lærerinde på "Elsesminde" bl.a. for min far, Erik Brandt. Undervisningen foregik mest på første sal mod haven lige over stuen. Men der blev senere skolestue i forvalterbygningen, der lå lige ud for børne- og soveværelse. Martha West var en glimrende fortæller. Under besøg hos mine forældre (Sigrid og Erik Brandt) i Lunghøj pr. Gelsted på Vestfyn fortalte hun mig i skumringen heltesagn. Jeg glemmer således aldrig sagnet om Uffe Hin Spage, der med "Skræp", faderen kong Vermunds sværd, på en holm ude i Ejderen kæmpede for landet mod sachserprinsen og sachserprinsens kampvante ledsager. Uffe vandt kampen, og den gamle, blinde kong Vermund undlod på grund af sejren og rigets bevaring at drukne sig i Ejderen. Martha West, der forblev ugift, er begravet på Solerød Kirkegård.
- Birgitte Susanne Sybille Brandt (1832-1869), i familien kaldt tante "Betty", blev den 7. august 1868 gift med skolelærer og kirkesanger i Sanderum Hans Hansen. Hun ventede et barn, men fik mæslinger og døde den 4. juli 1869. Lærer Hansen giftede sig igen den 29. april 1873 i Odense Hospitalskirke med Gertrud Marie Cathrine Madsen, født den 19. august 1842 i Odense. Hun døde 28. juli 1913 i en alder af 70 år. Jordpåkastelse den 2. august 1913.
Under besøg på Sanderum Skole den 28. april 1960 hos Poul Krog, den senere inspektør på Højmeskolen og en af mine sergenter ved Bornholms Værn, fik jeg lov at læse i "Embedsbog

for Sanderum Skole", hvor der på side 45 stod: "Nuværende skolelærer og kirkesanger i Sanderum Hans Hansen er født i Torp, Bredstrup sogn ved Fredericia, den 18. november 1830, af forældre: Gårdejer Hans Hansen og hustru Ane Kirstine Jensen. Efter at have besøgt præparandskolen i Jellinge blev jeg optaget på seminariet samme sted i efteråret 1848. Efter 2 års undervisning på seminariet blev jeg dimitteret i efteråret 1850 med hovedkarakter mg. Den 1. november samme år overtog jeg pladsen som hjælpelærer hos skolelærer og kirkesanger Almind i Ore ved Bogense. Den 6. december 1852 blev jeg kaldet til 2.-lærer ved Munkebo Skole ved Kjerteminde. Efter at have virket i dette embede i 7 år blev jeg 1859 ansat ved den betalende Drenge-Borgerskole i Odense, og 17. august 1864 overtog jeg embedet som lærer og kirkesanger i Sanderum". Afskediget den 1. juli 1905 og dør den 7. december 1913. I kirkegårdsbogen står 3. december 1913. Jordpåkastelse den 13. december 1913. Jeg har set gravstedet i 1950'ernes start. Det lå for enden af Sanderum Kirke ved koret.

Lærer Hans Hansen.

Annoncen, som lærer Hansen i 1864 sandsynligvis reflekterede på, var følgende: "Skolelærer- og Kirkesangerembedet i Sanderum, Odense Herred, er vakant. Dets Indtægter have hidtil været: 6 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg, 128 Lpd. Hø, 192 Lpd. Halm, 30.000 Stkr. Tørv, 25 Tdr. Byg efter Capitelstart, 3 Tdr. Byg efter Instruks Pagr. 34, Bolig med havende Jordlod, Kirkesangerløn 10 Rdl., Offer og Accidenser c. 250 Rdl., for Kalve, Lam ec (?) (må være: et cetera) 6. Tdr. 6 Skpr. 2 1/2 Fdkr. Byg, men en Deling af Offer og Accidenser saavel som af Godtgjørelsen for Kalve og Lam vil finde sted med Skolelæreren i Høime, ligesom Sogneforstanderskabet har andraget paa, at en eventuel Hovedskole i Ravnebjerg maatte reserveres Andel i disse Indtægter. Ansøgninger om dette Embede modtages i 6 Uger fra 18. Juni 1864 at regne paa Bispecontoiret i Odense."

Hvis man omkring 1903 ville se på årslønnen for lærere, ville denne være: Begynderløn 1049 kr. Kirkebylærerløn 50 kr. Accidenser 194,66 kr. Restpengeløn 937 kr. Kirkesangerløn 100 kr.

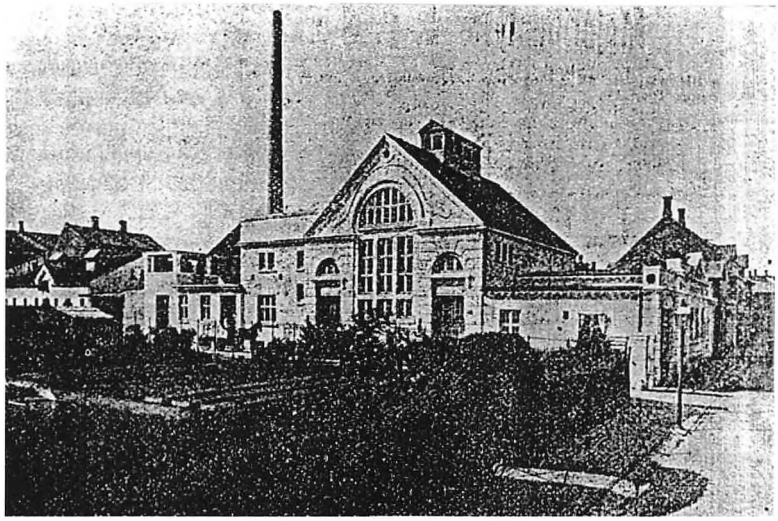
I P. Skovgaards Samlinger: "Gaarde i Sanderum" (håndskrevne) kan man på side 18 læse følgende: "I februar måned 1871 indgav daværende lærer Hansen en klage til sognerådet over skolebygningens dårlige, navnlig for sundheden skadelige forfatning, og henstillede om snarest muligt at anskaffe en ny skolebygning. Klagen over skolebygningen var ikke uden grund, men hvad der skulle gøres for at forbedre forholdene, var der inden for sognerådet delte meninger om. Et flertal mente, at en reparation af den gamle skole var tilstrækkelig, et mindretal foreslog at bygge en ny skole på den gamle plads, et andet mindretal mente, at det bedste var at bygge en ny skole på en anden plads. Efter mange og lange forhandlinger samt skrivelser fra autoriteterne blev det omsider vedtaget at kassere den gamle skolebygning og byggeplads og opføre en ny skolebygning et andet sted. Byen ejede den såkaldte sergeanthave, og når dertil blev indkøbt et stykke jord af gårdmand og sognefoged, Peder Hansen (Knud Wognsen Brandt's forgænger som sognefoged), var der en god byggeplads til den ny skole.

I foråret og sommeren 1873 - efter 2 års forhandling - blev den ny skole så opført på forannævnte sted. Skolen blev afsynet og overtaget af sognerådet i oktober måned 1873 og kostede foruden malerarbejde, som først blev udført 1874, 3664 rigsdaler". Den gamle kvaderstenstavle med indskrift (og årstallet 1721) blev indmuret mod gården og gaden. Efterslægten kan deraf se, at Sanderum Skole er om ikke den oprindelige så dog en ombygning af Frederik den Fjerdes rytterskole, som kongen efter kongelig forordning af 1721 lod oprette 240 af i 12 rytterdistrikter med 20 skoler i hvert distrikt i årene 1722-27. Nævnte gamle tavle findes i dag indmuret på "Sanderumskolen".

På de 240 almueskoler, som kongen oprettede, blev børnene gratis undervist i religion og læsning. Bibelen, salmevers og Luthers katekismus var undervisningens hovedelementer, mens læsning kom i anden række. Man kunne for en ugentlig betaling af 8 skilling også blive

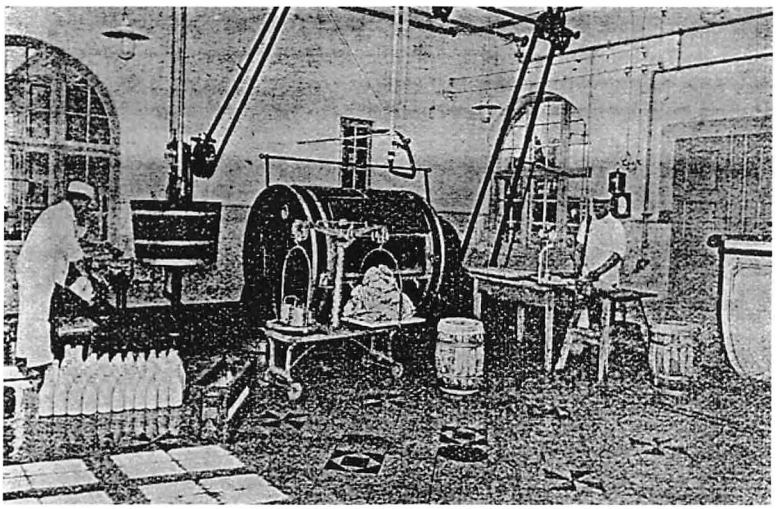
undervist i regning og skrivning. Skolemesterlønnen var lille - 24 rigsdaler om året - og lærerkræfterne derfor mådelige. Fordringerne var fra begyndelsen også beskedne. Hvad man fik, var ofte tidligere håndværkere, skrivere, afskedigede underofficerer og af og til en mislykket student. Alle Frederik den Fjerdes skoler var ens bygget. Skolemesteren boede også i skolebygningen, der efter overslaget skulle koste 550 rigsdaler. De 20 rytterskoler på Fyn blev alle opført af Johan C. Krieger.
I 2004 skriver Anders Vestergaard i kirkebladet for Thomas Kingos Kirke i Odense bl. a. følgende: "Skolerne var alle ens, bygget efter kongelig Instruction – Skolernes Ydermure, saavel som Skorsten og Bageovn af Flensborgmursten, Skillerummene af tørrede Mursten og alle Gulve af brændt Mursten. I Forstuen Gulv af Kampesten. Murene skal udvendig have rene Fuger, Fod og Gesims; indvendig var alle Stuerne hvidtede. Taget af Føde Flensborgsten. Uden om hele Huset Brolægning, ligesaa i Stalden. Tagværket, Loftet og de indvendige Dørkarme af norsk Tømmer, men Karmene til Yderdørene og til Vinduerne ligesom Rammer og Poster i disse af Eg. Der er 3 Yder- og 5 Inderdøre, nogle med Laas, andre med Krog og Krampe. Der er 17 Vinduer, hvert med 24 blyindfattede Ruder. Indvendig er Vinduerne malede røde, udvendig perlegraa ligesom de Lemme, der lukkede for dem om Natten." A. Vestergaard slutter: "Rytterskoleforordningen var en skolelov, der skulle forsøge at skabe et skolevæsen for de fattige børn på landet. Målet med skolegangen var at oplyse børnene i "den saliggørende Guds Kundskab" og at lære dem noget, så de kunne tjene konge og fædreland."
I Sanderumskolens 25-års jubilæumsskrift fra 1983 med billede af lærer Hansen udtaler tidligere førstelærer A. W. Wessel, at en af de vigtigste grunde til, at den gamle skole i 1870'erne blev kasseret, var skolens dårlige vand, måske foranlediget af beliggenheden tæt op ad kirkegården. Det pudsige var, at man så tillod, at der på stedet blev anlagt et mejeri!
Samme jubilæumsskrift fortæller, hvad den siden 1851 fynske biskop (og Odense-historieskriver), C. T. Engeltoft, skrev om sin visitats på Sanderum Skole: "Den 23. sept. 1871 visiterede jeg Sanderum Skole, hvor kirkesanger Hansen underviser med troskab og dygtighed, og skolen fandtes derfor også at være på et tilfredsstillende standpunkt".
Skolelærer og kirkesanger Hans Hansen blev Dannebrogsmand den 7. maj 1901, hvilken dato også otte andre af landets skolelærere blev Dannebrogsmænd.
Det gik lidt trægt for sognerådet med at få solgt den gamle skole, men det lykkedes den 31. januar 1876. Bygningerne blev nu indrettet til mejeri, hvortil omegnens landmænd kunne sælge deres mælk. Mejeribestyrer blev Wiggo Ditlev Gotfred Lohmann, der fra at være medejer i 1879, blev eneejer i 1887. I 1903 blev mellem Lohmann og "Mejeriet Pasteur" i Odense oprettet en kontrakt, der gik ud på, at Lohmann skulle opsige alle aftaler om mælkeleverancer med leverandørerne mod en godtgørelse en gang for alle fra "Mejeriet Pasteur". Godtgørelsens størrelse kendes ikke. Mejeriet blev nu nedlagt. På stedet er i dag en nærbutik bag hvis pudsede vægge ligger resterne af det (bortset fra kirken) ældste murstensbyggede hus i Sanderum Sogn, nemlig Den gamle Rytterskole. En overgang var Wiggo Lohmann også sognerådsformand og stod for telefonstationen. Lohmann var tillige forligsmægler i Sanderum. Dalum og Sanderum udgjorde indtil 31. marts 1909 et sogn, hvorefter de skiltes og blev til to selvstændige sogne.
- Der var også barnepige på "Elsesminde". De to yngste sønners (Erik (min far) og Hans) barnepige var skipperdatteren fra Græsvænge på Ærø, Ane Christensen, som de i hele deres liv kaldte "Aha". I det daglige havde "Aha" en skolepige som hjælper. Ane Christensen kom til "Elsesminde" måske lige efter 1900 og var på gården i ca. 10 år. "Aha" var født på Ærø den 16. november 1870. En ærø-avis skrev ved hendes død helt rigtigt: "I sine unge år (hun blev nær 85 år) tjente hun på gården "Elsesminde" ved Odense, og mellem slægten her og frk. Christensen udviklede sig et meget smukt forhold, der har varet hele livet igennem". Jeg har selv fra helt lille tit sammen med mine forældre været på besøg i Græsvænge hos "Aha", der betragtede min far og min onkel, Hans Brandt, som sine sønner. Det var her i Græsvænge (i dag Græsvængevej nr. 39), jeg som barn så et åg brugt i dagligdagen, når vand skulle hentes i to spande fra en brønd på marken.

MEJERIET SANDERUM.

"Mejeriet Sanderum" 1910.

På grund af uoverensstemmelser med "Mejeriet Pasteur" samledes nogle fynske landmænd den 17. maj 1909 med den plan for øje at tilvejebringe et moderne mejeri. Der dannedes bestyrelse, og denne kom til at bestå af repræsentanter fra Sanderum, Sanderum Stormark, Højme, Lettebæk, Elmelund og Stegsted. Proprietær Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde", (Sanderum) blev formand, og gårdejer Truelsgaard (Elmelund) blev næstformand. Den øvrige bestyrelse bestod af gårdejer H. C. Hansen (Sanderum), gårdejer P. Chr. Hansen (Sanderum Stormark), brygger Jacobsen (Højme), gårdejer Lysemose (Lettebæk) og gårdejer Martin Pedersen (Stegsted). Mejeriet fik navnet "Mejeriet Sanderum".

Kærnerummet. Smørmesteren står ved smørpakkemaskinen og hans medhjælper tapper kærnemælk på flasker.

Den i Odense købte grund vendte ud mod både Thorsgade (nr. 75) og Jens Benzonsgade (nr. 52). Der var derved blevet bekvem gennemkørsel til begge sider for mælkevognene, og stald og vognport havde fået ret isolerede pladser.
Hele anlægget stod færdigt til brug med udsalg 8 forskellige steder i byen den 1. maj 1910. Mejeriet begyndte med en årlig mælkemængde af ca. 5.000.000 pund, der udelukkende blev leveret af landmænd i byens umiddelbare nærhed. Til at stå for den daglige drift blev mejeribestyrer N. J. K. Grauslund antaget. De halvhundrede mennesker, som mejeriet beskæftigede, var alle under lægetilsyn, og det var en selvfølge, at malkekøerne var under dyrlægekontrol, så børnemælk og sødmælk på flasker kunne garanteres tuberkelfri.

Arkitekt Jesper Jespersen (1868-1926) fra Fredericia og hans sagkyndige rådgiver landbrugslærer Kyed (Dalum) havde æren for bygningernes indretning. Såvel bygningsmæssigt og maskinmæssigt som menneskemæssigt var alle tænkelige hensyn til hygiejnen taget. Man kan bruge Hans Appels ord: Mejeriet Sanderum er en seværdighed mere for Odense og et mønstermejeri, som man ikke finder mage til i Danmark - ja, som en anden vidtberejst mejerikyndig sagde, kun finder mage til i Dresden og Wien. Skønt mejerivirksomheden som nævnt startede den 1. maj, fandt selve indvielsen sted den 13. juni 1910, hvor man foreviste mejeriet for pressen og indbudte personer. På bygningens flade tag var indrettet en lille have, hvor man kunne smage på de færdige produkter. I "Hotel Sct. Knud"s skyggefulde have sluttede man af med spisning, som indeholdt produkter fra "Mejeriet Sanderum". Fra 14. juni kunne interesserede daglig på bestemte tider bese mejeriet.
En af sønnerne fra "Elsesminde", min onkel, Knud Carl Brandt (1898-1983), var bogholder på "Mejeriet Sanderum" fra 1920 til 1924.
Primo 1953 indgik "Mejeriet Sanderum" i "Mejeriet Odense", og snart holdt stedets mælkeproduktionen op, men et mælkeudsalg fra "Mejeriet Odense" på Jens Benzonsgade 52 opretholdtes op til halvfjedserne. Omkring 1967 blev autohandler Chr. Emil Hansen ejer af Thorsgade 75, og snart fremstod "Dansk Automobil Compagni"s værksted på stedet, mens salgs- og lagerfunktioner forblev på Rugårdsvej. Omkring 1978 var ejeren af nr. 75 "Provinsbanken". Omkring 1980 ejedes bygningerne af Odense Kommune. Beboerforeningen for kvarteret omkring Vesterbro ønskede indrettet et beboer- og aktivitetshus i det tidligere mejeri, men kommunen ønskede nedrivning og ny bebyggelse med 12 lejligheder.
Over den lille port Thorsgade 79 står i dag at læse: "Mejerigården". Dette navn fortæller en "lillebitte smule" om stedets fortid. Husnumrene Thorsgade 75, 77 og 79 rummer i dag 12 lejligheder opført af "Boligforeningen Højstrup".

FYENS LANDMANDSBANK - EGNSBANK FYN - SYDBANK.

Vestergade 18, hvor "Fyens Landmandsbank" åbnede i 1902. I dag udstillingsvindue for "Magasin".

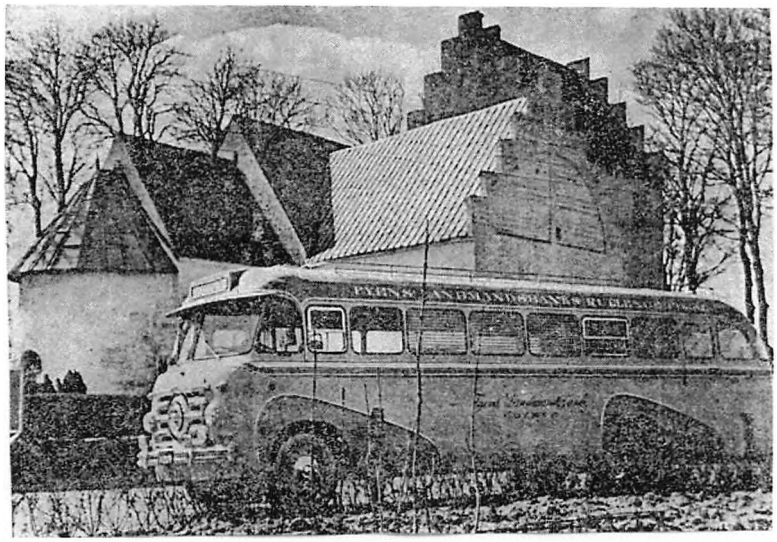

Hovedsædet i Vestergade 33.

"Fyns Tidende" skrev den 4. november 1902: "Fyens Landmandsbank åbnede efter bestemmelsen i dag sin virksomhed i Vestergade 18. - Der var stærk tilstrømning i det ikke meget store, men lyse og hyggelige banklokale, der endnu knap er helt færdigt". En annonce dagen før havde fortalt om bankens åbning med daglig kontortid 10-2 og 5-6.

Det første protokollat angående bankens start er dateret den 7. juli 1902 og omhandler et møde, på hvilket man vedtager at starte en bank. Forud for dette møde gik selvfølgelig adskillige drøftelser mellem initiativtagerne, og blandt disse må konsul Chr. Mogensen nok med rette betragtes som den førende.
I en skrivelse af 23. maj 1902 erklærer bankkasserer H. H. Thomsen sig villig til at overtage stillingen som direktør, og 12. juni samme år tegner 57 personer sig som kommende aktionærer i "den påtænkte Bank for Odense og Omegn". Ved et møde den 31. august vedtager et nedsat forretningsudvalg at foreslå generalforsamlingen, at bankens navn skal være "Fyens Landmandsbank".
Den stiftende generalforsamling afholdtes den 26. september 1902. Dagen efter skrev "Fyns Tidende": "Fyens Landmandsbank afholdt i går konstituerende generalforsamling i Odense under ledelse af direktør Valeur. Til stede var ca. 150 aktionærer. Til medlemmer af repræsentantskabet valgtes: Konsul A. Birch, Nyborg, proprietær Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde" i Sanderum, vand- og gasmester Friis, Odense, sognefoged L. Hansen, Killerup, sagfører C. Jensen, Odense, proprietær Jespersen, "Karolinekilde", forretningsfører Kirchhoff, Odense, forpagter Mackeprang, "Bjørnemosegaard", konsul Chr. Mogensen, Odense, proprietær L. Møllegaard, Kissendrup, tobaksfabrikant, kancelliråd H. Nielsen, Odense, forpagter P. Rasmussen, "Brændeskov", gårdejer R. Rasmussen, Marslev, kammerherre S. Vind, "Sanderumgaard", og borgmesterfuldmægtig, cancelliråd Warberg, Odense".
Kammerherre S. Vind, "Sanderumgaard" blev repræsentantskabets første formand, og han afløstes i 1908 af hofjægermester Holger Møller, "Østrupgaard". Den tredje formand blev proprietær Knud Wognsen Brandt, der tiltrådte i 1917 og fratrådte i 1928. Knud Wognsen Brandt boede i disse år på "Skovløkkehus", Mogensensvej 29 i Sct. Hans Landsogn.
Det første regnskab, der afsluttedes ultimo 1903, strakte sig over 14 måneder. Overskuddet var på 23.000 kr. Totalomsætningen (kasseomsætningen) var 46.342.978,68 kr.! Aktiekapitalen var på 500.000 kr. Banken havde fra starten og indtil 1910 til huse i lejede lokaler i Vestergade 18, der i dag huser "Magasin"s udstillingsvinduer. Bygningen hed "Schüttes Gaard" og var købt af førende initiativtager til bankens stiftelse, konsul Chr. Mogensen for 51.000 kr. Der var ikke megen plads, men det gjorde heller ikke så meget. Bortset fra åbningsdagen kom kunderne ikke ligefrem væltende ind. Personalet bestod af direktør Thomsen, en bogholder, to assistenter og et bud.
Banken var grundlagt for at knytte forbindelser med alle erhvervsgrene, og det viste sig snart, at der faktisk var brug for den i erhvervslivet.
I de følgende år gik det stadig bedre. Kundekredsen voksede, og det gjorde personalet også, så man måtte se sig om efter større lokaler.
I 1910 erhvervedes den nuværende bankbygning, Vestergade 33, hvor man benyttede stueetagen ud mod Vestergade. Arkitekt Niels Jacobsen, en af byens på den tid bedste arkitekter, stod for indretningen af de nye banklokaler. Men i 1920 blev der for trangt, og resten af stueetagen blev taget i brug. Igen brugte man arkitekt Niels Jacobsen, der lige til sin død var medlem af bankens repræsentantskab. I 1952 inddrog man første sal til bankens aktiviteter, og senere udvidede man yderligt i naboejendommen, Jernbanegade 2.
I 1956 anskaffede banken sin første bankbus, som betjente kunderne på 16 faste holdepladser bl.a. ved Sanderum Kirke ud for "Elsesminde". Bankbuskørslen ophørte i sommeren 1992. I december 1959 åbnedes en afdeling på "Odense Kvægtorv", hvor der hidtil kun havde været ekspedition på markedsdagene. Da TV2 i 1987 overtog Kvægtorvet, flyttede afdelingen lidt længere ud til en nyopført bankbarak på hjørnet af Rugårdsvej og Åløkke Allé. Banken forlod barakken i 1999, og bankfilialen fik fra 22. november til huse i en nyopført moderne bankbygning Rugårdsvej 176, hvor "Tarup Kro" tidligere lå. Afdelingen Kærvej 4 i Nr. Lyndelse åbnedes i 1970, afdelingen på Skibhusvej 65 åbnedes ultimo maj 1997, og bankens sidste filial på Fåborgvej 106 i Dalum slog dørene op for kunderne i januar 2001 i en nyopført moderne bankbygning.
Bankens første direktør var som nævnt H. H. Thomsen, der indtil 1907 tillige fungerede som

kasserer. Han var enedirektør til 1917 og derefter administrerende direktør til sin død i 1932. Fra 1917 til 1921 var I. Rønne meddirektør. Fra 1. april 1921 ansattes som meddirektør Arnold Christensen, der efter H. H. Thomsens død udnævntes til administrerende direktør og fungerede som sådan til 1963. Arnold Christensen blev i øvrigt ansat i banken 1. april 1905. Sønnen Mogens Christensen blev ansat som meddirektør i 1952 og enedirektør i 1963.
Den gamle banks sidste leder, Flemming Røikjær, overtog direktørstolen i 1983. Flemming Røikjær kom fra "Langelands Bank", hvor han som 29-årig var blevet bankdirektør.
I 1985 foretog man en gennemgribende renovering af hovedsædets lokaler, og den nu moderne og indbydende bank skiftede navn fra "Fyens Landmandsbank" til "Egnsbank Fyn". I forbindelse med moderniseringen beskrev man i en brochure bankens start i de "gode, gamle dage" i 1902: "Fornemt udstyret med gedigne, blankpolerede høje skranker, skrivepulte og trebenede drejetaburetter. Med store, shirtingindbundne folianter, hvor hvert eneste tal blev prentet med pen og blæk og sirlig skrift af noble bankmænd - og hvor skrivemaskiner og regnemaskiner endnu ikke havde gjort deres dengang larmende indtog. Men det nymodens gaslys var der og skabte sammen med den kæmpemæssige kakkelklædte ovn en værdig atmosfære for de forretninger, der drøftedes i en til lejligheden passende tone. Skulle et dokument kopieres, var det frem med de våde klude og hen til kopipressen, der betjentes af yngste bankassistent. Telefonen var sjældent benyttet, og postvæsenet var ikke altid så hurtigt, som det senere blev - så meget foregik pr. bud. - Sådan startede "Fyens Landmandsbank" i etatsrådernes by".

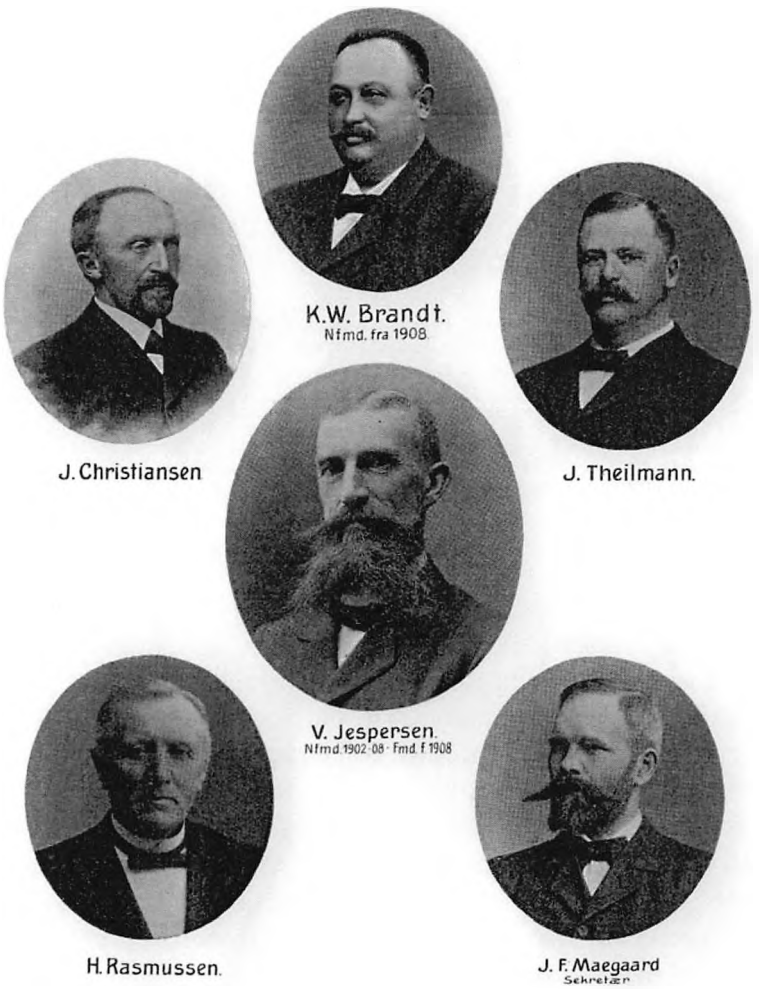

Bankbussen gør holdt ved Sanderum Kirke overfor "Elsesminde".

I 1931 og i 1994 havde banken "røde" tal, og der udbetaltes ikke udbytte. I 1917 var aktiekapitalen på 3 millioner kr. Denne aktiekapital blev i 1931 nedskrevet til 2.400.000 kr., men blev i 1962 igen opskrevet til de 3 millioner. I 2002 var aktiekapitalen på 18 millioner kr. I årene op til 2002 ejede "Sydbank" godt 60 procent af aktierne, men fik ingen indflydelse på grund af stemmereglerne, så forslag om fusion blev nedstemt. Eksempelvis i 1998, hvor 1577 aktionærer var mødt op i Odense Koncerthus for at stemme. 13.200 stemte imod og 9800 for. Fusionen faldt. Men 2002 blev skæbneåret. "Sydbank" "lokkede" med 6 aktier for 1 aktie fra "Egnsbank Fyn". Kursmæssigt dog 3 for 1. "Lokkemaden" virkede, og på årets generalforsamling blev afstemningsreglerne ændret, således at hver aktie nu gav 1 stemme. Tidligere havde ingen aktionær mere end 50 stemmer. På en generalforsamling den 13. maj 2002 blev de to banker fusioneret under navnet "Sydbank". "Fyens Stiftstidende" skrev bl.a.: "18 var tilstede, 15 mænd og tre kvinder og heraf to fra juridisk afdeling i "Sydbank", da "Egnsbank Fyn" i går definitivt blev stedt til hvile. Bisættelsen fandt sted i mødelokale 3 på "Radisson SAS H. C. Andersen Hotel" i Odense. Begivenheden varede ni minutter". Lidt ærgerligt, for den 26. september 2002 ville "Egnsbank Fyn" ellers være fyldt 100 år.

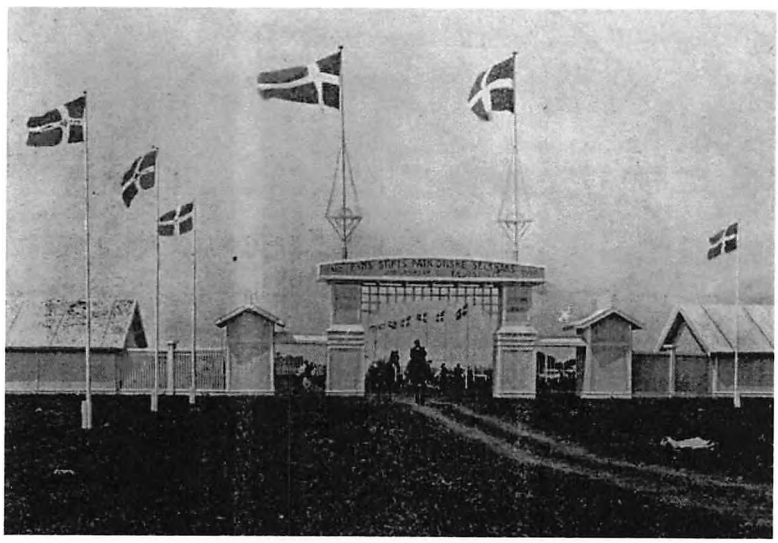
I bankens store mødelokale i Vestergade hang tidligere billeder af repræsentantskabets formænd i "Fyens Landmandsbank" og "Egnsbank Fyn", heriblandt Knud Wognsen Brandt. Disse billeder blev desværre fjernet i 2005 i forbindelse med en større renovering af afdelingen i Vestergade. Omtrent samtidig foretog man også renoveringer af afdelingerne på Skibhusvej og i Nr. Lyndelse. I det store bord i det nu nedlagte mødelokale var et (bevaret) hul, hvilket var "et minde" fra krigen, da "Fyens Stiftstidende" blev sprængt i luften.
Repræsentantskabets formænd:
1902-1907 Kammerherre S. Vind, K1, Dbmd, p.p., Sanderumgaard.
1908-1916 Hofjægermester, Stamhusbesidder Holger Møller, Østrupgaard.
1917-1928 Proprietær K. W. Brandt, R. af D., Skovløkkehus, Odense.
1929-1940 Konsul, grosserer J. Skyum, R. af D., p.p., Odense.
1941-1947 Proprietær Marius Madsen, R. af D., Dbmd., Hundslev.
1948-1953 Proprietær R. Borreby, R., Borreby Møllegaard.
1954-1968 Fhv. statsminister Erik Eriksen, S.K.p.p., Brangstrup.
1969-1973 Murermester H. Møller-Jørgensen, R., Odense.
1974-1984 Fhv. borgmester C. P. Hovendal, Østrup.
1985 Direktør Knud Thybo, Odense.
1986-1992 Direktør Bent Julius Nielsen, Odense.
1993-1997 Gårdejer Jørgen Rud Juul Jørgensen, Nr. Aaby.
1998-2000 Direktør Hans Chr. Hempler, Hjallese.
2001-2002 Direktør Torben Pedersen, Faaborg.

"FYENS STIFTS PATRIOTISKE SELSKAB".

Selskabets bestyrelse 1910. Fra Jubilæumsbogen 1910.

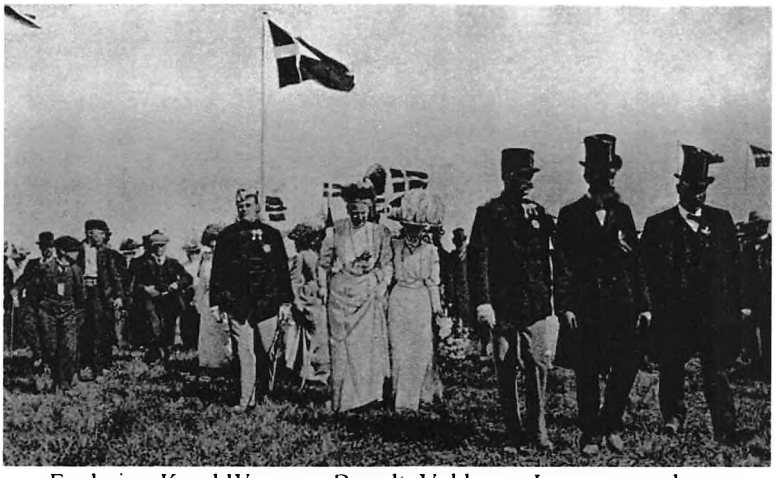
I anledning af "Fyens Stifts Patriotiske Selskab"s 100-års jubilæum i 1910 udgav selskabet et jubilæumsskrift forfattet af forsøgsleder N. Beck fra "Svineforsøgsstationen". Heri står at læse på side 178: "Selskabets nuværende næstformand, proprietær Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde", er fordelagtig kendt både som opdrætter og jordbruger. De mange offentlige bestillinger, der i årenes løb er blevet tildelt ham, varetager han med stor dygtighed, og det indblik, han derigennem har erhvervet sig på de forskellige områder, kommer også selskabet tilgode".
Knud Wognsen Brandt var næstformand i "Patriotisk Selskab" 1908-13 og til sin død formand for selskabets udvalg til "Fordeling af belønninger for lang og tro tjeneste". I øvrigt var Knud Wognsen Brandt i sine unge år uddannet som elev nr. 615 på selskabets skole: "Det Teoretiske Landvæsensinstitut af 1855", Vindegade 72 i Odense, med afgangseksamen i 1881. Skolen begyndte sin virksomhed under selskabets tilsyn den 1. november 1855, men dens egentlige ophav skal søges længere tilbage i tiden. Undervisningen startede i den gamle konciliebygning ved Sct. Knuds Kirke, men en ny skolebygning blev indviet den 1. oktober 1873 i Vindegade 72. På foranledning af skolens daværende leder, forlagsboghandler S. F. Helm-Petersen, erhvervede "Patriotisk Selskab" bygningen og den tilhørende store grund. Skolen virkede til 1902, og lokalerne blev derefter anvendt som kontorer til mange vigtige formål for landbruget, og også det hurtigt voksende Andelsbogtrykkeri startede sin virksomhed på stedet. "Fyens Stifts Patriotiske Selskab" og "De Samvirkende Landboforeninger i Fyens Stift" stod bag. Knud Wognsen Brandt var repræsentant i "Andelsbogtrykkeriet". Siden 1881 havde "Patriotisk Selskab" arbejdet i forening med de lokale fynske landboforeninger med kontor i Vindegade 72. I dag ligger HK's bygninger på nævnte område i Vindegade.

Indgang til Jubilæumsskuet 1910.

100 års-jubilæet blev fejret den 12. april 1910 på "Industripalæet" i Odense. Stiftelsesdagen var i grunden den 11. april. Klokken 2 var der generalforsamling (Knud Wognsen Brandt blev genvalgt som næstformand), og klokken 5 samledes over 200 damer og herrer til foredrag, middag og bal. Foredragsholderen var forsøgsleder N. Beck, "Skovbryn". Under festen afsendtes et telegram til kongen: "Medlemmer af Patriotisk Selskab, samlede på Selskabets 100aarige Fødselsdag, sender Deres Majestæt, Selskabets høje Protektor, vor undersaatlige Hilsen. Allerunderdanigst P. S. V. Jespersen."
Selskabets bestyrelse bestod i jubilæumsåret af formanden (1908-20) proprietær Ulrik Severin Valdemar Jespersen, "Næsbyhoved", næstformanden proprietær Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde", forpagter J. Theilmann, "Hvidkilde", proprietær H. Rasmussen, "Borreby Møllegaard" og gårdejer Jørgen Christiansen, Allerup. J. F. Maegaard var selskabets sekretær. Medlemmerne i et særligt jubilæumsudvalg var V. Jespersen, K. W. Brandt, forpagter F. Hempel Syberg, direktør H. Junker, "Odense Eksportslagteri", og kontorchef (senere mejeriejer) Johs.

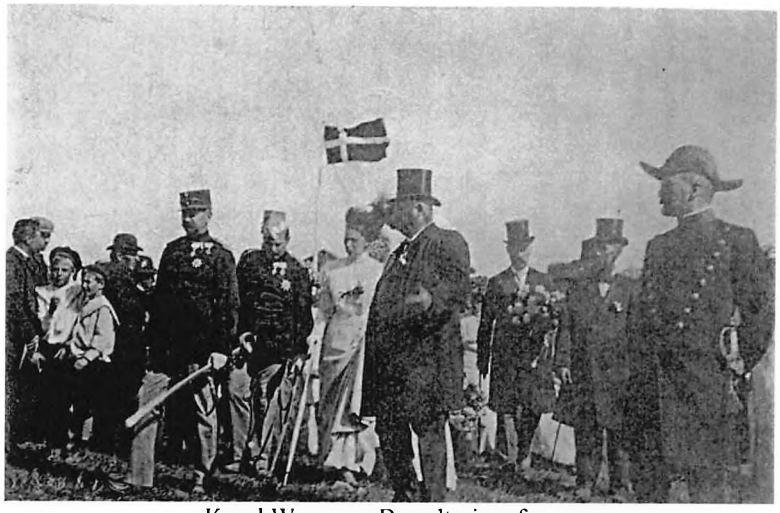
Kyed, "Skovvang", Beldringe.
Men den helt store festlighed skulle vente til juli. Dyrskue samt festspisning skulle være hovedpunkterne. En deputation var hos kongen den 4. juli, og Kong Frederik den Ottende lovede at komme, såfremt det var muligt. Odense Kommune bevilligede 1000 kr. til Dyrskuet. Aviserne gjorde meget ud af jubilæet, og "Patriotisk Selskab" gjorde meget for pressen, der den 5. juli blev indbudt til orienteringsmøde på Selskabets kontor i Vindegade, hvor formanden, proprietær Valdemar Jespersen, "Næsbyhoved", gav oplysninger om skuet, der skulle finde sted i dagene 15.-16. juli. Derefter begav man sig pr. bil til udstillingspladsen, der omfattede 23 tdr. land og lå udenfor byen til højre for Middelfart Landevej. Man sluttede af på Industripalæet med en bedre frokost: Fiskefilet tartar, saltret med gemyse, lammeryg, compot salat, jordbær og kaffe.
"Odense Avis" meddelte den 12. juli, at kongen ville komme til Odense den 16. juli på et kortvarigt besøg omkring kl. 14.

Fra højre: Knud Wognsen Brandt, Valdemar Jespersen og kong Frederik den Ottende.

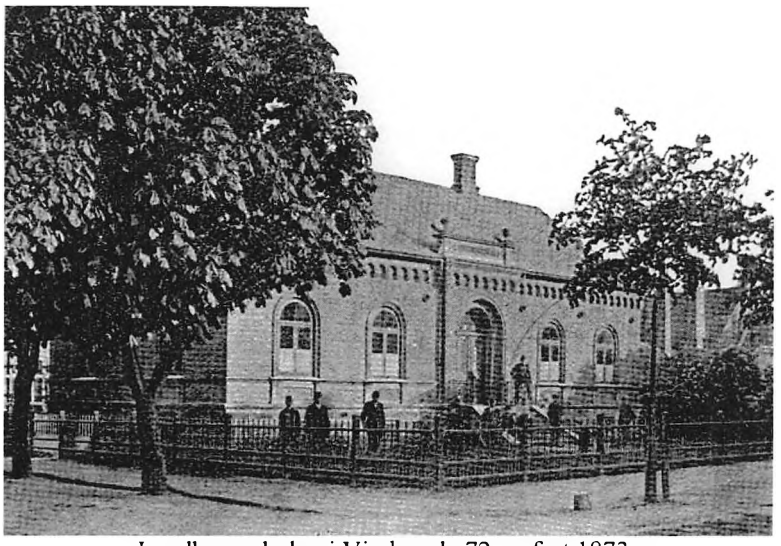
Toget med de kongelige ankom til Odense 14.30 med 9 minutters forsinkelse, idet nyborgenserne næsten ikke ville slippe regentparret. Efter en meget kort kur ved modtagelsen på Odense Banegård steg man til vogns og kørte til Dyrskuepladsen. Flag og atter flag. Festklædte gader, især Jernbanegade og Kongensgade. Hurra-råb og atter hurra-råb, der fortsattes af de over 15.000 mennesker, især landboere, som havde fyldt Dyrskuepladsen. Det kostede 2 kr. at komme ind, dog "i de stille timer" kun 1 kr. Proprietær Valdemar Jespersen bød kongen og hans familie velkommen og overrakte kongen en guldmedalje til minde om jubilæet. Under rundturen blev kongen ledsaget af bl.a. proprietær Valdemar Jespersen og proprietær Knud Wognsen Brandt. Undervejs spurgte kongen Jespersen: "Hvor meget tjener I så på mig i dag?" Jespersen undveg at svare. "Nåh, Brandt, hvor meget tjener I så på mig?" "Godt en halv snes tusinde, Deres Majestæt". Under rundturen trykkede flere vogtere kongens hånd, og majestæten søgte flere steder oplysning om dyrene. Et sted var en hoppe med 2 føl. "Er det tvillinger", spurgte kongen. "Næi", sagde vogteren, mens han stadig bakkede løs på merskummeren, "d'ene er hi'es dåuter, d'ann er et plejbarn". Og da kongen ville klappe "datteren", føjede vogteren til: "Kom kun frem og heils på kåui". Da dronningen nær var snublet over en af de mange ølflasker, som til stor gene lå spredt over hele pladsen, sprang en vogterdreng til og nappede flasken, mens han sindigt bemærkede: "De æ' å' rejle med al de' skidt, der smi'es, li'e hvor I ska' gåu".
Til sidst tog kongen ordet, takkede og lykønskede og udbragte et leve for "Fyens Stifts Patriotiske Selskab".
Under hurra'er og nye leveråb for kongeparret, for prinsesse Dagmar og prins Gustav samt for Klaus Berntsen, fandt bortkørslen sted.
På vej til havnen til omklædning på "Dannebrog" blev der stoppet op til et lille besøg i H. C.

Andersens Hus, hvor det må have moret kongen at gense det naive brev, han som dreng havde tilskrevet "kære H. C. Andersen".

Knud Wognsen Brandt viser frem.

Kl. 18 ankom herskaberne til festmiddagen på Industripalæet. Festmenuen bestod af brun suppe (Sherry, Very Pale 1896), kogt laks mayonnaise, tarteletter m. gr. ærter (Chateau Bel-Air), ung and, compot og salat (Saint Marceaux, Grand Vin Sec.), melon (Dry Madeira) og kaffe. Restauratør Mortensen ledede serveringen med 25 opvartere. 6.-regiments orkester spillede. Musikprogrammet bestod af: Bald. Dahl: "Kronprins Frederiks honnørmarsch" - N. V. Gade: "Til sæters", lystspilouverture - Udtog af "Elverhøj" (Kuhlau) - Fest-indledning til ball. "Valkyrien" (J. P. E. Hartmann) - Frøhlich: "Riberhus-marsch". Festsalen var rigt udsmykket med flag. Ved hovedbordet var der plads til 16 kuverter. Majestæterne sad i midten. Til venstre for kongen sad prinsesse Dagmar, prins Gustav, hofdame frøken Wedell-Heinen, landbrugsminister Anders Nielsen, fru proprietær Caroline Charlotte Brandt, "Elsesminde", lensgreve Petersdorff og stiftamtmandinde Simony. Til højre for dronningen sad konseilspræsident Klaus Berntsen, fru proprietær V. Jespersen, "Næsbyhoved", lensgreve Wedell, fru forpagter Theilmann, "Hvidkilde", lensgreve Ahlefeldt-Laurvigen, fru proprietær Rasmussen, "Borreby", og kabinetssekretær Krieger. Fra hovedbordet udgik 5 lange borde ned gennem salen. Ved midterste sidebord altså over for majestæterne sad proprietær Jespersen, "Næsbyhoved", og stiftamtmand Simony. Der var lavet en sang for kongeparret. Efter sangen talte Valdemar Jespersen for kongen og dronningen. Kongen tog straks efter ordet og takkede varmt for den smukke tale og den smukke sang, og ret opsigtvækkende kom kongen ind på kongedømmets bevarelse, og glædeligvis havde han dagen igennem fået bevis for, at Fyn ville bevare kongedømmet i Danmark. Talen sluttede med et: "Længe leve vort elskede fædreland". Kort efter rejste kongen sig atter og holdt en tale for "Patriotisk Selskab".
Knud Wognsen Brandt talte derefter for kongehuset: "Det er en ære og en lykke for et folk at have et kongehus som det danske at støtte sig til. Både herhjemme og i udlandet spreder vort høje kongehus glans over Danmark. Den begejstring, der altid giver sig til kende, når medlemmer af kongehuset gæster provinsen, er et vidnesbyrd om den hengivenhed og kærlighed, folk nærer for kongehuset. I fjor, da Drs. Kongelige Højheder Kronprinsen og Kronprinsessen opholdt sig her i Odense, vandt de alles hjerter". Taleren takkede dernæst på "Fyens Patriotiske Selskab"s vegne prins Gustav og prinsesse Dagmar, fordi de havde villet være Selskabets gæster ved denne fest, og fremhævede, at det var en ære for fynboerne, at netop Fyn var blevet valgt som lærested for prins Erik. Taleren udtalte dernæst håbet og ønsket om, at kongehuset vedblivende måtte blomstre til lykke og velsignelse for vort fædreland, og udbragte sluttelig kongehusets skål. Forpagter Teilman, "Hvidkilde", talte for gæsterne og ikke mindst for ministrene. Klaus Berntsen takkede den sidste taler og sluttede med "Et leve for det danske folk".

Landbrugsskolen i Vindegade 72, opført 1873.

Ved middagen blev det bekendt, at kongen i dagens anledning havde udnævnt formanden, proprietær Ulrik Severin Valdemar Jespersen, "Næsbyhoved", og næstformanden, proprietær Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde", til Riddere af Dannebrog. Selskabets tidligere mangeårige formand, kammerherre Vind, "Sanderumgaard", blev udnævnt til Kommandør af Dannebrog 1. grad. Ved kaffen efter middagen overrakte Hans Majestæt medlem af bestyrelsen, gårdejer Jørgen Christiansen, Allerup, Dannebrogsmændenes Hæderstegn.
Da "Dannebrog" lidt over kl. 20.30 forlod Odense Havn, stod kongeparret på agterdækket, synlig rørt over al den hjertelige hyldest, de havde modtaget.
Langt ude forbi Vigelsø sås "Dannebrog"s blinkende lanterner mod den mørkeblå nattehimmel. - Kongebesøget var endt.

ODENSE KVÆGTORV.

Et af de sidste kreaturmarkeder på Sortebrødre Torv - måske det sidste.

Det "gamle" Kvægtorv med samt sine stalde blev taget i brug den 1. maj 1882 og lå på Sortebrødre Torv med udvidet grundplads mod Østergade. Det var byrådets mening, at det kommende Kvægtorv skulle ligge i den østre bydel omkring Østergade tæt ved jernbanelinien, men da Kvægtorvets bestyrelse mente, at et areal ved Rugårdsvej var bedre egnet, endte det med, at bestyrelsen sejrede, dog under forudsætning af arealets særskilte indlemmelse under Odense Købstad, idet arealet lå på "Aaløkkegaard"s jorder i Sct. Hans

Landdistrikt.
Efter flere forhandlinger mellem Odense Byråd og "De Samvirkende Landboforeninger i Fyens Stift" stiftedes den 3. september 1909 "Aktieselskabet Odense Kvægtorv", hvis første bestyrelse bestod af proprietær Knud Wognsen Brandt (formand), godsejer Johs. Mackeprang, proprietær P. Rasmussen, proprietær And. Knudsen og kreaturhandler J. J. Petersen. Aktiekapitalen var på 150.000 kr. á 1.000 kr. Bestyrelsen gik straks i gang med forberedelserne til bygningernes opførelse på Rugårdsvej, hvortil der blev ført jernbanespor langs Salgshallen. Det oprindelige skitseprojekt var udført af arkitekt Niels Jacobsen, som var inspireret af Københavns Kvægtorv og kvægtorvene i Hamborg og Lübeck, men da Niels Jacobsen sad i Odense Byråd og ikke ønskede at være inhabil i sager angående Odense Kvægtorv, blev den videre udarbejdelse af projektet overgivet til arkitekterne P. C. Monberg, Odense, og Jesper Jespersen, Fredericia. Hele etablissementet stod færdigt foråret 1912 klar til åbning mandag den 20. maj og fremvisning for pressen den 15. maj, men på grund af kong Frederik den Ottendes død den 14. maj måtte fremvisning og åbning udskydes.
Forsinkelse nummer to skyldtes opstået mund- og klovsyge.
Kun 2-3 dage før den 22. juli gav Landbrugsministeriet åbningstilladelse, men man var særdeles godt forberedt og på 2 dage var alt klappet og klar. Mandag den 22. juli 1912 afholdtes så det første marked i den store og velindrettede Markedshal. Kvægtorvets grund udgjorde 2 1/2 td. land, hvoraf bygningerne dækkede halvdelen. I selve Salgshallen var plads til 1600 store dyr, og i de øvrige bygninger i det mægtige kompleks var der plads til overstående kreaturer samt kalve og svinefolde m.m.

Billedet af "Kvægtorvet" på Rugaardsvej (fra "Odense - Vor By").

Selskabet havde kontrakt med Odense Kommune, der fastsatte de forskellige afgifter på Kvægtorvet efter indstilling af et tilsynsråd på 6 medlemmer, hvoraf 3 blev valgt af Odense Byråd og 3 af "De Samvirkende Landboforeninger i Fyens Stift".
"Formanden for "Odense Kvægtorv" proprietær Knud Wognsen Brandt fra "Elsesminde" i Sanderum var et stort strålende lykkeligt smil, da han tidligt åbningsmorgenen stod udenfor den nye flotte Kvæghal på Rugårdsvej", skrev "Odense Avis", og fortsatte: "Endelig! - har sikkert både han og de øvrige af Selskabet sukket, da den første nøgle få minutter over 6, blev stukket i porten for at give signal til, at premieren kunne begynde. Til stede var foruden formanden inspektør J. C. Berntsen, to bladmænd - deraf den ene fra Sjælland - 3 handelsmænd, en halv snes funktionærer og ingenlunde flere kreaturer. Denne forsamling fyldte meget lidt i det store etablissement. Snart stod de mange porte på vid gab og åbnede for et af vor bys smukkeste og mest storstilede foretagender.
Proprietær Knud Wognsen Brandt ønskes til lykke, og han ler fornøjet. Det ønske har han allerede fået af hundrede lige fra kreaturtrækkerlaugets yngste til den udenvæltske opkøber med ornetænderne ved den massive guldkæde på den lige så massive mave.

"Ja", siger proprietær Knud Wognsen Brandt, "åbningstilladelsen kom jo rigtignok lidt hovedkulds, og det vil naturligvis præge markedet i dag. Tilførslen bliver ikke så stor, og det kan selvfølgelig være rart nok, at denne første markedsdag ikke bliver altfor voldsom, selv om alt er i den skønneste orden".
"Hvor mange kreaturer kan De modtage?"
"1500, men vi antager, at der for det meste kommer 1000-1200".
Et byrådsmedlem, som træffes længere henne, tager også gerne mod lykønskningen på denne store mærkedag, men hans åsyn har en sky, og han siger nogle meget stærke ord om Statsbanernes smøleri. Og ordene er fortjente. Sporet, ad hvilket togene skulle føre kreaturerne til Kvæghallens rampe, er nemlig færdigt, men mangler grusning, og denne ene mangel, som meget hurtigt burde have været afhjulpet, bevirker, at kreaturerne nu må udlades ved banegårdene og så trækkes over sporene ud til Kvæghallen. Byrådsmedlemmet fortsætter: "Men på mandag skulle alt være i orden, og så har vi vort store marked igen, endda i ny og forbedret form".
Det var en fryd at høre de så længe savnede "buh" og "bøh". - Det var som om, der var musik i disse brøl".
Efter klokken 8, da togene kom ind, og efter at hvert enkelt dyr havde fået gummerne efterset, var der henimod middag omkring 600 dyr tilført.
Også i Landmandsbankens afdeling blev der på åbningsdagen gjort god forretning, og varmen i vejret medførte, at den pæne rummelige restaurant også havde nok at gøre.
I de første tyve år varierede tilførslen af kreaturer meget stærkt og var størst i året 1917, hvor der i alt tilførtes 64.084 stk. store kreaturer.
Dagspressen meddelte sidst i juni måned 1922, at et stort antal aktier i "Odense Kvægtorv" var opkøbt af fynske landmænd og handelsfolk, og at der i de nærmeste dage ville blive valgt en ny bestyrelse. Dette skete primo juli 1922. Bestyrelsen nedlagde deres mandater og afløstes af gårdejer Jens Christiansen, Aarslev, (afløste Knud Wognsen Brandt som formand), proprietær J. M. Møllegaard, "Aasumgaard", kreaturhandler og proprietær P. Holmskov, Hesselager, kreaturhandler H. Madsen, Svindinge, og kreatureksportør Chr. Hansen, Odense. Omkring år 1931 er bestyrelsen den samme, og den daglige ledelse forestås stadig af inspektør J. C. Berntsen.
Straks efter at "Odense Kvægtorv" fik ny bestyrelse i 1922 havde Carl Nielsens "Fynsk Forår" urpremiere inde i selve kvæghallen i overværelse af bl.a. kong Christian den Tiende.
Et kopi af et fotografi af begivenheden hænger i dag på den lange gang i TV-2.
Efter 75 år på stedet blev det sidste kvægmarked afholdt den 30. september 1987. Det indre blev nu omdannet, og nøjagtig et år efter gik TV2 i luften den 1. oktober 1988. Markedet flyttedes til "Odense Offentlige Slagtehus" på hjørnet af Rugårdsvej og Grønløkkevej. Her blev de sidste håndslag givet den 17. december 2001, og "Odense Kvægmarked" var lukket. En markedsepoke i Odense var slut. De fynske kreaturhandlere rykkede sammen med kollegerne til Kolding.
Det varede fantastisk længe, før "Odense Kvægtorv"s anlægsregnskab nåede frem til Odense Byråd. Den 20. februar 1915 refererede "Fyens Stiftstidende" fra byrådsmødet dagen før bl.a. om "Kvæghallen"s regnskab: "Udenfor dagsordenen forespurgte P. Christiansen, hvorledes det gik med anlægsregnskabet for "Markedshallen". Var det snart færdigt? Formanden oplyste, at han utallige gange havde efterlyst regnskabet. Som førsteprioritet indskød byen jo i sin tid 550.000 kr., og det var lovet, at regnskabet skulle forelægge i december 1912. Der var imidlertid for få dage siden bleven meddelt fra overretssagfører Chr. Rasmussen, at regnskabet nu skulle komme om få dage. L. D. Rasmussen fandt det også mærkeligt, at regnskabet ikke forlængst var blevet indsendt. Der burde lægges stærkt pres på dets snarlige fremkomst. Borgmesteren håbede det bedste, i hvert fald ville han ikke sky noget lovligt middel for at få det frem".

I byrådsprotokol 1916-17 kan læses: "Der forelå beretning ang. revision af anlægsregnskab for "Odense Kvægtorv" ved Rugårds landevej. Det vedtoges at indsende regnskabet til yderligere kritisk og teknisk revision af Revisionsbanken". "Odense Kvægtorv"s Bestyrelse havde ellers godkendt regnskabet, som "Fyns Tidende" mener, formentlig er affattet af det garanterende konsortium, der forestod Kvæghallens opførelse, d'hrr. overretsagfører Chr. Rasmussen, sagfører Fr. Lersch, forpagter P. Rasmussen, "Brændeskovgaard", proprietær Johs. Mackeprang og jægermester U. Mackeprang. "Fyens Stiftstidende" skriver bl.a.: "- det regnskab på hvilket der er opført et sagførersalær på ca. 120.400 kr., som Odenses skatteydere eventuelt kommer til at betale i 1927, hvis der ikke bliver truffet skridt derimod".

Interiør fra den store salgshal.

Til byrådsmødet den 16. november 1920 forelå indstilling fra Magistraten ang. godkendelse af anlægsregnskabet. Indstillingen blev tiltrådt, hvorom man under 20. november 1920 tilskrev bestyrelsen for "Odense Kvægtorv" således: "Under henvisning til de mellem Den ærede Bestyrelse og Magistraten førte forhandlinger ang. godkendelse af anlægsregnskab, undlader man ikke til behagelig efterretning at meddele, at Byrådet i mødet den 16. ds. har vedtaget at frafalde indsigelse imod det nævnte anlægsregnskab, dog på vilkår, at den sum, for hvilken Odense Kommune kan overtage de af "A/S Odense Kvægtorv" opførte bygninger m.v. på datoen for kontraktens udløb, nemlig den 1. januar 1927, allerede nu fikseres til 640.000 kr., og at den mellem selskabet og kommunen i sin tid indgåede kontrakt i øvrigt undergår sådanne ændringer, som af Købstadens Magistrat nærmere måtte blive approberet. - Det tilføjes, at Byrådet i anledning af Det ærede Selskabs skrivelse af 8. ds. må tage ethvert forbehold i henhold til den Rådet tilkommende ret til fastsættelse af de stade- og foderpenge, der opkræves på etablissementet, idet man ikke ser sig i stand til nu at give noget som helst løfte om dette forholds fremtidige ordning". - Så der gik altså hele 8 år, før anlægsregnskabet blev godkendt!

Som nævnt indskød Odense Kommune som førsteprioritet 550.000 kr., dog på betingelse af, at området, der lå i Sct. Hans Landsogn, blev indlemmet i Odense Købstad. Det lykkedes for bestyrelsen at nå til enighed med Sct. Hans Landsogn, men rygtet gik, at det var ved hjælp af bestikkelse, at der var opnået flertal for indlemmelsen. Da "Fyens Stiftstidende" satte rygterne på tryk, måtte bestyrelsen straks dementere i byens dagblade som her i "Odense Avis": "I anledning af en artikel i "Fs. Sttd" af d.d., hvori omtales et "pinligt rygte", gående ud på at kommunalbestyrelsesmedlemmer, eller dog i alt fald en enkelt, skal have modtaget kontant vederlag for at have stemt for indlemmelsen af kvægtorvs-arealet under Odense Kommune, undlader man ikke herved at oplyse, at der ikke ligger noget som helst til grund for et sådant rygte. - Efter at Odense Kommune havde forlangt, at A/S "Odense Kvægtorv" selv skulle sørge for, at kvægtorvs-arealet, der tidligere hørte under "St. Hans Landsogn", blev indlemmet i Odense Købstad, enedes Kvægtorvets Bestyrelse med Distriktsbestyrelsen om en sådan ordning, bl.a. på vilkår, at der betaltes Landsognet et kontant vederlag af 5.000 kr. - Dette beløb, der efter Byrådets forlangende er udredet af Kvægtorvets drift, udbetaltes derefter Distriktsbestyrelsen. - Til nogen enkelt person, således som i artiklen antydet, har hverken Kvægtorvets Bestyrelse eller dets sagfører betalt noget som helst. - I øvrigt skal Bestyrelsen på nærværende tidspunkt ikke komme ind på nogen imødegåelse af de om Kvægtorvet i den senere tid fremførte mange urigtigheder og skandaløse sigtelser. - P. t. Odense, 25. febr. 1917. I bestyrelsen for A/S "Odense Kvægtorv". K. Brandt. And. Knudsen. Johs. Mackeprang. J. J. Petersen. P. Rasmussen. Som A/S "Odense Kvægtorv"s sagfører Chr. Rasmussen."

Blandt lige nævnte urigtigheder og sigtelser hentydes måske bl.a. til artiklen "Enkens penge" i "Fyns Tidende" den 8. februar 1917 omhandlende et tænkt aktieselskab med et fingeret kapital. Man lader f.eks. trykke 150.000 kr. (!) aktier, deler dem mellem sig uden indbetaling, men anmelder til firmaregistret, at de er fuldt indbetalt. Avisen nævner også, at Danmark på

dette tidspunkt mangler en aktielov. Derefter gås over til omtale af Kvægtorvets anlægsregnskab og de kæmpemæssige salærer. Det nævnes også, at selskabets tidligere bogholder nægtede at tage medansvar for en aktivpost. Videre hedder det, at man ikke har holdt aktierne inden for Kvægtorvets oprindelig snævre aktionærkreds, men hvor mange, der er flyttet over på andre hænder, vides ikke. Om aktier uden for den snævre kreds fortæller "Fyns Tidende": "Det drejer sig om en enke her i byen, som har fået flyttet for 5.000 kr. af disse aktier over på sig. - Hun havde en ejendom, som hun skulle sælge. De 5.000 kr. var overskuddet på ejendommen og hele hendes formue. Hun fik dem for 3 år siden. Det ene tusinde har hun solgt for 500 kr. De andre 4.000 kr. har hun liggende uden i årenes løb at have set en øre i renter og uden at have kunnet finde købere selv til halv pris.
- Hvorledes gik det til, at De tog imod disse aktier?, spørger vi.
- Ja, jeg havde jo intet kendskab til det, svarer hun. Da de bød mig aktier i stedet for penge, sagde jeg, at aktier kendte jeg ikke noget til. Men de, der var med ved handelen, både køberen og kommissionæren, sagde, at disse aktier skulle jeg ikke være ked af, de var gode nok og passede for mine forhold. Og så tog jeg imod dem. Jeg har spurgt en af selskabets ledende mænd, om ikke han kunne købe dem. Men han svarede, at fuld pris kunne han ikke give, og mindre end fuld pris ville han ikke byde en enke. Jeg er glad for, at jeg dog fik 500 kr. for det ene tusinde. Men de andre 4.000? Det er hårdt nok i så dyre tider, da det var hele min formue! Der har været kapitler i aktieselskabet "Odense Kvægtorv"s historie, hvor man sad om breden bord i højt humør. Det turde være af interesse for nogle af d'hrr. også at se på den revers, som beretningen om enkens penge betegner."

FOLKEHOLD.

Hele folkeholdet samlet med familie.

"Elsesminde"s folkehold 1911 iflg. Knud Wognsen Brandts egen lommebog: Daglejer Lars Hansen i haven. Daglejer Johan Pedersen. Kjørekarl Niels Rasmussen. Mælkekusk Peder Pedersen. Landhusholdningselev Nygaard. Landhusholdningselev Oluf Hansen. Elev Hansen.

Elev Clausen. Elev Jespersen. 6 polakpiger. Anders Murer i høsten. 1 høstarbejder fra 20. august til 1. november. Forvalter Lund. (Her skal indskydes, at forvalter Sven Lund bliver Knud W. Brandts svigersøn.)
Folkehold 1914 (14. april) iflg. Knud W. Brandts egen lommebog: Dagl. Lars og Johan. Kjørekarl Carl Pedersen. Elever: Berg, Sørensen, Engstrup, Krause, Jespersen og Skovgaard. 6 polakpiger. Forvalter Holm.

Billedudsnit. Nederst ved gelænderet fra venstre: Sophie, Knud og Karen - bag Sophie ses Ernst - mellem Knud og Karen ses Morten. Bag børnene ses farfar og farmor. Ved døren ses "gamle farmor" og "Cis".

Nederst på siden har Knud Wognsen Brandts søn Erik Brandt (min far) senere tilføjet: I kostald: 1 fodermester, 2 røgtere og 2 malkekoner. I svinestald: 1 fodermester. I hestestald: 1 staldkarl (også rense ved grise). Husholdning: 1 husjomfru, 1 stuepige, 1 kokkepige, 1 bryggerspige, 1 husholdningselev og 1 lærerinde.
Hertil bør tilføjes, at Svineforsøgsstationens egne eksperter også havde deres daglige gang på "Elsesminde".
Iflg. "Danske gårde" 1907 af la Cour: Det normale folkehold er 1 forvalter, 2 gifte fodermestre, 1 forkarl, 6 elever, 3 karle, 6 piger, 3 daglejere og i roer og høst 5 polakker.

LIDT SPREDT - LØST OG FAST.

På grund af et mistet ben (koldbrand) mente man på "Egeskov" ikke, at Ernst Peter Brandt kunne fortsætte forpagtningen, og derfor købtes gården i Sanderum. I tiden mellem gårdkøb og forpagtningskontraktens udløb blev stuehuset opført 1874, og der blev tænkt langsigtet, idet man byggede et "2-familiers". Det var meningen, at Sophie Marie Kirstine og Ernst Peter Brandt skulle have "aftægtsbolig" i den ende af stuehuset, der vendte ud mod indkørslen, men det blev kun "gamle farmor", der fik glæde af denne plan, idet Ernst Peter Brandt døde allerede i 1881. Trappen mod gårdspladsen blev lavet således, at Ernst Peter Brandt kunne bringes direkte fra trappen over i det hestekøretøj, der skulle transportere ham f.eks. på marksyn. Det var gerne "Laus", der kørte rundt med ham, og Ernst Peter Brandt sagde gerne, når det skulle gå stærkt: "Nå, lad nu hjulene rulle, Laus". Begge ben var nu mistet, han var i kørestol, og det gjorde transport vanskelig. Trods dette drev han selv gården til det sidste. Tilsynet med gården i overgangstiden 1873-74 blev overdraget "Laus", hvis rigtige navn var Lars Hansen. Han var en slags bestyrer. "Laus" havde været forkarl på "Egeskovgaard". Ernst

Peter Brandt havde bedt Poulsen fra "Kroggaarden" om at holde lidt øje med "Laus", så Poulsen (1837-1916) kørte nogle gange til Sanderum. Poulsen (der jo var Holger Chr. Jespersens svigerfar) havde været avlskarl (forvalter) på "Egeskovgaard" og hans kone Caroline, født Jørgensen (1840-1923), havde været mejerske. Det var også "Laus", der hjalp med ledelsen af "Elsesminde" fra Ernst Peter Brandts død i 1881, til Knud Wognsen Brandt havde lært landbrug og kom hjem.

Knud W. Brandt cykler ud. Læg mærke til initialerne CKB oppe på muren (Caroline/Charlotte - Knud - Brandt).

"Laus" boede nede i Tørvehaven i et lille hus ejet af "Elsesminde", og her holdt han høns, ænder, grise og en ko. Da han blev gammel, passede han haven på "Elsesminde". For at han skulle have det rigtig godt i sine sidste år, hjalp Knud Wognsen Brandt med køb af et hus i Dalum, men han kunne ikke tåle at blive flyttet, så han døde få måneder efter. Både Ernst Peter Brandt og Knud Wognsen Brandt havde stor tillid til "Laus".

En dag faldt "Laus" ned af trappen op til kornloftet. Faldet blev særligt slemt, da han også bar på en stor kornsæk. "Laus" brækkede benet. "Socialdemokraten", som jo skulle beskytte de små i samfundet, fik nys om sagen og skrev, at det var godt gjort, at proprietær Knud Wognsen Brandt behandlede sine gamle folk på den måde: Lod dem slæbe store, tunge kornsække op på loftet. Nu var "Laus" - nævnt ved sit rigtige navn - faldet under den tunge byrde og havde brækket benet. Sagen var nu den, at "Laus" i mange år havde taget korn til eget forbrug oppe fra gårdens kornloft uden at spørge om lov. Knud Wognsen Brandt havde set gennem fingre med det, da "Laus" havde været familien en god mand. Men at blive hængt ud på denne måde, syntes Knud Wognsen Brandt var for groft. Han tog telefonen og ringede til "Socialen", var vred og krævede et dementi i avisen, eller "Laus" blev meldt for tyveri. For sådan og sådan var sagen. Næste dag var der en beklagelse i avisen.

"Pær" boede i eget, flot hus i Sanderum By nær kirken. Han rensede ved grisene, men blev

senere staldkarl. Knud Wognsen Brandt skulle som sognefoged kræve ejendomsskatter ind. Dette blev "Pær" betroet. Han vandrede så troligt fra gård til gård og krævede pengene ind. Hvert sted fik han ikke alene pengene, men også "en lille en" indenfor vesten, så han hen på eftermiddagen havde fået en tår over tørsten. Engang kom han ikke straks ind med pengene. Efter en stund gik Knud Wognsen Brandt ud for at lede efter ham og fandt ham i hestestalden i færd med at fodre hestene. "Pær" blev nu spurgt, hvorfor han ikke var kommet ind med pengene. "Nej, hestene var sultne, og så skulle de have noget at æde først". "Jamen, hvor er pengene da, Pær?" "De hænger inde i foderloen i min frakke." "Jamen Pær dog, der må du da ikke hænge de mange penge". Alle pengene var der. Trods det, at "Pær" aldrig var helt ædru, når han havde krævet skattepengene ind, stemte regnskabet altid præcist. Knud Wognsen Brandt nærede stor tillid til "Pær", hvis rigtige navn nok var Peder Rasmussen.

Knud Wognsen Brandts arbejde som sognefoged (fra 1890 til 1916) blev om muligt som regel foretaget om mandagen.

"Pær" var også ringer ved Sanderum Kirke. Det kunne jo hænde, at han slog et bedeslag for meget. Engang bebrejdede pastor Elmquist ham, at bedeslagene ikke altid stemte, og hertil svarede "Pær": "Ja, hr. pastor, jeg er ikke altid sikker på, om jeg nu også har slået de ni slag, derfor slår jeg gerne et ekstra for at være helt sikker".

50 af Danmarks smukkeste kirker blev vist på julemærkerne i 1964. Blandt disse kunne man også se Sanderum Kirke.

"Fyens Stifts Patriotiske Selskab" uddelte "Diplomer til Hædring af lang tro Tjeneste". I 1907 blev Peder Rasmussen, "Elsesminde", hædret, og i 1908 blev husmand Lars Hansen, "Elsesminde", hædret.

Det siges, at egebjælkerne (støttebjælkerne) på stuehusets første sal er fra "Egeskov".

Det skal pointeres, at "gamle farmor", min oldemor, Sophie Marie Kirstine, født Wognsen, - var på "Elsesminde" i alle årene. Hun døde i salgsåret 1917.

"Gamle farmor"s hønsehus lå i forhaven tæt op til indkørslen. Hun kunne holde øje med hønsene og hønsehuset fra sine vinduer.

Indremissionærer rejste rundt til de større gårde. En sådan havde også tidligere været på besøg på "Elsesminde". Han har været en høflig mand, for han skrev en uge i forvejen til Knud Wognsen Brandt om sin næste ankomst: "Om Gud vil, ankommer jeg til "Elsesminde" onsdag i næste uge". - Knud Wognsen Brandt svarede lynhurtigt pr. brev: "Men det vil Gud IKKE!"

"Elsesminde" havde også roepiger fra Polen. Gerne 4-6, der også hjalp til i høsten. De sidste år 6 piger. De ankom som regel april-maj og rejste hjem til jul. Da krigen kom i 1914, kunne de ikke komme hjem og blev på "Elsesminde" vinteren over. Den katolske kirke mente vel, at pigerne skulle holdes til deres tro, så de sendte en forholdsvis ung mand, vel sagtens en præst, til stedet. Men det syntes de 6 unge damer tilsyneladende ikke om, for de smed den udsendte mand i vandtruget! Mellem stuehuset og hestestalden stod dengang en pumpe med drikketrug foran, hovedsageligt beregnet til tørstige heste. Det var her vandgangen foregik. Der var sæsonindvandring af polske piger fra april 1893 til 1929. Indvandringen kulminerede i 1914, hvor 12.500 sæsonarbejdere kom til landet, deraf hovedparten til Lolland-Falster.

Da mine forældre (Sigrid Skude og Erik Brandt) den 15. juli 1929 blev gift i Halsted Kirke på Vestlolland, hilste provst Agger i kirken på alle, som var mødt frem, men glemte at hilse på

min farfar, Knud Wognsen Brandt. Dette tog min farfar ham ganske ilde op og sagde: "Hvad bilder den knægt sig ind?" - Senere på dagen gav han dog hånd til præsten. På hjemturen sagde han: "Det var dog kun for familiens skyld, at jeg hilste på præsten i anden omgang".

De unge fra "Elsesminde" gik tur. Ud for præstens have ville Morten ("Elsesminde"-sønnen Martin Brandt blev kaldt "Morten") rigtig vise sig, så han sagde pludselig: "Jeg tror lige, jeg vil besøge præsten". Præster havde på den tid stor anseelse og betragtedes af sognebørnene næsten som konger. Morten åbnede præstens havelåge, gik ind i haven og røg næsten lige i armene på pastor Elmquist, der gik tur i sin have. Pastor Elmquist sagde straks: "Ih, hvor var det sødt af dig at komme og besøge mig, lille Morten". Nu måtte Morten i en rum tid underholde pastor Alfred Georg Elmquist (3.september 1850-1930), og det varede længe, inden Morten igen kom hjem og sluttede sig til det grinende, unge selskab. Pastor Elmquist var sognepræst i Sanderum 1892-1921, medlem af Skolekommissionen og medlem af styrelsen for "De fattiges kasse".

Skønt Knud Wognsen Brandt ikke var så tit hjemme, vidste han nøjagtig, hvorledes det stod til på markerne og i staldene. Om morgenen gav han tit sine "ordre" til forvalteren fra sovekammervinduet. Når han var i Odense holdt han "Ind til Skoldborg", Vestergade 68, der var udgangspunkt til dagens møder og/eller egne forretninger. Befordringmidlet til byen var hest og vogn. Han kørte selv. Det var først på "Skovløkkehus", at familien fik bil, og kusken blev chauffør.

I følge avisudklip havde Knud Wognsen Brandt en betydelig rolle i vigtig udførselsforening. Gennem årene betydelig salg af kreaturer.

Når man fra "Elsesminde"s hovedbygning ser mod avlsbygningerne, var bygningen længst til højre forvalterboligen, også senere brugt som skolestue. Svend Lund kom til "Elsesminde" som forvalter og blev gift med gårdens datter Karen Brandt (min faster). De startede deres tilværelse på "Skullerodsholm" i Nr. Lyndelse. "Odense Avis" skriver den 18. august 1915, at hestehandler Fritz Kruuse har solgt "Skullerodsholm" med sine 180 tdr. land til forvalter Lund for 197.000 kr. En del af besætningen fulgte med. Efter 1920 og genforeningen købte ægteparret "Aarupgaard" i Ensted nær Aabenraa.

Cecilie Margrethe Brandt ("Cis"), en af døtrene fra "Nørrebros Jernstøberi", passede Knud Wognsen Brandt under en svær sygdom et af de sidste år på "Elsesminde". Dette førte til deres senere ægteskab.

Da Erik Brandt (min far) i 1929 købte gården "Aasevang" i Bjerne, Horne Sogn, Salling Herred, Svendborg Amt, var Knud Wognsen Brandt (min farfar) behjælpelig med handlen. Det var på "Aasevang", jeg (skriftets forfatter) blev født den 17. september 1930.

Før man i 1911-12 anlagde dobbeltsporet over Fyn, solgtes noget af "Elsesminde"s jord på den anden side af jernbanelinjen til Odense Kommune. Det drejede sig om ca. 15 td. land. Kommunen skulle holde vejen på sit eget område. Pludselig en dag lukkede markforvalteren leddet, så vejen var spærret for bl.a. roekørsel fra "Elsesminde" til Odense. Knud Wognsen Brandt klagede omgående, men den ny markforvalter holdt på sit, idet han (ikke uden grund) blev sur over, at vejen var "kørt helt op". Men markforvalteren måtte gi' sig, han havde "glemt" at læse en klausul i jordhandelen mellem Odense Kommune og "Elsesminde", der tillod kørsel.

På "Hotel Scandic", Hvidkærvej 25, Odense SV, har selskabslokalerne (konferencelokalerne) i dag navne efter omegnens tidligere gårde. Således kaldes et af lokalerne: "Elsesminde".

Elsesminde-navnet mindes også i gadenavnet Elsesmindevej. På Elsesmindevej ligger "Odense Friluftsbad", der blev åbnet i 1933 på "Elsesminde"s jord.

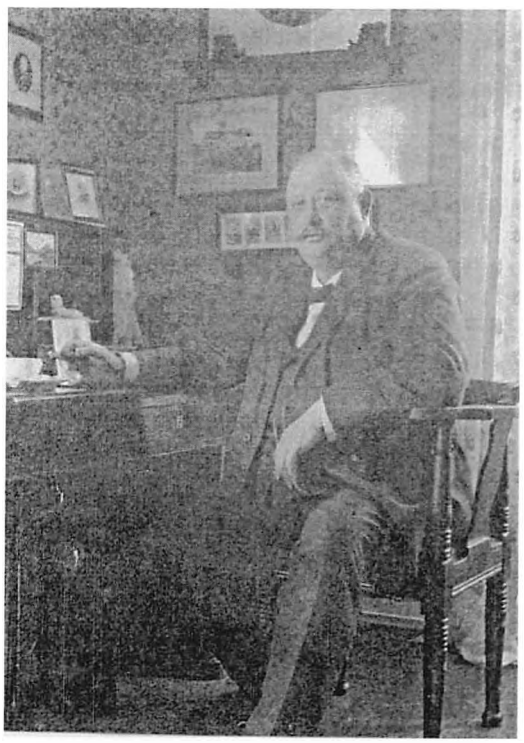
Sammen med andre landmænd foretog Knud Wognsen Brandt i november 1913 en rejse til Rusland indbudt af den russiske landbrugsminister. Hans pas til denne tur er bevaret. Her står bl.a.: Højde: høj. Bygning: korpulent. Hår: mørkeblond. Øjne: blå.

I mit bogskab findes en gæstebog, der viser navnene på mange af de landbrugsstuderende og landmænd, som besøgte "Elsesminde". De mange gæster kom fra alverdens lande.

Familien på "Elsesminde" spiste morgenmad kl. 6 og frokost ved 9-10-tiden. Sjælne gange spiste pastor Elmquist med, hvis han alligevel havde ærinde på gården. En dag fik han noget pålæg, som han syntes vældig godt om, og han spurgte Knud Wognsen Brandt, hvad det var. Det skælmske svar lød: "Det er bjørnekød". Nogen tid efter spurgte pastor Elmquist fru Brandt, hvor hun dog havde købt dette dejlige pålæg, for han havde forgæves forsøgt at købe bjørnekød. "Det var da ikke bjørnekød, det var røget hestekød. Hvem har dog bildt Dem det ind?" - "Det har Deres mand".

Der var 3 spisesteder på "Elsesminde": "Oppe", Elevstuen og Folkestuen. Der var som regel 5-6 landbrugselever på "Elsesminde". Som nævnt indtog eleverne aftensmaden "Oppe" præcis kl. 18.30 sammen med familien.

Fodvarmere - lunede på de mange og tit kolde besøgsture til og fra Odense.

K. W. Brandt på sit kontor. Læg mærke til stolen og skrivebordet (jævnfør tekst).

Knud Wognsen Brandts skrivebordsstol fra kontoret på "Elsesminde" er bevaret og ejes og benyttes i dag af min broder, Hans Erik Brandt. Stolen er forsynet med en sølvplade med inskriptionen: "Fra Arbejderne Elsesminde". Givetvis en gave til Knud Wognsen Brandt på hans 50-års fødselsdag i 1912. Kontorets skrivebord er ligeledes bevaret og står i dag i min stue.

I sin start som forstander havde Robert Dalskov Andersen kontor samme sted som Knud Wognsen Brandt i stueetagen bag vinduet yderst til højre set fra gårdspladsen.

Dørklokken i gangen på "Elsesminde", en rigtig gammeldags klokke, der bevæger sig op og ned, når nogen ringer på fra trappen mod gårdspladsen, er bevaret og benyttes stadigvæk. På side 29 her i skriftet (i "Billedudsnit") ses tydeligt den store knap, som man udefra den dag i dag skal trykke på, for at klokken ringer inde i gangen.

På "vejrhanen" på taget af bygningen lige ud for indkørslen står 1904 - opførelsesåret efter branden i 1903.

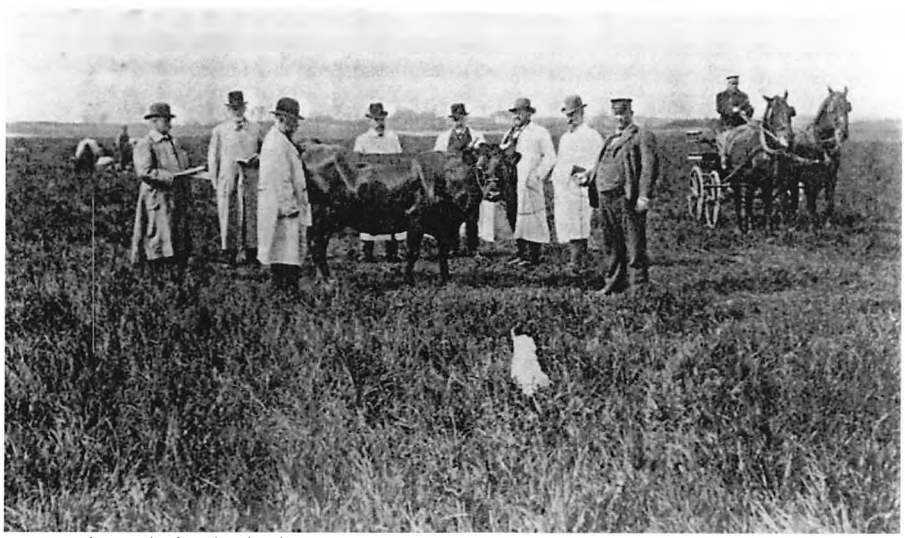
På gavlen af bygningen med "vejrhanen" ved indkørslen ser man i dag Odense-liljen. På nøjagtig samme sted, hvor liljen er i dag, var tidligere påmalet initialerne C, K og B. C stod

for Caroline (og Charlotte), K for Knud og B for Brandt. (Se billede på side 30.)

Grethe fra Brasilien og Ernst, min ældste onkel, som "Dalum-Hjallese Avis" gjorde til sin egen farfar.

"Dalum-Hjallese Avis" bragte i november 1997 en artikel med overskriften: "Elsesmindes historie begynder i året 1664". Artiklen var "krydret" med 4 billeder: 1. Billede af Robert Dalskov Andersen ved trappen mod gården. Man ser på billedet, hvorledes trappen ser ud i dag. Avisens tekst: "Robert Dalskov Andersen har hele tiden stået i spidsen for produktionshøjskolen. En væsentlig del af de engang 240 tønder land er i dag udlagt til Odense Eventyr Golf". 2. Billede af Robert Dalskov Andersen foran de bassiner, hvor der opdrættes fiskeyngel. Avisens tekst: "Der opdrættes fiskeyngel til udsætning i de fynske åer". 3. Billede, der viser en højrestyret, stor, åben bil med tilbagerullet kaleche. Forrest sidder familiens chauffør Madsen og en uidentificeret dame. Bagest sidder Cecilie Margrethe ("Cis") Brandt og hendes mand Knud Wognsen Brandt. På trappen står Sophie Brandt (den ene af døtrene fra "Elsesminde", min faster). Avisens tekst: "Knud Wognsen Brandt var søn af Ernst og fik gården i forpagtning i 1887. Han blev senere sognefoged for Sanderum og Elmelund". Fotografiet er IKKE fra "Elsesminde", men er taget foran "Skovløkkehus", Mogensensvej 29, Odense, efter at familien har forladt "Elsesminde". 4. Billede af to unge mennesker foran trappen mod gården. Man ser på billedet, hvorledes trappen tidligere så ud. Avisens tekst: "Ernst Peter Brandt med sin hustru fotograferet foran hovedbygningen i slutningen af forrige århundrede". I grunden en meget morsom tekst, idet billedet viser Ernst Albert Brandt (1892-1974), min ældste onkel, og Grethe fra Brasilien (Else Margrethe Lehmann Brandt (1896-1991), senere gift Zeemann. Min onkel Ernst er altså i avisen gjort til sin egen farfar! Billedet er antagelig fra et af årene lige før 1917 eller måske fra selve året 1917.

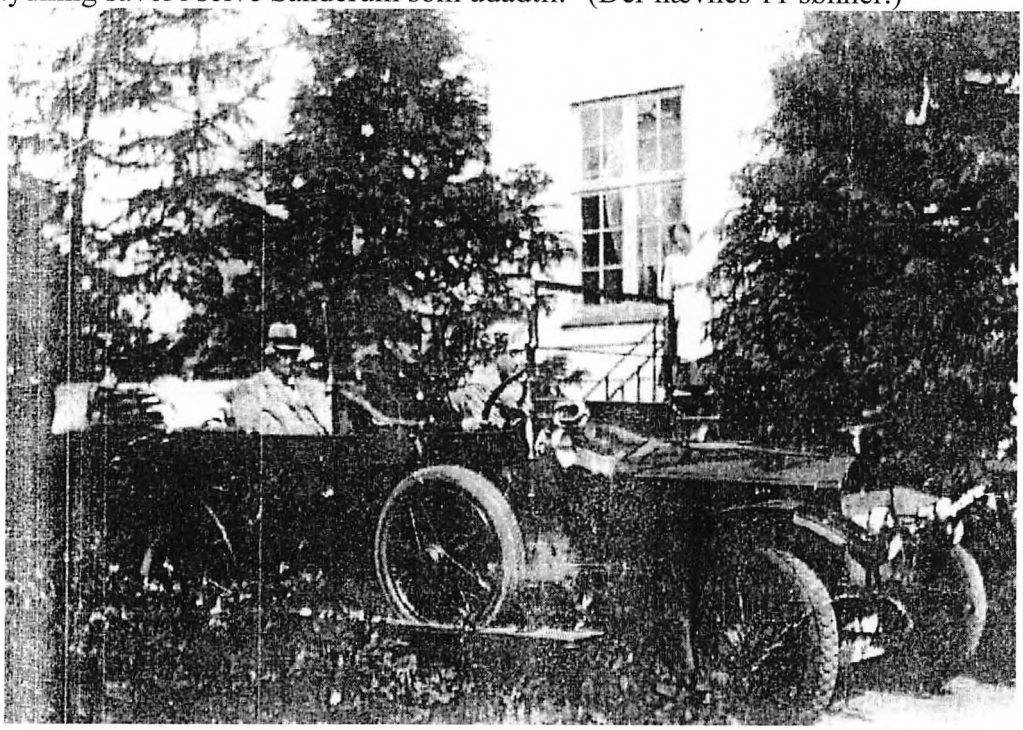
En "Elsesminde"-ko bedømmes. Fra højre K. W. Brandt, slagteridirektør Junker, Per Rasmussen fra Brændeskov og F. Hempel Syberg. Yderst til venstre kontrolassistent Hein, den senere driftsleder for kvæg på store herregårde. Hunden "Nix" var en foxterrier fra "Elsesminde". Vognen var fra slagteriet.

Det skal understreges, at både Ulrik Severin Valdemar Jespersen og Knud Wognsen Brandt havde dyr med på dyrskuer, således også på "Fyens Stifts Patriotiske Selskab"s jubilæumsskue i 1910.

"Knud Wognsen Brandt var en fremragende kvægopdrætter", skrev "Fyens Stiftstidende" den 8. oktober 1929 (dagen efter hans død). Joh, kvægbesætning og svinebesætning på "Elsesminde" var i top, hvilket kontorets utallige præmier og tilkendegivelser vidnede om. I det følgende nævnes et par eksempler.

"Fyens Stifts Patriotiske Selskab" udskrev tre 2-årige konkurrencer for kvægbesætninger med kontrol af næsten alt i hele perioden. Klasse 1 var for besætninger under 25 køer, og klasse 2 var for besætninger med over 25 køer. For perioderne 1896-98 (med fire vindere nævnt i alfabetisk orden) og 1899-1901 (med tre vindere i alfabetisk orden) var Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde", begge gange blandt de ypperste i klasse 2. De anførte navne repræsenterede ejerne af besætninger, som dommerudvalget gjorde indstilling til ministeriet om at yde påskønnelse ved enten at anerkende dem som avlscentre eller tildele dem en opmuntringspræmie.

Her følger små uddrag fra 2 trykte gemte sider trykt i Andelsbogtrykkeriet i Odense formentlig ultimo 1903 udarbejdet af Knud Wognsen Brandt under overskriften "Elsesminde-Sanderum Stammen, tilkendt Statens Opmuntringspræmie af 1ste Klasse". - "Som det fremgår af de tvende beretninger om avlscentrer for kvæg af rød dansk malkerace, er besætningen på Elsesminde i væsentlig grad en aflægger af den bekendte stamme hos N. Eriksen, Sanderum. Gennem mange år har nogle af de betydeligste sanderumtyre, deriblandt Max IV, søn af Max I, Mazeppa II og Mazeppa Sanderum haft indflydelse på begge kvæghold.
Max IV (Stbg. nr. 127) virkede i Sanderum indtil 1889. Flere af dens sønner og sønnesønner har fået stor indflydelse på kvægbrugets udvikling." (Der nævnes 11 eksempler.)
"Mazeppa II (Stbg. nr. 11) virkede i Sanderum indtil 1896 og derefter i Niverød Tyreforening i Frederiksborg Amt. Ligesom Max IV har Mazeppa II, der var en søn af Constantin III, fået stor betydning såvel i selve Sanderum som udadtil." (Der nævnes 11 sønner.)

Foran Skovløkkehus. På trappen Sophie Brandt (min faster). I bilen på bagsædet Cecilie ("Cis") Brandt og Knud W. Brandt. Chauffør Madsen ved rattet. Det var dette billede, som "Dalum-Hjallese Avis" satte i forbindelse med "Elsesminde".

"Ifølge beretninger om undersøgelser af præmierede tyre i Fyns Stift har fuldt udviklede døtre af Max IV givet gennemsnitlig 10,360 pd. mælk, og indenfor Max-slægten står afkommet efter Mazeppa II øverst, hvad mælkefedme angår. 13 døtre af denne tyr har ifølge samtlige opgørelser givet gennemsnitlig 3,65 pct. fedt, eller 0,23 pct. højere end de tilsvarende mødre, for hvilke der foreligger oplysninger. Dens søn: Mazeppa Sanderum, der er stamholder på Elsesminde, har ifølge samme beretninger hævet fedtprocenten med omtrent tre tiendedele (0,27)". (Der nævnes udbytte fra 5 køer efter 1ste kalv, 2den kalv og 3die kalv.)
"De unge dyr på Elsesminde er med få undtagelser faldne efter en dattersøn af "Mazeppa Sanderum", nemlig Magnus den Gode, der tilkendtes 1ste præmie ved Statsdyrskuet i Odense 1903.
Siden 1ste oktober 1896, da kontrollering af de enkelte køers fedtprocent blev påbegyndt, er den gennemsnitlige mælkefedme for hele besætningen på Elsesminde stegen 0,23 pct., svarende til et mindreforbrug af 1,9 pd. mælk til 1 pd. smør, og samtidig er den gennemsnitlige mælkemængde forøget med 328 pd. mælk pr. ko." (Der nævnes gennemsnitsudbytte for 1. okt. - 30. sept. 1896-1901, 1902 og 1903.)
"Fra 1899 til 1903 er Elsesminde tilkendt 20 præmier for smørkøer, deriblandt 1ste præmie og ærespræmie med gennemsnitlig: 10,464 pd. mælk - 402 pd. smør. Indtil oktober 1903 er der solgt ca. 75 tyre og 40 kvier til avl."

AFSKEDSTALE OG SAMTIDIG TALE FOR KONFIRMANDEN.

Konfirmanden, der nævnes i nedennævnte bevarede afskedstale, var min far, Erik Brandt, der blev konfirmeret i Ansgar Kirke. De nævnte Grethe og Christian var fra Brasilien, Albert Leth Brandt's børn. Albert Leth Brandt var Knud Wognsen Brandt's yngste broder. Den tredje broder var den senere apoteker i Vamdrup og Ringe, Ernst Peter Brandt.
Knud Wognsen Brandt's afskedstale på "Elsesminde" den 30. september 1917 gengives her:
"Festdagen idag er jo i første plan konfirmandens, det er en festdag for dig, en alvorsdag og en højtidsdag, om du end ikke er bleven voxen i dag udadtil, så har du afgivet et sådant voxent svar overfor Vor Herre, at han har modtaget dit løfte af dig selv, nu behøves der ingen til at sige god for dig, nu kan du selv svare for dig, på den måde er du voxen - Men vi andre har nu også lov til at forlange mere af dig, end man forlanger af barnet, det må du ikke glemme - Hidindtil har du været en god og samvittighedsfuld dreng, som jeg er glad ved, og jeg siger dig i dag tak, fordi jeg har kunnet mærke, at du gerne har villet være både din afdøde kære moder og mig til behag - Fortsæt i det spor, hold dig til sandheden, vær flittig og overvågen, ret dig efter din samvittighed i alle forhold, så skal der nok blive noget af dig - Jeg ønsker dig alt muligt godt for din fremtid.
- Der er noget trist og alvorsfuldt i at vide, at det i dag er sidste gang, jeg samles med min slægt her på "Elsesminde" - Igennem de mange år jeg har levet her, har jeg erhvervet mig mange gode minder, jeg har oplevet trange dage, og jeg medtager også alvorlige minder, men dem er jeg også glad ved, jeg tror, de er til større trøst end de glade - De her tilstedeværende har alle hver især deres part i, at jeg har levet lykkeligt her på "Elsesminde" - I første række mine børn og svigerbørn også dig Christian og Grethe regner jeg med blandt mine børn - I har været mig til lykke og velsignelse - I skal have tak for hver glæde, I har beredt mig, for eders kærlighed imod mig, og husk på, jo ældre jeg bliver, des mere trænger jeg til eders overbærenhed og kærlighed - Jeg siger jer i dag tak for de svundne år her på "Elsesminde" - Jeg siger også tak til hver enkelt af selskabet, for hvad de har været for mig, for hvad lyst og glædeligt de har bragt mig og håber, at de i fremtiden ikke vil glemme mig på "Skovløkkehus".

SKOVLØKKEHUS.

Skovløkkehus.

Knud Wognsen Brandt købte "Skovløkkehus" i 1917 af grosserer Harald Faber, der havde købt villaen i 1912. Bygningen var opført som en af de første i kvarteret i 1903 som bolig for enken på "Aaløkkegaard", jægermesterinde Nielsine ("Nelly") Steenbach, født baronesse Wedell Jarlsberg. Jægermesterparret overtog "Aaløkkegaard" i 1850. Jægermesteren døde i 1898, og enken solgte gården i 1906. Oprindelig hed villaen ved Snapindskoven på Mogensensvej 29 "Villa S." sandsynligvis efter forbogstavet S i navnet Steenbach.

"Cis" og Knud i haven maj 1918.

Der hørte hestestald til villaen, og familien Brandt havde kusk i starten, men det ændredes hurtigt. Transportmidlet blev bil. Kusk Madsen fik kørekort og var nu chauffør. Knud Wognsen Brandt havde i øvrigt selv kørekort, som er bevaret. Familien var stor og gæsterne mange, så der var leben i huset.

Knud Wognsen Brandt døde i 1929, og enken Cecilie Margrethe ("Cis") Brandt solgte villaen 1. april 1931 til fru skogrosserer Maren Skovsted og flyttede fra Sct. Hans Landsogn (Landdistrikt) til Odense til en lejlighed Mageløs 9 på anden sal.

"Fyens Stiftstidende" beretter om "Skovløkkehus" i en artikel den 3. maj 1992, hvor husets ejere Betty Mygind og Gert Ditlev fortæller. Her oplyses, at villaen stort set ikke har ændret sig synderligt siden 1903. Ingen skillerum er brækket ned, ingen vinduer udskiftet med termoruder, så intet nymodens stjæler billedet. Det store køkken i kælderen er nok det sted, der er forandret mest. De slidte terrazzoborde er erstattet af nye elementer - i gammel stil - og moderne hvidevarer. Enkelte af de gamle køkkenfliser - hollandske kakler med motiver - er bevaret.

"Cis" og Knud på terrassen juli 1929.

To ting i køkkenet fortæller om fortiden. For det første spisekammerets isboks, forsynet med en lem udenfor, så isblokke kunne sendes ned, således at madvarerne kunne køles om sommeren. For det andet madelevatoren, der kunne bringe maden op i spisestuen, hvor pigen har stået klar til servering. Spisestuen går hele vejen på tværs af huset og kan rumme op til 40 gæster. Dengang stuernes to store, flotte porcelænskakkelovne var i brug, blev der af tjenestefolkene fyldt brænde på ude fra gangen, så der ikke blev snavset i stuen. Fra stueetagen til første sal går en flot, bred trappe, men videre til anden sal kun en ganske smal trappe. Heroppe boede tjenestefolkene. Kælder, stueetage, første sal og tagetage udgør 187 kvadratmeter - hver for sig!
Gert Ditlev har set i ejendommens gamle servitutter, og heri står bl.a. at beboerne i "Skovløkkehus" skal have fri og uhindret adgang til at køre i hestevogn såvel til Rugårdsvej som til "Aaløkkegaard".
Nuværende nabogrunde ned mod skoven hørte tidligere til "Skovløkkehus". Her havde Knud Wognsen Brandt de første par år hestestald og senere garage med mere (i dag Dronning Olgasvej 56).

Skovløkkehus set fra haven.

Da sønnen Knud Carl Brandt boede "hjemme" i årene 1929-30, havde han et mindre hønseri på "Skovløkkehus" (på første sal Dronning Olgasvej 56). Min far (Erik Brandt) har fortalt, at min onkel Knud bl.a. havde mange duer. Hønseriet på "Skovløkkehus" blev forløberen for Knud Brandts hønseri i Bjerne nær Horne ved Faaborg på Fyn. Det skal også med, at onkel Knud og tante Valborg fandt hinanden på "Skovløkkehus", hvor tante Valborg (Valborg Jeppesen) var ansat.
Når min far (Erik Brandt), mens han i årene 1920-21 var landvæsenselev hos Chr. Jervelund på "Engeldrup" nær Grindløse, pr. cykel var "hjemme" på søndagsbesøg på "Skovløkkehus", blev han nogle gange bragt tilbage pr. bil. - "Men kun halvvejs", sagde "Cis", Knud Wognsen Brandts anden kone. Når halvvejs var nået, stoppede chauffør Madsen bilen, slog kilometertælleren fra og kørte min far helt til "Engeldrup". På rette sted på tilbagevejen satte han igen kilomertælleren i gang. Så når Cecilie Margrethe ("Cis") Brandt aflæste kilometertælleren, var alt i orden!

KNUD WOGNSEN BRANDTS RIDDERBESKRIVELSE.

Elsesminde, Sanderum pr. Odense, den 28. juli 1910. - Til De kongelige Ordeners historiograf Kjøbenhavn. - I anledning af det mig givne pålæg, om at indsende optegnelser af de vigtigste begivenheder i mit levnedsløb, fremkommer følgende. Mit fulde navn er Knud Wognsen Brandt, min stilling er proprietær, som ejer af gården Elsesminde (30 tdr. hartkorn) beliggende i Sanderum Sogn og By, Odense Herred, og er født på Egeskovgaard på Fyn den 17. juni 1864. Min fader Ernst Peter Brandt er født på Harritslevgaard ved Bogense den 23. marts 1823, og min moder Sophie Marie Kirstine Wognsen er født på Fallegaard i Kværndrup

Sogn den 9. november 1840. - Efter at have afsluttet min skolegang på Giersing's Realskole i Odense i året 1879, gjennemgik jeg 2 kursus på Fyens Stifts patriotiske Selskabs Landvæsensinstitut i Odense, hvorfra jeg dimitteredes med 1.-ste karakter i 1881. - Har lært landvæsen på Søbysøgaard og Hellerup samt været forvalter på Rygaard på Fyn og Rugaard i Jylland. - Min værnepligt aftjente jeg som trainkonstabel og gik ud af militærtjenesten som korporal i året 1886. - I efteråret 1888 overtog jeg min fædrenegaard "Elsesminde" ved Odense, som jeg endnu besidder. - Den 15. januar 1889 indgik jeg ægteskab med Caroline Charlotte Brandt født 27. oktober 1864 og datter af kjøbmand Ernst Brandt, Ridder af Dannebrogordenen, boende i Odense. - For tiden er der betroet mig følgende tillidshverv: 1. Næstformand i Fyns Stifts patriotiske Selskab. 2. Formand for andelsmejeriet "Sanderum" i Odense. 3. Formand for A/S Odense Kvægtorv i Odense. 4. Formand for Sanderum Kontrolforening. 5. Formand for voldgiftsmændene i Odense Herred til afgjørelse af tvistigheder i handel med husdyr. 6. Sognefoged i Odense Herred siden 1890. 7. Bestyrelsesmedlem i "Fyns Landmandsbank" i Odense. 8. Bestyrelsesmedlem i "Andelsbogtrykkeriet" i Odense. 9. Medlem af Statens bedømmelsesudvalg for svineavlscentre i Fyns Stift. 10. Voldgiftsmand i andelsselskabet "Odense offentlige slagtehuse og eksportslagteri" i Odense. 11. Revisor af det kommunale regnskab i Sanderum Kommune. 12. Revisor i assuranceselskabet "Sanderum med flere Sogne" omfattende heste og kvæg. 13. Repræsentant-suppleant i "Fyns Kreditforening". 14. Fodervært for de af "Førsøgslaboratoriet" iværksatte fodringsforsøg med svin på Fyn. - I årene fra 1898 til 1901 og i 1902 er min kvægbesætning tilkjendt Statens opmuntringspræmie. - Jeg har i årenes løb modtaget hundreder af besøgende både danske og udlændinge navnlig rejseselskaber fra England, Tyskland, Østrig, Rusland, Polen og Findland, der har ønsket at se min bedrift. - Endvidere er der på Elsesminde uddannet 39 unge mennesker til vordende landmænd. - Ærbødigst Knud Wognsen Brandt.
Sluttelig den trykte ærklæring med underskrift: Benådet af Hs. Majestæt Kong Frederik den Ottende med Dannebrog-Ordenen, lover jeg på ære og samvittighed at være fremdeles min Arve-Konge og Herre huld, tro og lydig, indtil mit livs ende at tjene Ham og Fædrelandet efter yderste evne og kræfter, at opfylde alle ridderpligter og stedse være Dannebrog-Ordenens statuter lydig, så længe jeg lever. Underskrevet: Elsesminde den 28. juli 1910. Knud Wognsen Brandt.

KNUD WOGNSEN BRANDTS (MIN FARFAR) JORDEFÆRD.

"Knud Wognsen Brandt var en fremragende kvægopdrætter", skriver "Fyens Stiftstidende" den 8. oktober 1929. "Fyns Tidende" fortsætter næste dag: "Proprietær Brandt gjorde udmærket fyldest i de forskellige hverv. Han var under alle forhold, hvor der kunne være meningsforskel til stede, tilbøjelig til at forhandle sig frem så langt som muligt, og derfor var samarbejdet med ham overordentlig let, og personlig elskværdighed gjorde ham afholdt i alle kredse. I de senere år var hans helbred ikke godt, og den ellers så statelige og kraftige mand blev præget af den sygdom, som nu har medført døden.
I går den 12. oktober 1929 blev proprietær Knud Wognsen Brandt under meget stor deltagelse bisat fra Sct. Knuds Kirke. Kirkens midtergang og kisten var dækket af kranse i efterårets smukkeste farver. Der var flere signerede, således fra "Fyens Stifts Patriotiske Selskab", "De samvirkende Landboforeninger i Fyens Stift", bestyrelsen for "Aalborg Kvægtorv", "Odense Kvægtorv", "Odense Eksportslagteri", "Fyens Landmandsbank"s Repræsentantskab og Direktion, "Missionshotellet" i Løngangsstræde i København, "Forsøgslaboratoriet" i København og "Mejeriet Sanderum".
Efter at man havde sunget "Er livet alt lifligt her neden", talte stiftsprovst Lützhøft smukt om den afdøde: "Nu er et liv afsluttet her på jorden, og I, som samles om hans båre, tænker alle på ham og hans liv med kærlighed og taknemmelighed. I mødes i kærlige og gode tanker, fordi han var en god mand. Født i et godt hjem fik han hurtigt den livsgerning, hvortil han havde

lyst og evner. Han var en dygtig mand, og han var en god lærer for mange unge mennesker. Han var en mand, som man kunne stole på i et og alt, han svigtede ikke den tillid, man nærede til ham. I mange år levede han lykkeligt med sin første kone og skabte et hjem, hvor der var godt at være. Han var det gode eksempel for børnene. Gud møder os i sine velgerninger, han giver os sine gode gaver, men Gud sender os også sorger, og også gennem dem talte han til os.

Knud Wognsen Brandt.

Den afdøde mødte den store sorg, da han mistede sin første hustru, med hvem han levede lykkeligt. Men der blev undt ham den glæde igen at få en god hustru, der gjorde hans sidste år lykkelige. Hun blev ham en god hjælp, da trætheden og sygdommen begyndte at melde sig. Han følte, hvor godt det var at have et hvilested. Men dette er ikke nok, man må også have fred i sit hjerte, fred med Gud, og han opnåede den fred, som det giver at tro på vore synders forladelse. Så lærer man at elske Gud i taknemmelighed. Han blev hjulpet gennem den sidste strenge tid ikke alene af sin hustru, men også af Gud. Vi takker Gud for alt det gode, han gav os gennem Knud Brandt, og for hvert et godt minde, han efterlader sig".
Stiftsprovsten sluttede med bøn, hvorefter man sang "Guds fred er mer end englevagt". Medens man sang "Dejlig er jorden", blev kisten båret ud af kirken, hvorefter den førtes til Sanderum Kirkegård".

ERNST PETER BRANDTS (MIN OLDEFAR) JORDEFÆRD.

I Marie Ernstine Amalie Brandts (min oldemor gift med købmand Ernst Brandt) nedskrivningsbog gengives, hvad Ernst Peter Brandts broder, Martin Brandt (1836-1905), præst i Taulov, sagde den 17. marts 1881 i hjemmet ("Elsesminde") i forbindelse med begravelsen:
"Gud ske lov i Vorherres Stad. For evigt samles de hjertens kære. Således hedder det jo i en af vore bekendte salmer. Og i hvert alvorligt menneskes indre må der jo, når det besinde sig på, hvorledes vi er stillede i denne verden, i hvilken vi daglig mindes om alle tings forgængelighed, lyde et Gud ske lov for den trøst, som er udtalt i hans ord. Og uden denne trøst måtte vor glæde over livet blive en så blandet glæde, måtte kærligheden, hvormed vi omfatte andre, blive os en stadig kilde til sorg og ængstelse, fordi vi aldrig ved os sikre mod døden, og ikke hos os selv har noget middel til at hindre denne fjende i i dag eller i morgen at bryde ind i kredsen af vore kære, og tage dem fra os, som vi gerne ville være sammen med. Det kan jo, selv med det håb i hjertet, som Vorherre Jesus giver sine disciple, det håb, at alle hjertenskære, som i troen bygge på ham, skal samles i det himmelske Jerusalem, for der til evig tid at leve med hinanden i det fulde kærligheds-samfund, endda kan det ofte være svært nok for menneskene at komme over den skilsmisse, som døden får lov

Ernst Peter Brandt.

til for en tid at sætte mellem de, der føle sig knyttede til hinanden ved hjertebånd. Men forfærdeligt ville det være, om vi således stilledes overfor døden, at vi var nødt til at sige: "Vi ved ikke, om det nogensinde skal forundes os atter at samles med vore hedengangne kære, vi ved ikke om det farvel, vi give dem i dødstimen, er et farvel for evig, eller, det skal times os at møde dem igen og fortsætte samlivet med dem i et nyt hjem bag graven". I så fald havde det været ukendt ord her på jorden, det, græd ikke! hvormed Vor Frelser fordum trøstede den bedrøvede enke ved Nains port og som siden den tid har bragt utallige mennesker, hvem døden tilføjede hjertesår til at smile gennem tåren.
Og så beder også vi, såmange som havde ham kær, ved hvis ligbåre vi i dag er samlede, vi bør trøste os ved, at i Vorherres Stad for evigt samles de hjertenskære.
Længe havde jo døden rakt sin ja-tak-hånd ud efter vor kære broder, inden den fik sit ødelæggelsesværk fuldbyrdet på ham, og fik bortviftet fra ham hjertets varme, så der blev jo givet ham og alle os, der stod ham nær, lang tid til at berede os på, hvad der måtte blive udgangen på hans sygdom. Og vi vil takke Gud, Vor Himmelske Fader for, at han styrede det således for vor kære broder, at der gennem den langvarige og smertefulde sygdom blev givet ham den alvorligste påmindelse om, at vi har ikke vort blivende sted her, men stundet mod et andet hjem, og at der derved tillige blev givet ham tid til at berede sig på rejsen herfra ved bønnen at søge til ham, som ene kan hjælpe os, når vi skal sige denne verden vort sidste farvel. Vi som tror på Vor Frelsers hyrde-kærlighed, vi er forvissede om, at når han fører et menneske døden i møde gennem store smerter, da er det dog kærlighed, der står bagved, da bruger han smerten som en hyrde-stav for derigennem at berede sig tak og pris af de lidendes læber, og lære os syndere takkende at erkende, at altid er han, sålænge vor nådetid ikke er udrunden, i sine følelser med os kun den gode hyrde, der stadig har det store håb for øje at få vore sjæle frelste, at få vore hjerter bøjede, så vi frivillig lade os bære hjem af ham.
Og det var også det, han ville med vor broder. Derfor blev smerten lagt på ham, at han skulle lære og se hen til Jesus og bøje sig for ham, som den eneste Frelser, der kan gøre det godt for syndere i tid og evighed.
Og Gud ske lov og tak, at vi tør tro det, at Jesus Kristi kærligheds-tugt var ikke forgæves her, men at han nåede med vor broder, hvad han i sin forbarmende miskundhed stilede efter i sin følelse med ham. Jeg var ikke tilstede ved hans dødsleje, men det blev skrevet til mig, at da Jesus-navnet på det sidste blev nævnet for ham, da mægtede det navn at sprede dødens skygger og derimod at kalde et lys-skær af fred og glæde over hans ansigt. Og dette formår Jesus-navnet dog visselig kun hos dem, over hvis hjerter, han, der bærer dette navn, har fået magt, i hvis indre han er blevet stærkere end døden. Og vi ser da mere det lyse håb for den afdøde, at medens hans støv-legeme nu skal nedlægges i gravens stille sovekammer, vil hans udødelige sjæl have fundet et godt og trygt hvilested under Guds nådes vinger, at gemmes der til opstandelsens store morgen, da vi levende og døde mødes med Vorherre kær, skal i himlens glans og ære, evig hos Vor Frelser være, love Gud med englerøst. Og vi, som levede de mange år med vor broder i vort fælles barndomshjem og har mange gode minder fra dette samliv, og I som kom til at stå ham endnu nærmere og levede de mange år med ham i det hjem, i hvilket han var husfader, og I jo også har dyrebare minder om ham som en god og kærlig ægtefælle og fader, dem I vist vil frede om med kærligt sind og ofte tage frem for således at bevare ham i kærlig erindring - ja, vi tør alle med Guds nåde i Kristus Jesus håbe at skulle mødes med ham igen i det store fælles-hjem hos Vor Himmelske Fader, og der genoptage det afbrudte samliv med hans og vore andre bortvandrede kære og fortsætte det i al evighed, langt skønnere og bedre end det timedes os hernede, såfremt da Jesus-navnet også for os bliver det store navn i hvilket vi søge livet og lyset, freden og glæden i den hellig-ånd, de skatte, som møl og rust ikke kan fortære. Og vi vil da sige vor kære broder, hvis skikkelse vi ikke oftere skal møde hernede, tak for hvert godt minde, vi har om ham, og tak for, hvad han i fordums tid var for vor kære moder og os søskende, og tak for de mange gange, dette hjem gæstfrit åbnede for os og vi herinde modtoges af ham med milde øjne og milde ord. Og vi bringe dig, hans hustru, vor tak for, hvad du har været for ham i de mange år, du delte hans

hjem med ham, og navnlig tak for den opofrende og aldrig svigtende trofasthed, hvormed du efter bedste evne støttede og plejede ham i de ikke få år, da han var syg og svag. Og Herren forunde dig og os at samles med ham i Vorherres Stad, der, hvor troen hviler, hvor håbet smiler, kun evigt iler vort Gud ske lov.
- Amen."

SOPHIE MARIE KIRSTINE BRANDTS (MIN OLDEMOR) JORDEFÆRD.

Sophie M. K. Brandt.

En dødsannonce i "Fyens Stiftstidende" den 2. april 1917 fortalte: "Vor kære gamle moder, Sofie Brandt, født Wognsen, døde stille og roligt i morges. "Elsesminde", den 1. april 1917. Knud Brandt. Ernst Brandt. Begravelsen foregår d. 7. ds., kl. 2 fra Sanderum Kirke". De to underskrivere var sønnerne Knud Wognsen Brandt, "Elsesminde", og kandidaten på Svaneapoteket i Odense, Ernst Peter Brandt.
Et bevaret håndskrevet lille hæfte af pastor Alfred Georg Elmquist med titlen "Mindeord om fru Sofie Brandt ved hendes begravelse d. 7. april 1917. Særlig tilegnet hendes sønner. Af A. G. Elmquist" gengives her (dog først oplysning om talen ved kisten i hjemmet på "Elsesminde"): "Talen ved fru Sofie Brandts kiste i hjemmet på "Elsesminde" d. 3. april 1917 udtrykte en tak til den afdøde og en tak for hende. En anvendelse af de udtryk, Paulus i 1. korinth. 13. kap. bruger til at karakterisere den ægte kærligheds væsen, gjordes til belysning af afdødes person og virksomhed; særlig kunne ordet "kærligheden søger ikke sit eget" siges om hende som et karaktertræk, der i fremtrædende grad satte sit præg på hendes færd, og det var fornemmelig dette træk hos hende, som bevirkede, at hun kunne blive til så megen velsignelse, som hun blev.
Ved fru Sofie Brandts begravelse i Sanderum d. 7. april 1917:
Det er påskelørdag - den for alle kristne mindeværdige sabbat, hvor vor Herres Jesu legeme hvilede i graven, mens hans ånd var i virksomhed i det hemmelighedsfulde land, hvor de afdødes sjæle fører deres tilværelse imellem dødens og opstandelens dag.
Den tunge strid var stridt til ende; hans ord på korset havde vidnet om, at den gerning, han ville udrette i det jordiske liv, var fuldbragt. Kærlige hænder havde lagt hans døde legeme til hvile i graven og ved salvelsen bevist ham den sidste vennetjeneste, som det dér var skik at vise døde.
De, som ret havde forstået og elsket ham, følte sig så fattige og forknytte, idet de mente at have mistet ham for bestandig. De forstod jo ikke, at det var i virkeligheden en sejr, der var vundet; det blev jo først åbenbaret påskemorgen, da solen stod op og skinnede på den bortvæltede sten og den tomme grav; og det lød: "Hvorfor søger I den levende blandt de døde; han er ikke her, han er opstanden!"

Pas. Elmquist

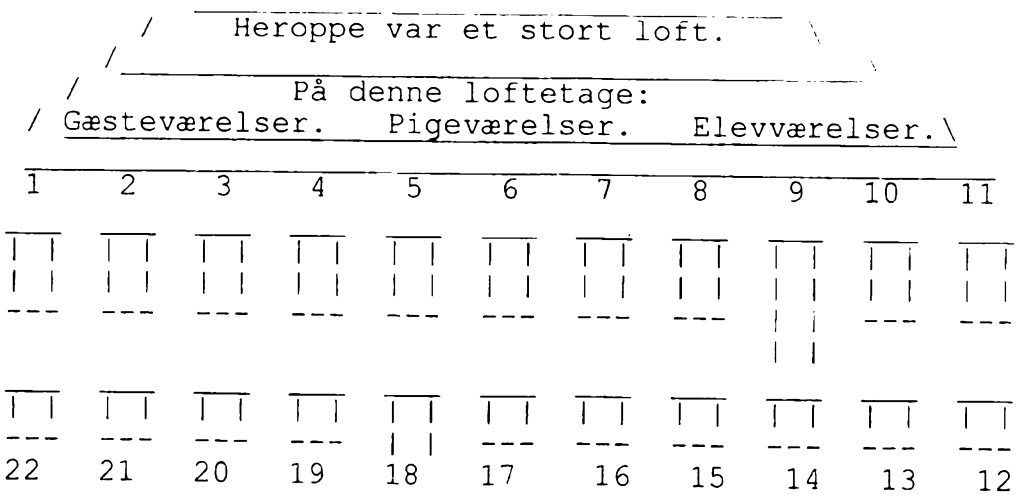
Vi kalder denne dag "den store gravsabbat", og der er vel næppe nogen anden dag i hele året, der taler så mildt og stille til kristne mennesker om gravens betydning og forklarer os graven ikke som menneskelivets endemål, men som en station på vejen til det gode sted, faderhuset.
Skal vi gå den tunge gang til graven med en kiste, der gemmer de jordiske rester af et menneske, som vi har holdt meget af, så kan vel ingen dag siges at være bedre egnet til at borttage eller mildne vor naturlige gru for gravens uhygge end netop den dag, der minder os så stærkt om den grav, hvori vor Frelser lå.
Skulle nogen dag tænkes at være bedre egnet til at bringe trøst og håb ved en grav, så skulle det da være selve påskedag, men den er jo igen så lys og skøn, så vi let kan komme til at føle en modsætning imellem den fulde sejrsglæde, som på den blev skænket Herrens venner, og

den vemodige stemning, som vi ikke kan frigøre os for hernede.
Vi smager jo endnu ikke gensynsglæden og den fulde sejrsglæde; men det er store ting, at vi har forventningen og håbet derom.
Vi ser endnu ikke graven tone og sejren vundet for de kære menneskers vedkommende, som vi begraver; derfor svarer måske påskelørdagsstemningen bedst til den følelse, der rører sig i os, når vi lægger vore kære i graven; men vi kan dog se på gravene, at påskeevangeliet står i baggrunden og kaster sit lyse skær over graven; vi har et håb og en forventning, som Jesu venner ikke kunne have hin store sabbat, da de endnu ikke havde hørt påskebudskabet.
Men noget af det, som kan borttage det uhyggelige, vi føler ved at stirre ned i en grav, det er netop den tanke, som påskelørdagen i særlig grad minder os om, at også Jesus har ligget i en grav; han, om hvem vi ved, at han fra først til sidst gik den rette vej, og at han nåede frem til det herlige mål, til salighedens land, og dog var denne gravlæggelse noget af det, som hørte med til hans vej.
Det er for kristne mennesker så godt at kunne sige: "Jeg går med Jesus, hvor jeg går! Hvor han sit fodspor lod - Der sætter jeg min fod!"
Ja, Gud ske lov, vi skal ikke komme nogen steder, hvor han ikke er gået i forvejen for os. Vi ser hans fodspor gå nedad i graven, men vi ser dem også komme op på den anden side; og derfor skal vi ikke ængstes for at gå den vej; vi skal sige til os selv: Det samme, som times os og vore kære, det times jo også for ham, den allerbedste og herligste, og ligesom graven kun blev et sovekammer for hans legeme, mens sjælen var levende og virksom, således skal det også være for dem, som hjertelig tror på ham, for det er jo hans kærlighedstanke, at han vil dele alt sit med os syndige mennesker, dersom vi i troen vil overgive os til ham.
Men når jeg nu har talt om graven, og om ham, som påskelørdag lå i graven og dermed har borttaget gravens trøsteløse gru og vist os, at graven er ikke det sidste, endemålet, hvori alt menneskeliv forsvinder for bestandig, så vil jeg også gerne tale lidt om hende, som i dag skal lægges i graven.
For skønt det er Jesus Kristus, vi ene kan bygge vort håb på, så kan der dog også i et syndigt menneskes liv ligge en værdi, som det er naturligt for os at betragte, og som vi kan have godt af at gemme mindet om, når der har været noget godt og fromt og kærligt, som er trådt frem i det menneskes liv og færd.
Jeg har ganske vist talt lidt om hende ved hendes kiste inde i det hjem, hvor hun har levet og virket de allerfleste af sine mange leveår, - og det er jo egentlig dér, - inden for hjemmets fire vægge, at hun rigtig har været kendt og elsket som den trofaste mor og farmor, hun var, som den, på hvem apostelens ord: "Kærligheden søger ikke sit eget" kunne passe. - De, som har stået familien noget fjernere, har vel næppe i nogen synderlig grad kunnet vurdere hende, og vide besked om, hvordan hun var, - for hun var jo - i al fald i de mange år, hvori jeg har kendt hende, et ualmindelig stille menneske; sjældent kom hun ud blandt folk, og selv i hjemmet brugte hun ikke mange ord, men var - i langt højere grad, end jeg er i stand til at skildre - til stor velsignelse for dem alle både store og små.
Der er et gammelt ord, som siger: "Det stille vand har så tit den dybe grund", og det kunne man nok komme til at tænke på, når man fik lejlighed til at lære hende at kende. Og der er et bibelsk ord, som er endnu bedre, og som jeg også adskillige gange er kommen til at tænke på ved at lægge mærke til hende; det er dette apostelord, hvori der tales om, hvad særlig kvinderne skal sætte deres ære i, og hvad de skal stræbe efter, - der tales om, at deres prydelse skal ikke være udvortes, påhængte smykker og klædedragt, men hjertets skjulte menneske i en sagtmodig og stille ånds uforkrænkelige væsen, hvilket er såre kosteligt for Gud.
Da jeg for ikke så længe siden ved hendes sønnedatters brudevielse oplæste disse ord, som hører til vielsesritualet, tænkte jeg meget på den gamle farmor, som just dengang lå syg; og den tanke slog mig: Hvor det ord dog i grunden passer på hende, så den unge brud hører ikke blot en formaning, der bliver oplæst, men har også haft et levende exempel for øje i mange år, et exempel på, hvad der ligger i dette smukke udtryk: "En sagtmodig og stille ånds uforkrænkelige væsen".

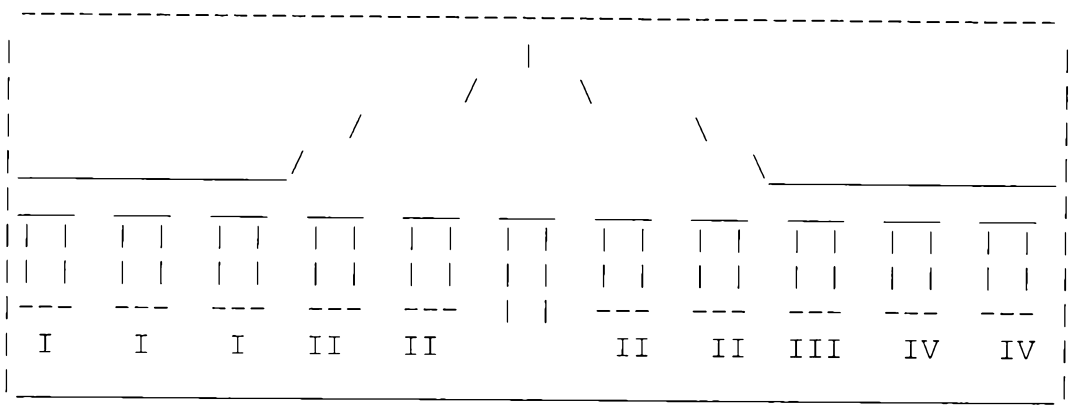
- Nu er det jo to store tab, det hjem har lidt i den sidste tid; hun, som vi, til forskel fra den gamle, kaldte "den unge fru Brandt" - og nu den gamle frue. Hvor holdt de to mennesker dog meget af hinanden, og hvor var de ikke - med alle deres forskelligheder - meget for hinanden. Det var et forhold, som man måske ikke har set mange sidestykker til; og ved at få et indblik i, hvordan de to havde det med hinanden, kunne man i lige grad beundre og glæde sig over dem begge. Men det ramte også den ældre hårdt, da den yngre gik bort, hun følte det, som hun havde mistet sin bedste menneskelige støtte, skønt de vel i lige grad havde støttet hinanden. Nu var jo så hendes legemlige kræfter forbi, men hun var jo endnu den kloge og besindige og kærlige moder og farmor, der kunne give trøst og gode råd og virkede sådan ved sin personlighed, at der var noget, der samlede og hyggede i hjemmet, og var der tilsidst ikke megen kraft i hende selv, så var der dog kraft i de minder, som synet af hende altid måtte fremkalde hos hendes nærmeste, mindet om alt det, hun havde været for sine sønner og for sin svigerdatter og for hele den børneflok, som lige fra deres spædeste tid havde fundet et godt sted under farmors vinger.
Ja, nu var hun jo bleven gammel og træt; og der er jo stor grund til at takke Gud, fordi de fik lov til at beholde hende i så mange år, og fordi hun fik en mild og stille død; men savnet vil jo føles af alle familiens venner, og allermest af dem, som var knyttet til hende med de stærkeste kærlighedens bånd.
Gud give, at de gode kærlighedsbånd, der endnu er tilbage, må styrkes ved mindet om de to, der gik bort, og at hjemmets gode ånd må blive ved at leve og virke og sætte sit præg på samlivet imellem dem, der er tilbage.
Og for dem, som går herfra i troen på Frelserens nåde, har vi det håb, at de har intet tabt, men vundet det bedste, mennesker kan vinde, at de har fået opfyldt deres bøn, den bøn til vor Herre, som vi alle trænger til at bede, når vi tænker på vores død:

"Før så mig arme synder hjem
Med Din retfærdighed
Til Dit det ny Jerusalem
Og al Din herlighed".
Amen."

ELSESMINDE IFLG. ERIK BRANDT (MIN FAR).

"Elsesminde"s stuehus set fra gårdspladsen. - 1. Spisekammer. 2. Børneværelse og baderum. 3-4. Soveværelse. 5-6-7. Dagligstue. 8. Gang. 9. Gangdør. 10-11. (Stue) Min bedstefars (Knud Wognsen Brandt) kontor. 12. Værelse. Brugt som æblekammer. (Min oldemors æbler.) 13-14. Værelse. (Vindue under trappen.) I min faders (Erik Brandt) barndom var der trappe fra kontor til dette værelse. Det var meningen, at "de gamle" skulle have den del af huset, men Ernst Brandt døde jo hurtigt - i 1881. Trappen er senere fjernet. 15-16-17. Vaskehus. 18. Dør plus gang. 19-20. Borgerstue. 21-22. Stort kælderrum. Saltballer osv.

Elsesmindes stuehus set fra byvejen (haven). - I. Oldemors stuer. II. Spisestue. III. Trapper. IV. Køkken.

ELSESMINDE IFLG. P. SKOVGAARD.

Referatet her er fra "P. Skovgaard's Samlinger": "Gaarde i Sanderum", i uddrag frem til den 5. april 1873, hvorefter gengivelsen er næsten direkte. "Skovgaard's Samlinger" er håndskrevne.
- Gård nr. 14. Matr. nr. 5. (Men det må være nr. 4.)
- 1664. Rasmus Jensen nævnt som fæster. Er nok startet som fæster nogle år før.
- Rytterbonde Rasmus Rasmussen (muligvis søn af Rasmus Jensen) beretter, at han blev tvunget til at tage gården i fæste under den skånske krig (1675-79) uden fæstebrev. Får fæstebrev udstedt (efter sin død) 20. august 1719. Hartkorn: 10 tønder-hartkorn, 6 skæpper, 1 fjerdingkar, 2 album.
(1 td.-hartkorn = 8 skæpper. 1 skæppe = 4 fjerdingkar. 1 fjerdingkar = 3 album.)
- Enken, Kirsten Jensdatter, foretager skifte 3. august 1719.
- Udstedt fæstebrev 14. august 1727 til Karl Jens Rasmussen, søn af Rasmus Rasmussen. 10 tdr. 6 skp. 2 fdk. 1 3/8 alb. Karl Jens Rasmussen begraves 25. november 1757. Skifte 10. februar 1758.
- Enken, Margrethe Jørgensdatter, køber i november 1764 ved kongens auktion over fynske ryttergods gården for 1786 rigsdaler 2 mark 8 3/8 skilling. 10 tdr. 6 skp. 2 fdk. 1 3/8 alb. Margrethe Jørgensdatter dør 4. juni 1769 i en alder af 56 år. Lige nævnte konge var Frederik den Femte, der regerede 1746-66, og gården havde som ryttergods hørt under "Christiansdal" (i dag Dalum Kloster).
- Jørgen Jensen, som var ældste søn, havde vist nok inden moderens død fået skøde på gården. Han dør 1786 i en alder af 48 år uden livsarvinger. Blev begravet 25. marts.
- Enken, Karen Jørgensdatter, vies 2. juli 1787 til Anders Rasmussen. Karen Jørgensdatter dør 8. februar 1796 i en alder af 37 år.
- Anders Rasmussen indgik 20. april 1797 ægteskab med Maren Jørgensdatter. Anders Rasmussen dør den 19. april 1829.
- Den 25. marts 1839 anmeldte selvejer-gårdmand Anders Andersen, at hans mor, Maren Jørgensdatter, var død. Anders Andersen var søn af Anders Rasmussen og Maren Jørgensdatter. Anders Andersen, nu ejer af gården, giftede sig 14. februar 1840 med Ane Margrethe Hansdatter. Efter 14 års ægteskab døde Anders Andersen 17. april 1854 i en alder af 57 år efterladende enken og en søn Anders Andersen, 13 år gammel.
- Før eller senere er skødet overdraget sønnen, Anders Andersen, som 27. maj 1870 ægtede Kirsten Mouritssen. I kirkebogen betegnes han som hestehandler, idet moderen først afgiver skøde 8. juli 1870.
- Det følgende (resten her) er næsten direkte fra "P. Skovgaard's Samlinger":
- Den 5. april 1873 udstedte Anders Andersen skøde på gården af hartkorn 9 tdr. 7 skp. 2 fdk. 1 1/2 alb. til forpagter Ernst Peter Brandt, Egeskov. Købesum og overdragelse af gæld på 10.000 rigsdaler og kontant udbetaling på 28.000 rigsdaler, i alt 38.000 rigsdaler. Ernst Peter Brandt var som nævnt forpagter af herregården "Egeskov" i Kværndrup Sogn, men da

forpagtningstiden ikke var omme, gik der et par år før Ernst P. Brandt tog ophold i Sanderum. I de år blev stuehuset ombygget.
Ernst Peter Brandt købte nogle parceller fra præstegården matr. nr. 3b, 3d, 3f og 3g af hartkorn i alt 3 tdr. 6 skp. 1 fdk. 0 3/4 alb. Areal ca. 35 td. land og sammenlagde med sin egen gårds jorder.
Ernst P. Brandt kom syg til Sanderum og genvandt aldrig rigtig sit helbred. Han døde den 12. marts 1881 af koldbrand i begge ben i en alder af 56 år efterladende foruden enken 3 sønner. Sidst i 1880'erne fik den ældste af sønnerne Knud Wognsen Brandt gården i forpagtning. Han indgik den 12. januar 1889 ægteskab med Caroline Charlotte Brandt, datter af købmand Ernst Brandt, Vestergade, Odense. - Efter sognefoged gårdejer Peder Hansens død blev Knud Wognsen Brandt beskikket til sognefoged for Sanderum og Elmelund distrikter og bestred posten i 26 år.
Da Lars Hansens enke, der var fæster af nabogården ("Annexgaarden"), var død, købte proprietær Knud Wognsen Brandt nævnte "Annexgaard", der var på godt 58 td. land. Ved auktionen den 7. april 1893 over "Annexgaarden" blev proprietær Knud Wognsen Brandt højstbydende med 39.000 kr foruden den i ejendommen prioriterede bygafgift af 36 td. byg kapitaliseret til 8173 kr. og omkostninger i alt kr. 1369,04 på hvilket bud blev givet hammerslag. Skødet blev udstedt den 14. juni 1893.
Brandt var nu ikke mere forpagter, men ejer af sin mors gård. Begge gårdes jorder blev nu sammenlagt; men "Annexgaarden"s bygninger blev stående til 12. november 1903, da de brændte tilligemed ladebygningerne til Brandt's og Anders Hansen's gårde.
Efter branden købte proprietær Knud Wognsen Brandt ca. 65 td. land af gårdejer Anders Hansen samt et hus matr. nr. 44 i Sanderum, som ejedes af Anders Hansen. Jorderne fra Anders Hansen's gård blev sammenlagt med proprietær Brandt's jorder.
År 1917 solgte proprietær Knud Wognsen Brandt gården til hestehandler Frits Kruse, men blev boende på gården til 1918. Hestehandler Kruse solgte efter 1 á 2 års forløb gården til kreaturhandlerne Due og Holmskov, der efter forholdsvis kort tid solgte ejendommen til Odense Kommune.
Denne gård, hvis navn er "Elsesminde", der nu er på ca. 240 td. land, er, som nævnt foran, nået denne størrelse ved indkøb af naboejendomme, hvis jorder grænsede ind til den oprindelige gård nr. 14.
- Efterskrift: Anders Hansen beholdt 10 td. land "til sine heste".

ELSESMINDE IFLG. LA COUR. (1907)

"Elsesminde" i Sanderum Sogn. Dens nuværende ejer, som købte den af sin fader 1890 for 96.000 kr.; der er senere indkøbt 75 tdr. land til 48.000 kr. og atter senere (1903) 68 tdr. land til 35.000 kr. Hr. Knud Wognsen Brandt er født på Egeskov 1864 og gift med Caroline Brandt, født i Odense 1864. Af tidl. ejere kan fra 1874-90 nævnes den nuværende ejers fader, E. Brandt, der overtog gården efter Anders Andersen.
Matr.-nr. 4a m.fl. af Sanderum. Hartk.: 30 tdr. 7 skpr. 1 fdkr. 2 3/4 alb. Tiendefri hovedgårdsjord er 75 tdr. land. Der svares i tiende ca. 400 kr. Ejendomsskylden er 190.000 kr., brandassurance for hovedbygning 22.000 kr., for avlsbygninger 72.619 kr., besætning 41.600 kr., inventar 27.000 kr. og avl 34.100 kr. Årlig ejendomsskyld-skat 209 kr. Bidrag til amtsrepf. 486 kr. Sidste års kommuneskat 553 kr. Bygningerne er forsikrede i Den almindelige Brandforsikring for Landbrug; besætning, inventar og avl i Ravnholtkassen. Det samlede areal udgør 260 tdr. land, deraf ager 250, eng 1, mose 3, skov 2, have, park og gårdsplads 4 tdr. land. Gården drives af ejeren.
Agermarken drives i en 9 markdrift med: 1. halvbrak. 2. vintersæd. 3. ærtehavre. 4. foderroer. 5. byg. 6. sukkerroer. 7. hvede. 8. havre. 9. kløver og græs. 20 tdr. land dyrkes med lucerne, og 20 tdr. henligger som permanent græsgang. Der bruges kunstgødning, hovedsagelig chilisalpeter, for ca. 1000 kr; den benyttes for største delen til roer. Staldgødning anvendes til

hvede med 15 læs, til roer med 18 læs og til havre med 10 læs pr. tdr. land. Der avles i gennemsnit af hvede 20, rug 15, byg 16, blandsæd 20 og havre 22 fold. Jorden er god, flad muldjord af fortrinlig beskaffenhed. Driften er meget indbringende. Ejeren driver opdræt og har i flere år haft en af Fyns bedste besætninger. Der skal i fremtiden drives svineavl i større udstrækning, idet der foruden de 2 hidtilværende svinestalde nylig er opført en smuk, nutidssvarende og meget tiltalende stald med plads til 112 stykker svin, med hvilke der under forsøgslaboratoriets kontrol anstilles fodringsforsøg. Svinene leveres fra de fynske såvel landsvineavlscentre som yorkshireavlscentre; det er navnlig triveligheden og flæskets kvalitet, der ønskes belyst. Den årlige produktion andrager i alt ca. 550 stykker slagterisvin.

Elsesminde.

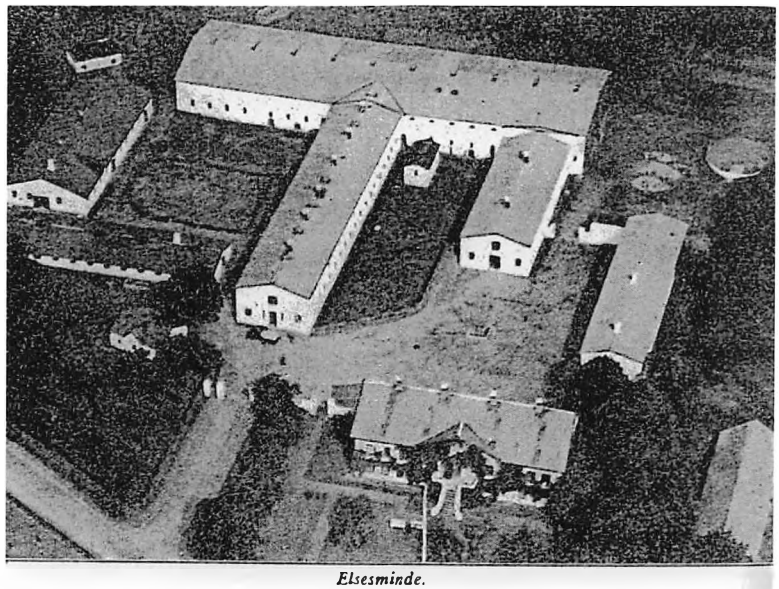
Besætningen består for tiden af 80 køer, 30 stykker ungkvæg og kalve, 8 tyre, 16 heste samt 7 plage og føl. Sidste år solgtes ca. 350 fedesvin. Kvægbesætningen vedligeholdes ved eget tillæg og er af rød dansk race. Mælkemængden var sidste år gennemsnitlig ca. 7300 pund pr. ko; gennemsnittet i 9 år af hele besætningen er 7377 pund mælk med 3,44 procent fedt og 277 pund smør pr. ko. Mælken leveres til Mejeriet Pasteur i Odense. Det normale folkehold er 1 forvalter, 2 gifte fodermestre, 1 forkarl, 6 elever, 3 karle, 6 piger, 3 daglejere og i roer og høst 5 polakker. Til driften af gårdens faste maskiner benyttes petroleumsmotor.
"Elsesminde" ligger meget smukt midt i Sanderum by.
Hovedbygningen, som ligger mod s.ø., med haven mod vejen, er af grundmur med skifertag og forsynet med frontespice. Avlsbygningerne, som brændte 1904, er opførte af grundmur med paptage. Hele gården gør et meget tiltalende indtryk; alle de ny bygninger er opførte både smagfuldt og meget praktisk. I det hele må ejendommen efter sin størrelse betragtes som en af landets bedste.
Skoven er udelukkende løvskov. Driften ledes af ejeren.
Til ejendommen hører 3 huse uden jord.
- Rettelser: Ernst Brandt dør 1881, så det er hans enke, der sælger til sønnen Knud W. Brandt.
- "Elsesminde"s brand er i 1903.

ELSESMINDE IFLG. J. JESPERSEN. (1927)

Elsesminde. Ejer Odense Kommune. Matr. nr. 4a mfl. Sanderum, Sanderum Sogn. Købstad og jernbanestation, Odense, 7 km. Ejendomsskyld 265.000 kr., jordværdi 180.000 kr. Hartk. 29 tdr. 4 skp. 3 fdk. 2 alb. Samlet areal 132 3/4 hekt., deraf ager 127, skov 1, have og gårdsplads 3, andre arealer 1 3/4. Brandassurance for bygninger 296.000 kr. Lys og kraft fra Sanderum Elektricitetsværk. Postadr. Odense. Tlf. 145 Dalum. Kommunen købte ejendommen i 1918. Bygningerne er grundmur, hovedbygningen i een etage med høj kælder, frontespice og skifertag, avlsbygningerne med muret trimpel og paptag, kostalden med jernbjælker og hvælvinger. Til ejendommen hører 3 arbejderhuse. Gården ligger i Sanderum By. Avlsbruget bestyres af J. O. Broxgaard.

ELSESMINDE IFLG. J. J. HANSEN. (1930)

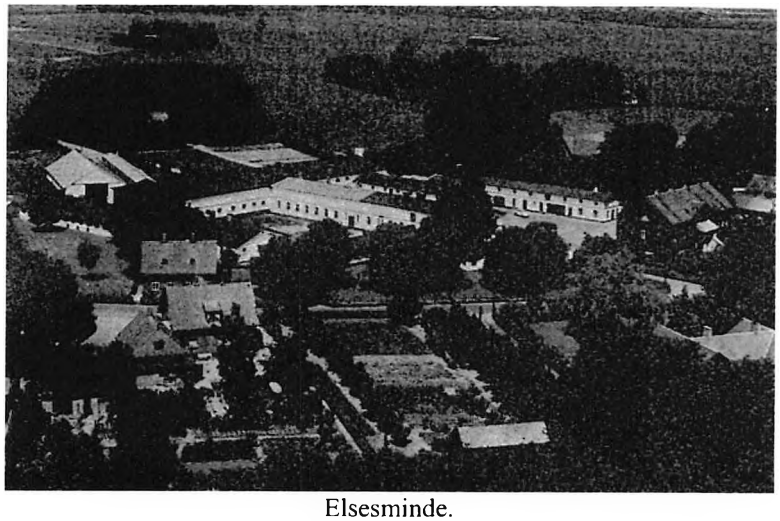

Elsesminde.

ELSESMINDE, Sanderum By, Sogn og Komm., Odense Hrd., Retskr. og A., ejer Odense Kommune, postfb. og nærmeste st. Odense, afst. 7 km, tlf. Dalum 145 (bestyreren). Matr.-nr. 4a m. fl. af Sanderum, samlet areal 127 ha, deraf 121,4 ager, 1 skov, 2,9 have og gårdsplads og 1,7 ha veje og stier, hrtk. 29 td. 4 skp. 3 fdk. 2 alb., ejdskv. 255,000 kr., jordv. 180,000 kr., bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 206,000 kr., løsøret i Nye Danske af 1864 for 200,000 kr., lys og kraft fra Odense Højspændingsv. Elsesminde ligger i Sanderum By, jordene, der er samlet ved gården med denne i markens sydlige spids, består af uensartet lermuld, hvoraf en del er sandblandet, desuden har nogle lavninger moseagtigt jord. Terrænet er svagt kuperet, kultur og gødningskraft god, jorden er drænet, og der kalkes årlig et areal med affaldskalk fra Sukkerfabrikken. Gården drives af inspektør J. O. Broxgaard, jorden dyrkes i følgende 8 marks drift: 1. hvede, 2. roer, 3. byg, 4-5. kløver og græs, 6. byg, 7. roer, 8. havre. Den ene roemark er med sukkerroer. Af kunstgødning anvendes årlig ca. 85 sække superf., 35 kalig.

og 135 sække salp. Kvægbesætningen, der består af 70 malkekøer og ca. 70 stkr. ungkreaturer, er af rød dansk malkerace, den fornyes ved eget tillæg og er tuberkelfri, den gennemsnitlige malkeydelse pr. ko var i 1929-30 176 kg, mælken leveres til kommunale institutioner i Odense. Der holdes som regel 13 arbejdsheste, intet tillæg, desuden anvendes en tractor. Der er på gården svine-forsøgsstation under forsøgslaboratoriet, for tiden med godt 200 svin, desuden er der en besætning på 40 andre svin.
Elsesminde har grundmurede, anselige og gode bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod syd til haven, som grænser ud til byvejen, er opført af gule sten, den har høj kælder, frontspids til haven og skifertag, den indeholder en stor og herskabelig lejlighed. Af avlsbygningerne ligger nord for hovedbygningen lade samt ko- og hestestald, der udgår fra ladens sydside som to sidelænger til denne, de er af hvidpudset grundmur, har muret trimpel og tag af asfalteret tagpap. Øst for gården en længe, som rummer magasin, redskaber og maskiner samt vognporte m.m., og vest for lade og kostald 3 forsøgs-svinestalde, idet gården er værtsted for den fynske kontrol- og forsøgsstation for de statsanerkendte svineavlscentre på Fyn med de nærmest omliggende øer samt Sønderjylland, fra hvilke centre stamdyrenes afkom prøves for trivelighed og vækstenergi m.m. På Elsesminde oprettedes den første af disse forsøgsstationer her i landet allerede i 1907, og den er senere udvidet 2 gange med en ny stald siden. Syd for staldene gårdens hønsehus. I kostalden er der jernbjælker og muret loft. Til ejendommen hører et fodermesterhus samt 3 arbejderhuse, hver med 2 lejligheder. Elsesminde ejedes omkring midten af forrige årh. af Anders Andersen, som i 1874 afstod den til E. Brandt, han overdrog den 1890 til sønnen Knud W. Brandt for 96,000 kr., denne købte senere ca. 42 ha for 48,000 kr. og i 1903 yderligere ca. 38 ha for 35,000 kr., hvorved gården kom op på sin nuværende størrelse. I 1917 solgte han gården til hestehandler F. Kruuse, som året efter solgte den til Odense Kommune.
- Rettelser: Ernst Brandt døde 1881, så det var hans enke, der solgte gården til sønnen Knud W. Brandt. Det var ikke F. Kruuse, der solgte "Elsesminde" til Odense Kommune, men de mellemliggende ejere, kreaturhandlerne Holmsgaard og Due.

ELSESMINDE IFLG. E. BÜLOW. (1975)

Elsesminde.

Elsesminde, Sanderum pr. Fruens Bøge, i Sanderum Sogn og Kommune, Odense Herred og amt. Matr. nr. 4a m. fl. af Sanderum. Gården ligger i Sanderum By. Afstand til Odense 7 km. Ejer: Odense Kommune. Bestyrer: Hr. Povl Andersen. Tlf. Odense (09) 132145. Det samlede areal udgør 245 tdr. l. (135 ha), der fordeler sig således: Ager: 240 tdr. l. (132 ha) samt have, gårdsplads m.m.: 5 tdr. l. (3 ha). Hrtk.: 30 tdr. Ejendomsværdi: 1.009.000 kr. Grundværdi: 462.700 kr. Agerjorden, der er samlet nord for gården, er af ret ensartet bonitet, dels lerjord på lerunderlag, dels lettere lermuld. Terrainet er let kuperet, kultur og gødningskraft god, og der

er drænet. Hovedbygningen, som ligger nord for haven, der grænser ud til byvejen, er opført af gule sten i ét stokværk over meget høj kælder. Den har frontspids, skifertag og rummer en stor lejlighed med moderne bekvemmeligheder. Avlsbygningerne er af grundmur med fast tag. Der hører 3 huse til gården. Odense Kommune købte Elsesminde i 1919 af hestehandler F. Kruuse.
- Rettelse: Det var de mellemliggende ejere kreaturhandlerne Holmsgaard og Due, der solgte "Elsesminde" til Odense Kommune.

DE TO GRAVSTEDER PÅ SANDERUM KIRKEGÅRD. MIN FAR, ERIK BRANDT, BEVAREDE GRAVSTEDERNE.

GRAVSTED 1 FRA 1916 (nr. D112 og D113):

---> KNUD WOGNSEN BRANDT,
født 17. juni 1864 på Egeskov Forpagtergård ved Kværndrup. Søn af Ernst Peter Brandt og Sophie Marie Kirstine, født Wognsen. Død 7. oktober 1929 kl. 18 i Odense. Fra Sct. Knuds Kirke i Odense begravet på Sanderum Kirkegård 12. oktober 1929. Proprietær. Ridder af Dannebrog ved "Fyens Stifts Patriotiske Selskab"s 100-års-jubilæum i 1910.
Se afsnittet: Knud Wognsen Brandt (min farfar) i lære.
Se også afsnittet: Knud Wognsen Brandts tillidshverv.
I 1917 solgtes "Elsesminde" til hestehandler Kruuse, Odense, som senere solgte gården til kreaturhandlerne Holmsgaard og Due, der snart efter solgte til Odense Kommune. Så inden to år var gået fra 1917 var Odense Kommune ejeren.
I 1917 købtes "Villa S." (nu "Skovløkkehus") Mogensensvej 29, Odense, af grosserer Har. Faber.
Knud Wognsen Brandt var gift 2 gange. Første gang 15. januar 1889 (forlovet 15. juni) i Sct. Knuds Kirke i Odense med sin kusine Caroline Charlotte ("Snes") Brandt. Gift anden gang 3. april 1918 i Ordrup Kirke med sin første hustrus niece Cecilie ("Cis") Margrethe Brandt.

---> CAROLINE CHARLOTTE ("SNES") BRANDT,
født 28. oktober 1864. Død 23. august 1916. Begravet 28. august på Sanderum Kirkegård. Datter af købmand i Odense Ernst Brandt (1823-1910), og Marie Ernstine Amalie Brandt (1838-1908). Gift med sin fætter Knud Wognsen Brandt (1864-1929). Caroline Charlotte Brandt blev opkaldt efter Ernst Brandts første kone. Ernst Brandts anden kone Marie ønskede sig en snes børn, men fik kun èt, så datteren Caroline Charlotte blev kaldt "Snes". Marie Brandt blev, mens de boede på Albani Torv, i familien kaldt "Marie på Torvet". Caroline Charlotte Brandt fødte 10 børn, hvoraf 3 ikke opnåede en alder af 1 år. Se afsnittet: Børnene fra Elsesminde - Knud Wognsen Brandts børn.

---> CECILIE ("CIS") MARGRETHE BRANDT,
født 9. juli 1878 på Nørrebros Jernstøberi i Odense. Døbt 18. august 1878 i Hospitalskirken af pastor Helweg. Død juleaften 24. december 1955 kl. 22 i sit hjem Mageløs 9 på anden sal i Odense. Begravet fra Hospitalskirken på Sanderum Kirkegård den 30. december. Datter af jernstøber og ejer af Nørrebros Jernstøberi, Knud Gommesen Brandt (1853-1930) og Petra Hansine Petersen (1852-1922). Knud Gommesen Brandt var søn af købmand Ernst Brandt (1823-1910) og Caroline Charlotte Brandt (1829-61). Petra Hansine Petersen var datter af etatsråd, grosserer Nicolaj Vilhelm Petersen (1817-95) og Adolphine Augusta Køhke (1821-80).

Gift med Knud Wognsen Brandt. Ingen børn. Efter Cicilie Brandts død skrev "Fyens Stiftstidende" bl.a.: "Efter Proprietær Brandts død flyttede fru Brandt fra "Skovløkkehus" og fik sit hjem i Mageløs 9. Fru Brandt var et levende interesseret og varmhjertet menneske, som navnlig indenfor kirkeligt og velgørende arbejde ydede stor indsats i mange år, bl.a. som medlem af Sct. Knuds Sogns Menighedsråd og i bestyrelsen for Odense Værnehjem". Kirkepolitisk var det Kirkeligt Centrum. Medlem af velgørenhedsforeningen "Hellig 3. Konger". I bogen "Kunst i privat eje" kan læses om (og ses) nogle af de malerier Cecilie Margrethe Brandt ejede, bl.a. Købke-billeder. Hun havde spillet lidt tennis og havde også som sin mor prøvet at undervise på Frk. Heins Skole. Cecilie Margrethe Brandt underviste i håndgerning. Hun ejede et dejligt sommerhus "Tvejen" i Dronningmølle ved Hornbæk, i starten sammen med søsteren Petra Adolphine ("Dot") Brandt (1882-1936). To ejere, deraf navnet "Tvejen". Sommerhuset blev solgt i 1940'erne. Om sommeren var "Tvejen" et familiesamlingspunkt. Sammen med min mor har jeg været der ved sommertide to gange lige før anden verdenskrig.

---> ERIK ERNST CHRESTEN BRANDT (MIN FAR),
født 29. december 1902. Dør 20. februar 1991. Søn af Knud Wognsen Brandt. Døbt 15. februar 1903 i Sanderum Kirke af pastor A. G. Elmquist. Konfirmeret 30. september 1917 i Ansgar Kirke i Odense af den senere biskop Rud. Realeksamen fra Giersings Realskole i Odense i 1920. Skolen lå dengang i Søndergade. Ringforlovet 18. maj 1929. Gift 15. juli 1929 (en mandag!) af provst Agger i Halsted Kirke på Vestlolland med

Skriftets forfatter mellem sine forældre Sigrid og Erik Brandt ved dåben den 2. november 1930.

---> SIGRID KATRINE SKUDE (MIN MOR),
født 15. februar 1905 i Kældernæs Skov, Stokkemarke, Lolland. I dag Kældernæs Skovvej 10. Døbt den 2. maj 1905 i Stokkemarke Kirke. Konfirmeret den 27. april 1919 i Halsted Kirke af provst Jungersen (under den spanske syge). Dør 9. marts 1976 kl. 7.50 på Odense Amtssygehus. Bisættelse Kirkegårdskapellet den 13. marts 1976. Urnen nedsat på Sanderum Kirkegård 19. marts 1976. Datter af gårdejer Carl Johan Skude (1871-1934), "Bakkegaard", Øster Karleby pr. Nakskov, og Anna Kuld (1880-1958).

- OM ERIK ERNST CHRESTEN BRANDT:
010820-311020. Landvæsenselev hos broderen Ernst Albert Brandt, "Kærsgaard" i Daugstrup pr. Otterup.
011120-311021. Landvæsenselev hos gårdejer Christian Jervelund, "Engeldrup" pr. Jullerup, Grindløse.
011121-311022. Landvæsenselev hos proprietær Hansen, "Lammehave" ved Ringe.
011122-311023. Landvæsenselev på "Sandholt", Vester Hæsinge, hos godsejer til "Edelgave", senere statsminister, forpagter af "Sandholt" Madsen-Mygdahl's inspektør: Niels Brinck.
011123-310325. Elev på "Næsgaard Agerbrugsskole" ved Stubbekøbing på Falster. Forstander var H. Rasmussen.
010425-300428. Forsøgsassistent hos forsøgsleder ved De Danske Sukkerfabrikker Viggo Lund, "Ulriksdal", Godsted pr. Nysted på Lolland.
010528-221228. Forvalter under bestyrer Marius Rasmussen, "Ulriksdal", Godsted.
231228-190629. Bopæl: Hos faderen på "Skovløkkehus", Mogensensvej 29, dengang Sct. Hans Landsogn. Fader og søn så på gårde.
200629-021234. Ejer af gården "Aasevang" i Bjerne, Horne Sogn, nær Faaborg, Salling Herred, Svendborg amt.
031234-290940. Ejer af Lunghøj Hønseri i Lunghøj pr. Gelsted på Fyn.
300940-110646. Pensionatsvært Sct. Hansgade 1, Odense.
120646-. .1147. Pensionatsejer Sct. Hansgade 1, Odense.
Erik Brandts stedmoder Cecilie Margrethe Brandt ("Cis") ejede ejendommen fra 1940 til 1946. Ejendommen kostede i 1940 lige omkring 17.000 kr.
Fra sommeren 1943 vejerassistent hos statsautoriseret (i daglig tale: "kongelige") vejer i Odense, Johannes Mortensen, som i 1958 afløstes af Chr. Jensen. Fra februar 1957 kasserer i vejerassistentforeningen. Var i en periode HK-delegeret.
Boede indtil 1985 Skt. Hansgade 1. Boede 1985-90 i beskyttet bolig på Vinkældervej. Efter et kort ophold på Skt. Klemens Plejehjem efter sygehusindlæggelse døde Erik Brandt efter 6 ugers bopæl på Marienlund Plejehjem, Drejøgade 1, den 20. februar 1991 kl. 17.50. Bisættelse Kirkegårdskapellet den 26. februar 1991. Urnen nedsat på Sanderum Kirkegård.

- OM SIGRID KATHRINE BRANDT, FØDT SKUDE:
280419-300424. I huset i hjemmet, "Bakkegaard", Øster Karleby pr. Nakskov.
010524-311024. I huset hos bestyrer Jensen, "Søndergaard", der hørte under godset "Klintholm" på Møn, der ejedes af kammerherre Schavenius.
011124-310125. I huset i hjemmet.
010225-280225. I huset hos pianofabrikant Zwichi, Hellerupvej, Hellerup.
010325-311026. I huset (enepige) hos købmand Knudsen (Colbergs Efterfølger) (damefrakker), Ejvindsvej 41, Charlottenlund.
011126-311027. I huset i hjemmet.
011127-300429. Husjomfru på "Ulriksdal", Godsted, hos bestyrer Marius Rasmussen.
010529-140729. I huset i hjemmet og syede udstyr.
I ægteskabet 2 sønner:
CARL ERNST BRANDT (Dette skrifts forfatter). Født 17. september 1930 på gården "Aasevang" i Bjerne, Horne pr. Faaborg, Salling Herred, Svendborg Amt. Døbt 2. november

1930 i Horne Kirke af sognepræst F. L. Østrup. Konfirmeret 1. oktober 1944 i Fredens Kirke i Odense af pastor Tange. Juni 1947 realeksamen fra Sct. Hans Skole i Odense. 1952 lærereksamen fra Odense Seminarium. 1952-56 lærer i Gelsted på Vestfyn. Fra november 1953 til marts 1955 soldat ved Bornholms Værn. 1956-90 lærer på Ejbyskolen i Odense. Ugift.
HANS ERIK BRANDT. Født 20. december 1936 i Lunghøj pr. Gelsted, Fyn. Døbt den 14. februar 1937 i Gelsted Kirke af pastor Therkelsen. Konfirmeret af pastor Tange i Fredens Kirke i Odense 14. oktober 1951. 1958 lærereksamen fra Odense Seminarium. 1958-59 på Danmarks Højskole for Legemsøvelser i København. 1959 lærer i Odense. Lærer på Højstrupskolen i Odense og i mange år tillige svømmelærer ved Odense Skolevæsen. Gift den 7. august 1963 af pastor Thormann i Sct. Mortens Kirke i Randers med Bente Kathrine Hansen. Født 13. juli 1939 i Randers. Døbt 3. september 1939 i Sct. Peters Kirke i Randers. Konfirmeret 27. september 1953 i Sct. Mortens Kirke i Randers af pastor Arberg. Kontorfunktionær ved DSB i Odense. Datter af gårdejer Niels Peder Hansen (1901-67) og Julie Alfrida Mikkelsen (1914-80). Ingen børn.

---> ELSE MARIE SOPHIE BRANDT,
født 28. januar 1895. Døbt 17. marts 1895 i Sanderum Kirke af sognepræst A. G. Elmquist. Datter af Knud Wognsen Brandt. Konfirmeret 3. april 1910 i Sanderum Kirke af sognepræst A. G. Elmquist. Død 25. januar 1966. Begravet fra Domkirken på Sanderum Kirkegård 28. januar. Var ude som ung pige i 2 præstegårde, et halvt år i Tommerup og halvandet år i Sanderum. Ca. 1914-16 husbestyrerinde for sin broder, Ernst Brandt, da han var forpagter på "Hesbjerg". Boede en tid hos faderen på "Skovløkkehus". Efter faderens død i 1929 boede Sophie Brandt i lejlighed i 2 år på Hjallesevej 32 i Odense. Kom til fru Smidt på "Ølstedgaard" og flyttede med, da fru Smidt overtog "Sixtus" i Middelfart. Boede sammenlagt på fru Smidts to hvilehjem i 15 år. Boet på hvilehjem hos fru Heide i Skrillinge og på "Bella Vista" i Kolding. Kom til "Dalum Kloster" og boede der i 14-15 år. Kom omkring 1963 på "Privatklinikken Sct. Anne", Sct. Anne Plads 2-4, Odense, hvor hun døde.

GRAVSTED 2 FRA 1881 (nr. D69 og D70):

De tre førstnævnte er Knud Wognsen Brandt's (1864-1929) og Caroline Charlotte Brandt's (1864-1916) børn:

---> KAREN BRANDT,
født 7. april 1890. Hjemmedøbt. Død samme dag. Begravet 10. april 1890 på Sanderum Kirkegård.

---> CHRISTEN SIEGFRID BRANDT,
født 8. november 1899. Døbt i hjemmet 23. november 1899. Fremstillet i Sanderum Kirke 18. marts 1900. Dør 26. april 1900. Begravet på Sanderum Kirkegård 30. april 1900.

---> ERNST PETER BRANDT, født 1. juli 1901. Døbt 28. juli 1901 i Sanderum Kirke. Død 17. december 1901. Begravet på Sanderum Kirkegård 21. december 1901.

---> ERNST PETER BRANDT,
født den 23. marts 1825. Hjemmedøbt. Fremstillet i Skovby Kirke ved Bogense den 9. august. Dør 12. marts 1881 og begraves på Sanderum Kirkegård den 17. marts. Søn af forpagter først

på "Harritslevgaard" dernæst på "Egeskovgaard" Knud Graae Brandt (1791-1850) og Else Katrine, født Leth (1800-69) på "Klarskovgaard" i Marslev. Faderen, Peter Leth (dør 1812), var den tidligere inspektør på "Kristiansdal" (Dalum Kloster). Ernst Peter Brandt var først ligesom sin far forpagter af hovedgårdens 1000 tdr. land på "Egeskov". Fra 1873 ejer af "Elsesminde" i Sanderum. Han giftede sig den 23. juli 1863 med godsforvalterens datter på "Egeskov",

---> SOPHIE MARIE KIRSTINE WOGNSEN,
født den 9. november 1840. Døbt i Kværndrup Kirke den 4. april 1841. Død 1. april 1917. Begravet på Sanderum Kirkegård den 7. april. Datter af godsforvalter på "Egeskov", ejer af "Fallegaard" ved Kværndrup Anders Wognsen (1791-1867) og Rasmine Petrine Marie, født Møller (1806-86). "Gamle farmor", som "Elsesminde"-børnene kaldte hende, var på "Elsesminde" alle årene lige fra familiens ankomst i 1870'erne til salgsåret i 1917. På et kort skrevet og afsendt fra "Elsesminde" 28. april 1914 til sin yngste søn Albert Leth Brandt i Brasilien underskriver hun sig "gamle Farmor": "Elsesminde 28/4 14. Kjære Albert. Tak for Dit rare Kjærkomne Brev. Jeg er nu oppe en 3 Timers Tid om Dagen, saa det gaaer jo fremad. Kjærligst Hilsen til Dig og Johanne fra gamle Farmor." Stemplet i Odense 28. april 1914 med adressen: Hr. Ingeniør A. Brandt Caixa 1603 Rio de Janeiro Brazil.

---> ERNST PETER BRANDT,

Ernst Peter Brandt

født 25. januar 1867 på Egeskov ved Kværndrup. Død 15. august 1945 i Odense. Begravet på Sanderum Kirkegård den 20. august. Søn af Ernst Peter Brandt og Sophie Marie Kirstine, født Wognsen. Afgangseksamen i 1883 fra Giersings Skole i Søndergade i Odense. Farmaceutisk uddannelse. Begyndte 1. august 1883. Medhjælpereksamen 1886. Kandidateksamen 1889 og 1890. Kandidat på Odense Svaneapotek 1890-1918. Apoteker i Vamdrup 1918-31 (de første år et grænseapotek) med bevilling den 30. juli 1918 og overtagelse den 1. oktober 1918. Apoteker i Ringe 1931-42 med bevilling den 1. oktober 1931 og overtagelse den 1. januar 1932. Fra 1942 bosiddende i villaen Prinsesse Maries Allé 6 i Odense. Villaen købtes efter apotekerens død af Knud Carl Brandt (1898-1983) (min onkel), søn af Knud Wognsen Brandt. Apotekeren havde et brændende ønske om at opleve freden efter 2. verdenskrig, og dette oplevede han. Ernst Peter Brandt forblev ugift. Broderen Knud Wognsen Brandts anden hustru Cecilie Margrethe Brandt, "Cis", fik under anden verdenskrig lov til at opbevare sine kostbare Købke-malerier i apotekerens kælder af frygt for bombesprængning (schalburgtage) i Mageløs. Det mærkelige var, at stedet på Prinsesse Maries Alle ikke var så sikkert endda, idet englændernes bombning af "Husmandsskolen" i 1945 var ret tæt på.
Cand. pharm. Ernst Peter Brandts Odense-adresser (fra vejviseren): 1891 Vestergade 23 ("Svaneapoteket"), fra 1993 Vesterbro 42, fra 1895 Dronningensgade 20, fra 1898 Filosofgangen 14, fra 1906 Ny Vestergade 19, 1912 Nørrebro 43 ("Jernstøberiet") og fra 1913 Vestergade 93.

---> HANS GOMME GRAAE BRANDT,
født 24. juni 1905 kl. 4 om morgenen. Søn af Knud Wognsen Brandt. Døbt i hjemmet 27. juli 1905 af sognepræst A. G. Elmquist. Fremstillet i Sanderum Kirke 3. oktober 1905. Konfirmeret i april 1920 i Ansgar Kirke i Odense af den senere biskop Rud. Realeksamen 1922 fra Giersings Realskole i Søndergade i Odense. Handelsuddannelse 1922-27. I udlandet 1927-29. Gartner i Stenstrup på Fyn 1932-38. Atter ved handelen. Kioskejer fra 1947: "Bladcentralen", Skibhusvej 70, Odense. Kiosken er nu nedrevet, lå, hvor i dag Skibhustorvet

ligger. Dør den 29. maj 1980.
Gift 5. december 1943 i Svindinge Kirke på Fyn med Ester Johanne Marie Thomsen, født Madsen, født 23. juni 1916. Døbt 23. juli 1916 i Sørup Kirke. Datter af styrmand i Svendborg Axel Madsen, født 18. august 1895 (dør 1918), og Marie Rasmussen, født 18. september 1895 (dør 18. oktober 1938). Fra Ester Thomsens første ægteskab sønnen Frantz.
- FRANTZ GRAAE BRANDT ("Busser"). Født 14. marts 1940 i Ollerup. Døbt 19. april 1940 i Ollerup Kirke af sognepræst N. Hansen. Den 28. september 1949 adopteret: Graae Brandt. Konfirmeret 17. oktober 1954 i Sct. Hans Kirke af pastor Barfoed. Ansat 1956-58 i "Bladcentralen", Vesterbro 1 i Odense. Soldat 1958-60 i Haderslev. Forskole til Gaza i "Jægersprislejren" 1960. Til Gaza 18. april 1960. - Politiassistent i Odense.

ERNST BRANDT - MIN OLDEFAR.

Ernst Brandt

Ernst Brandt blev født 17. januar 1823 på "Harritslevgaard" ved Bogense som søn af godsforvalter Gomme Gommesen Brandt (1793-1861) og Sara Marie, født Arentzen (1791-1886). Ernst Brandt blev Ridder af Dannebrog 24. august 1900. Dør 30. december 1910 i Odense. Kom i kapellet 1. januar og blev begravet i stilhed 5. januar 1911.
Gift 1. gang 28. maj 1852 med sin kusine Caroline Charlotte Brandt, født 28. oktober 1827 på Egeskov Forpagtergård. Død 6. maj 1861 i Odense. Gift 2. gang 15. januar 1864 i Langaa Kirke ved Ørbæk med sin kusine, sin første kones søster, Marie Ernstine Amalie Brandt, født 11. december 1838 på Egeskov Forpagtergård. Død 16. august 1908 i Odense. Brylluppet blev holdt på "Rygaard" nær "Glorup" på Østfyn hos brudens søster Alberta Petrea Kristiane (kaldt "Berta"), gift med forpagter Jens Cristian West. Forpagterparret på "Rygaard" havde holdt deres bryllup i Odense hos købmandsfamilien i Vestergade. "Rygaard"-datteren Martha West var i en periode lærerinde på "Elsesminde". Martha West omtales her i skriftet i afsnittet: Skole.
I Ernst Brandts første ægteskab 5 børn, hvoraf 2 døde som små. Se afsnittet: Købmandsbørnene - Købmand Ernst Brandts børn. I andet ægteskab 1 barn, Caroline Charlotte Brandt ("Snes") (1864-1916) (min farmor) gift med fætteren, proprietær, ejer af "Elsesminde" i Sanderum, Knud Wognsen Brandt (1864-1929) (min farfar). Se meget udførlig omtale af de to sidstnævnte i afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.

ERNST BRANDT BLIVER KØBMAND.

"Den kjøbmandshandel, som i en årrække har været ført under firma W. Edsberg, ophæves fra dags dato, for min regning, og overdrages med activa og passiva til min hidtilværende handelsbestyrer, hr. kjøbmand Ernst Brandt. - Ved at bekjendtgøre dette for mine ærede handelsvenner, aflægger jeg tillige min forbindtlige tak, for den mig viste tillid, og beder at samme fremtidig måtte tildeles fornævnte hr. Brandt. - Odense, d. 23. octbr. 1850. M. Edsberg". Således kunne man læse i en annonce i "Fyens Stiftstidende" i 1850. Annoncen fortsatte: "I henhold til ovenstående, undlader jeg ikke at bekjendtgøre, at jeg fortsætter denne af mig overtagne colonial-, grov- og tømmerhandel under firma E. Brandt anbefalende samme, håber jeg ved en reel og billig handlemåde, at erhverve mine ærede kunders velvillie og tillid. - Odense, d. 23. okt. 1850. E. Brandt".
Ernst Brandt havde indtil da været i købmand Edsbergs forretning i 12 år. Lige efter sin konfirmation kom han i oktober 1838 i lære og senere, da Edsberg døde, var han i 3 år enkens bestyrer. Ernst Brandt blev indmeldt i Odense Købmandslaug 10. september 1850 og løste borgerskab (borgerbrev) som købmand i Odense den 9. oktober 1850 og drev en betydelig blandet forretning.
Ernst Brandt flytter i juni 1862. Den 12. og 14. juni 1862 annonceredes i "Fyens Stiftstidende": "E. Brandt er flyttet fra Gaarden Nr. 57 til Nr. 78 paa Vestergade." Pr. 1. januar 1884 ændres husnumrene i Odense. Nr. 57 bliver til nr. 51, og nr. 78 bliver til 70-72.
Iflg. "Registranten for Vestergade-kvarteret i Odense" deltes købmandsgården i 1876. Ernst

Brandt beholdt den mindre part mod gaden i nr. 70, medens det var forretningens førstemand, Mads Peter Mortensen, der sammen med sin broder, Morten Wilhelm Mortensen, overtog den større part nr. 72 og dermed forretningen. En annonce i "Vejviseren for 1882" fortæller: "Brødrene Mortensen, Vestergade nr. 78. Kolonial, Jern- og Kulhandel. Lager og Udsalg af alle Sorter Støbegods fra Nørrebros Jernstøberi til Støberiets Priser og Betingelser". Men det varede kun i nogle år. Ernst Brandt så efter sigende ingen penge, brødrene gik fallit, og da Ernst Brandt havde kautioneret for dem, blev det ham en dyr historie. Iflg. familieoplysninger tabte Ernst Brandt også penge på et stort parti korn bestemt til Norge. Opdyrkningen af prærien gjorde, at nordmændene trods lang transport kunne købe USA-korn langt billigere end fra Ernst Brandt. Iflg. "Vejviseren for 1985" havde P. C. Preisler overtaget købmandshandlen. Mads Peter Mortensen blev senere kontorist på "Odense Eksportslagteri". Mads Peter Mortensen (1842-1916) var gift med Lavra Mattea Vilhelmine Brandt (1840-1916), datter af forpagter på "Egeskov", Knud Graae Brandt (1791-1850) og Else Katrine Leth (1800-69). Se mere udførligt om Lavra i afsnittet: Forpagterbørnene fra Egeskovgaard: Knud Graae Brandts børn (barn nr.9). "Registranten for Vestergade-kvarteret i Odense" (fra 1984) fortæller, at urmager Jessens enke, Maren Jessen, var medejer af Ernst Brandts ejendom, hvilket min far (Erik Brandt) aldrig har fortalt, og i "Vejviseren" er også kun Ernst Brandt nævnt som ejer.

Marie Brandt

Ernst Brandt

ERNST BRANDTS TILLIDSHVERV.

DE FYNSKE KØBSTÆDERS BRANDFORSIKRING AF 1850. - Formand.
BRYGGERIET ODENSE. – Bestyrelsesmedlem og formand.
NØRREBROS JERNSTØBERI. - Medejer.
HANDELSSTANDSFORENINGEN.
Afdelingsrepræsentant for kolonial/vin.
FYENS STIFTS SPAREKASSE.
Medlem af repræsentantskab og næstformand.
FYENS STIFTS KREDITFORENING. - Repræsentant og revisor.
DISKONTOKASSEN. - I nogle år repræsentant i Diskontokassen.
ODENSE SAVMØLLE. Rugårds Landevej 12.
Initiativtager og "ledende sjæl" ved oprettelsen i 1879.

SMØRFORRETNING. - Sammen med andre.
ASSURANCEFORENING FOR HESTE. - Blandt de 4 taxationsmænd.
BYGNINGS- OG HEGNSYNSKOMMISSIONEN.
Blandt Bygningskommissionens valgte medlemmer.
OVERFORMYNDER i 9 år.
LIGNINGSKOMMISSIONEN. - Medlem.
DRONNINGENS ASYL I ODENSE. - Kasserer i 10 år.

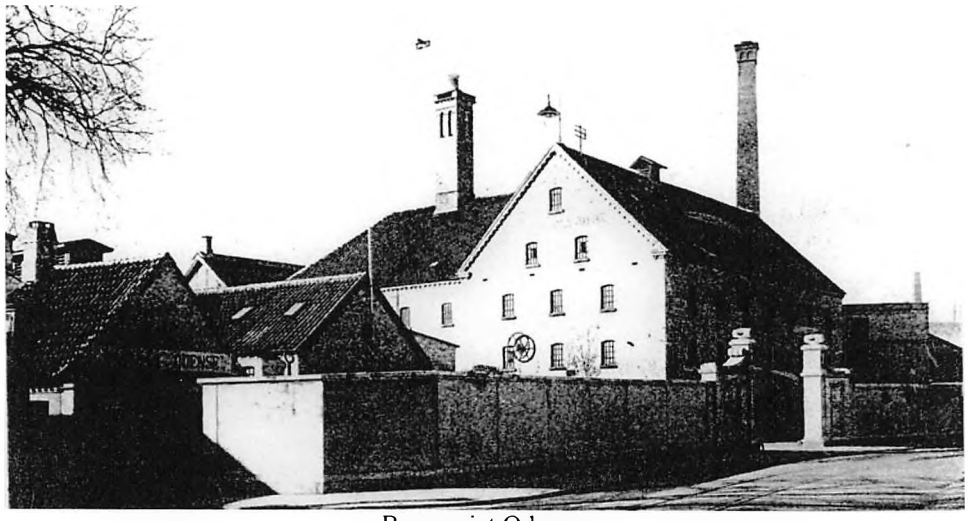
DE FYNSKE KØBSTÆDERS BRANDFORSIKRING AF 1850.

Brandforsikringens kontor Skt. Anne Gade 2.

"I 1906 ønskede købmand Ernst Brandt at trække sig tilbage som formand for "De fynske Købstæders Brandforsikring", et hverv han havde siddet inde med i 11 år. Brandt, der hørte til en gammel fynsk slægt, havde været en meget virksom mand, han var købmand og grosserer og drev i mange år en ret omfattende forretning". Således kan læses i selskabets 100-års jubilæumsskrift, der fortsætter: "I de 11 år, han virkede som formand, gennemførtes på adskillige områder en modernisering af forretningsgangen - f.eks. fik et 5-mands udvalg vedtaget nye vedtægter den 19. november 1895 - foreningen fik sit eget hus ved køb af grunden Sct. Annegade 2 den 25. august 1904 - nedrivning af gamle bygninger og indvielse af ny bygning den 7. september 1905 - oprettelsen af "De fynske Købstæders Brandforsikring"s legat til fordel for interessenter blev til virkelighed den 31. august 1899 efter kamp siden den 27. april 1897 - og tyveriforsikring for indbo indførtes for alle uden forsikringsforhøjelse fra 1. februar 1900".
Foreningens første formand fra 6. december 1850 var købmand, etatsråd W. Petersen, der var født den 6. marts 1817 og afgik ved døden den 6. januar 1895. Han havde de seneste år haft stor hjælp i repræsentantskabet bl.a. af Ernst Brandt, der nu den 27. maj 1895 blev foreningens formand, efter at have været viceformand siden 1890. Ernst Brandt kom ind i repræsentantskabet efter kancelliråd Helm Petersen efter dennes død i 1870 efter at have været suppleant siden 1860. Det skal bemærkes, at jernstøber Knud Gommesen Brandts (søn af Ernst Brandt) svigerfader var etatsråd Wilhelm Petersen.
Den tredje formand, den 71-årige handelsgartner N. P. Rasmussen, valgtes den 10. maj 1906. Under Ernst Brandt's sygdom havde N. P. Rasmussen i længere perioder måttet varetage formandens forretninger og var derfor særdeles godt inde i foreningens sager.

BRYGGERIET ODENSE.

Bryggeriet Odense.

I oktober 1874 trådte en kreds af mænd fra by og land sammen og udsendte offentligheden en indbydelse til at tegne for 200.000 kr. aktier i "Bryggeriet Odense". En måned senere udvidedes aktiekapitalen med 100.000 kr., der meget hurtigt blev tegnet. Den 14. september 1875 blev kransen hejst på de nye bygninger, og i februar 1876 blev komplekset taget i brug. "Førhen strakte matriklen sig fra Vestergade til åen og øst bag om Vestergade-ejendommene til Holsedore, i 1818 beregnet til ca. 30.000 kvadratalen", fortæller registranten over "Vestergadekvarteret i Odense" om Vestergade 64, matr. nr. 659 d. og fortsætter: "Mellem 1842-56 blev en række småhuse langs Holsedore udstykket af 3 efterfølgende ejere von Ahlefelt Abrahamsen, S. Strøm og Harald Bille. Et nystartet bryggeri "Aktiebryggeriet Odense" købte i 1875 ejendommen og anlagde i haven 3 store tværbygninger til bryggeri og lager. I 1925 blev bryggeriet adskilt fra hovedbebyggelsen ved gennemførelse af en ny gade tværs over grunden som aflastning for Vestergade". Den ny gade fik navnet Mageløs.
I bogen "Handelsstanden i Etatsrådernes By" kan læses: "Billes Hotel lå i Vestergade og var den gamle herskabelige gård Mageløs, som Harald Bille havde købt i januar 1854. Der var næsten ingen ende på bekvemmelighederne. Harald Bille erklærede, at det i alle henseender var indrettet efter tidens fordringer. Det havde en stor og skyggefuld have "der grændser umiddelbart til den yndige seilbare Aa, hvor der til de Reisendes behagelige Afbenyttelse forefindes Baade og Fiskeredskaber". Endvidere var der keglebane, en smuk altan, hvorfra man nyder en deilig udsigt over det tilstødende landskab. Endvidere restauration, konditori, større lokaler til baller og koncerter, og tilmed lå det ikke langt fra forlystelsesstedet "Pantheon" og den russiske badeanstalt. Det var da også her, at "Patriotisk Selskab" holdt sine møder, skolelærere deres pinsemøder og borgerforeningen havde lokaler i en sidebygning. På trods af alle disse gode egenskaber kunne det dog ikke klare sig. Det var blevet ombygget i 1860, og en halv snes år senere blev det købt af det nystartede bryggeri Odense, der anlagde et bajersk og hvidtølsbryggeri i den kønne have".
Albanibogen: "Altid på Vej" beretter på side 59: "Samtidig var der fremgang for Fyns Folkebank, hvis direktør, L. Larsen, samtidig var bestyrelsesformand i det nystartede "Bryggeriet Odense". I maj 1878 blev Larsen imidlertid fængslet sammen med boghandler R. Nielsen, medstifter af folkebanken og ligeledes bestyrelsesmedlem i "Bryggeriet Odense". Og i juni blev der indgivet konkursbegæring mod banken. Byens konservativt orienterede magthavere forstod dygtigt at få vendt opmærksomheden mod den nye finansskandale. Anklagerne mod de to arresterede lød på, at de havde lånt store beløb i Folkebanken - delvis ved at garantere for hinanden - til spekulation på børsen i Hamborg/Altona. Udstrakte terminsforretninger havde givet dem og flere kunder store tab, som tilsyneladende var søgt

dækket gennem manipulationer med værdipapirer anbragt i sikkerhedsdepot.
Konkursbehandlingen blev henvist til en særlig skiftekommission, som det var almindeligt i større bosager, og som det også var sket i Johan Fr. Rasmussens bo. (Johan Fr. Rasmussen døde i april 1872, og "Albani"s bestyrelse var udsat for en større aktionærkritik, idet Rasmussen bl.a. havde modtaget 19.000 kr for et endnu ikke leveret parti byg.) J. G. C. F. Koch, nyudnævnt borgmester og bestyrelsesmedlem i "Albani Bryggeri", blev medlem af den særlige kommission, der helt usædvanligt, løbende lod sine udførlige beretninger trykke, så de var let tilgængelige for offentligheden.
De resterende medlemmer af bestyrelsen i "Bryggeriet Odense" tog imidlertid tidligt afstand fra bankdirektør L. Larsen og boghandler R. Nielsen, der i 1882 af højesteret blev idømt henholdsvis halvandet års forbedringshusarbejde og en kortere fængselsstraf. Til "Bryggeriet Odense"s bestyrelse nyvalgtes allerede i juli 1878 Wilh. R. Maegaard og Ernst Brandt, to af byens førende købmænd.
Sagen førte nok til, at bryggerierne på ledelsesniveau fandt ud af, at det ikke tjente nogen af parterne at føre større offentlige kampagner på det personlige plan. Mulighederne var der ellers. Redaktøren for oppositionsavisen "Fyns Tidende", Jørgen Pedersen, var bestyrelsesmedlem i "Bryggeriet Odense", og ejeren af "Fyens Stiftstidende", J. C. Dreyer, var aktionær i "Albani Bryggeri" og fast deltager på generalforsamlingerne, hvor han valgtes til revisor, ligesom han en kort tid var bestyrelsesmedlem. Sagen førte i øvrigt til, at "Bryggeriet Odense" gik over til også at bruge "Fyens Disconto Kasse" som bankforbindelse, selv om "Bryggeriet Odense" - i modsætning til "Albani Bryggeri" - også en tid benyttede "Handelsbanken"s filial."
Købmand Ernst Brandt var i bestyrelsen fra juli 1878 til 1903 og formand 1880-1900. Fra 1900 til 1903 "bestyrelsesmedlem med ret til at tegne firmaet, dog at der til at forbinde dette udkræves mindst underskrift fra 3 af dem i forening" (3 andre bestyrelsesmedlemmer). Ernst Brandt havde som bestyrelsesmedlem gratis øl og vand, som lige til hans død blev leveret, når han ønskede det.
Iflg. Erik Brandt (min far) sagde Knud Wognsen Brandt (min farfar) altid (dog lettere ironisk), at bestyrelsesmedlemmerne i "Bryggeriet Odense" alle "var over de 80 år"!
Sammenslutningen mellem de to bryggerier "Albani" og "Odense" under "Albani"-navnet skete den 21. december 1933 lidt efter kl. 16 og blev endeligt vedtaget på begge bryggeriers generalforsamlinger den 23. januar 1934."
Jeg siger altid til venner og bekendte, når de nyder en "Odense-øl" fra "Albani Bryggeriet": "Er I klar over, at I drikker min oldefars øl!"

Et kig ind i den gamle gård.

"Københavns Fondsbørs" meddelte den 11. oktober 2000, at "Bryggerigruppen" ("Faxe", "Ceres", "Thor" og "Cains", England) havde erhvervet en bestemmende majoritet af aktierne i "Albani Bryggerierne". "Robert Cain og Co." bortsælges i sommeren 2002. "Albani Bryggerierne" og "Bryggerigruppen" fusioneredes 2002 under sidstnævntes navn. "Albani Fonden" fik dog med "Bryggerigruppen" en særlig aftale, der udløber den 31. december 2010.
"Bryggerigruppen" bestod af "Albani", "Ceres", "Thor", "Faxe", "Maribo Bryghus", "A/B Vilniaus Tauras" (i Litauen - fra 1999), "Kalnapilis A/B" (i Litauen - fra 2001), læskedrikproducenten "Cido" (i Litauen - fra 2004) og "Bryggeriet Lacplesa" (i Litauen - fra 2004 - "Lacplesa Alus" regnskabsmæssigt fra 1. februar 2005). I Letland fusionerede de bryggeriejede "Cido Partikas Group" (læskedrikke) og

"Cido Logistika" den 1. april 2006 til "Cido Grupa". Overtagelsen af Letlands tredjestørste bryggeri, "Livu Alus", skete i august 2007 (med myndighedernes godkendelse fra 2008). Også i Polen har Selskabet bryggerier. Selve ølbrygning hos "Thor-Bryggeri" i Randers er ophørt 2003. Den 11. maj 2005 tog "Bryggerigruppen A/S" navneforandring til "Royal Unibrew A/S". "Maribo Bryghus" lukkes i november 2007. "Ceres" i Aarhus lukkes 2008 efter 152 års ølproduktion.
I gamle dage forærede "Albani" vægplatter eller lignende med bryggeriets navn til de forretninger eller udskænkningssteder, der solgte bryggeriets produkter. "Bryggeriet Odense" forærede smukke glas med indridsninger. Jeg ejer et sådant glas med indridsning af bygaks og hummelplante samt "Glædeligt Nytaar 1907. Bryggeriet Odense". Min broder, Hans Erik Brandt, ejer et lignende glas.

NØRREBROS JERNSTØBERI.

Knud Gommesen Brandt.

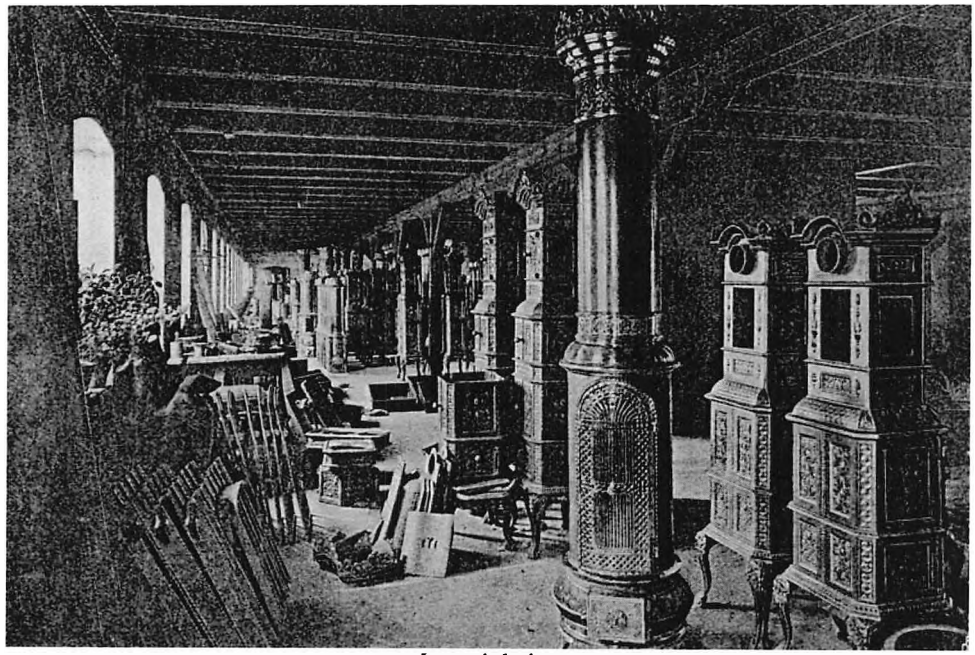
Det var dog vistnok følelsen af, at der med den stigende produktion og med den forøgede konkurrence fra ny opdukkende støberier i andre byer, kunne tiltrænges et noget større handelsmæssigt kendskab i forretningen, der fik Hans Rasmussen til i begyndelsen af halvfjerdserne at optage købmand Ernst Brandt, Vestergade, som kompagnon i Frederiksgades Jernstøberi, som Hans Rasmussen havde grundlagt den 13. maj 1856. Firmaet antog nu navnet H. Rasmussen og Co., et firmanavn, der senere blev beholdt. De to kompagnoner gik straks i gang med nye udvidelser. I 1872 købte de to i forening ejendommen Nørrebro 43, hvor jernstøberiet Phønix, der var grundlagt 1841 i Skulkenborg af købmand Peder Rasmussen, en tid havde haft støberi, men hvor der nu kun var udsalg. Hertil var det da oprindelig også Brandts og Rasmussens mening at benytte den, og i begyndelsen blev der også kun indrettet et beskedent støberi og smederi for støbegods, der kun krævede en mere primitiv bearbejdelse. Hver femte dag blev der spændt et par heste for en hestegang, og ved hjælp heraf blev der tilvirket nogle komfurer og andet lignende støbegods, som kun krævede en mere primitiv bearbejdelse - der kunne således hverken drejes eller slibes. For Hans Rasmussen blev komgagniskabet dog vistnok noget af en skuffelse, og i 1878 ophævedes det. Købmand Brandts søn, Knud Gommesen Brandt, der havde været stedets bestyrer siden overtagelsen i 1872, blev nu kompagnon og fortsatte virksomheden på Nørrebro 43, og Hans Rasmussen blev igen eneindehaver af Frederiksgades Jernstøberi, og der er næppe tvivl om, at Hans Rasmussen var en af de naturer, der går bedst som enspænder. I daglig tale blev jernstøberiet i Frederiksgade kaldt "Frederiksbroen". Fra 1966 blev firmanavnet "Tasso".
I 1898 udtrådte Ernst Brandt af "Nørrebros Jernstøberi", og fra det år blev Jernstøberiet ejet og drevet af sønnen Knud Gommesen Brandt alene. Til sin død fik Ernst Brandt hvert år fra Støberiet 2000 kr, hvilket blev bestemt ved salget til sønnen.
Et særtryk af danske byerhverv fortæller om "Brandt og Co.":
"Den nuværende indehaver af firmaet Brandt og Co., Knud Gommesen Brandt, tog borgerskab den 27. februar 1878. Men allerede fem år forinden var forretningen grundlagt og i gænge med Knud Gommesen Brandt som bestyrer. Lidt efter lidt udvidedes forretningen. Der blev købt en gammel dampmaskine i København, hvorved fabrikken blev i stand til også at kunne dreje og slibe, og man begyndte at fabrikere runde ovne.
Det er en jævn, men uafbrudt stigning, som dette kan se tilbage på fra 1878 til nu. Arbejdsstyrken var den gang 20 mand, heraf kun 3 formere - den første lønningliste viser

endda kun 2 mand. Men 10 år senere beskæftigede Brandt og Co. 48 mand, heraf 19 formere, og nu 63 mand, hvoraf 28 formere. Forbruget af råjern var i 1882 ca. 400.000 pund, 1892 allerede 1 1/5 million og nu op imod 2 millioner pund - foruden et hundredtusind pund gammelt jern. Dampmaskinen er bleven fornyet flere gange: Først var den kun på et par hestes kraft, så blev den på 12 og er nu på 25 hestes kraft. Det er en selvfølge, at elektrisk lys, som fabrikken selv fabrikerer, er indlagt i alle lager- og værkstedslokaler.
Selve lokaliteterne og grundarealet er i årenes løb bleven udvidet mange gange. Sidstnævnte udgør nu over 21.000 kvadratalen, hvoraf halvdelen er under tag som værksteds- og lagerlokaler.

Nørrebros Jernstøberi.

Terrainet skråner fra forhusets facade mod gaden bagtil stærkt opad, ja danner en hel bakke, og udviklingen er da foregået på den måde, at man efterhånden har så at sige gravet ind i bakken. I den inderste bygning ser man således, når man går en trappe op, jordsmonnet (!) (=jordbunden)) ligge for ens øjne lige til at træde ud på: Der er selve bakkens top, hvor en yndig lille rosenhave er anbragt - og sit pendant har den ved bakkens fod, hvor bag ved hovedbygningen en anden, men langt større rosenhave breder sig i yppigt, svulmende flor: I den rette blomstrings-tid en sand fryd for samlere og naturelskere at skue.
Imellem disse naturens zarte, duftende og farvestrålende smykker, som er lutter døgn-pryd og øjens-lyst, smeltes og støbes så det hårde, sortegrå metal, det tunge, nyttige jern til allehånde solide brugsgenstande: Støbegods til bygninger, komfurer, kakkelovne, vaskekedler, kogekar, riste, ventiler, vognbøsninger osv. osv. 3 gange ugentlig finder selve støbningen sted, desuden drejes og files, hamres, smedes og fornikles der. I det store lagerrum marcherer de så op "in reih' und glied": Lave komfurer, slanke, høje ovne, en hær af tavse, tunge jernkæmper, plumpe dværge eller strunke riddere i rustning fra top til tå, - snart sorte at se til som selve jernhenrik, snart lysende blanke eller sølverskinnende af slebet eller nikkelbadet stål.
Men kommer de så ud til deres bestemmelsessteder, - som nu er hele landet over, da firmaet har forhandlere i de fleste danske byer - , hvor hyggeligt vil de da ikke kunne varme, hvor mildt og muntert vil deres røde ild-tunger ikke kunne fortælle om det sted, hvor de blev til - mellem rosenhaverne og blomsterfloret!"

Lagerlokale.

"Toftegaards antikovne", Havgaardsvej 18, Sdr. Longelse, 5900 Rudkøbing, restaurerer og sælger i dag gamle ovne. Brandts kakkelovne og brændeovne er blandt udbudene.
I "Fabrik og bolig - 1983" af Hans Chr. Johansen, Per Boje og Anders Monrad Møller kan læses følgende: "Brandt og Co. på Nørrebro var blevet aktieselskab i 1911 og havde tilsyneladende gode tider under første verdenskrig - 1917-19 med et årligt aktieudbytte på 20 pct. I 1920 udvidedes kapitalen fra 200.000 til en halv million, men i de to følgende år gaves intet udbytte. Selvom det de næste tre år blev til 6 pct., var det også dermed sket. Fra 1926 ingenting, i 1929 en rekonstruktion, nedskrivning af aktiekapitalen til næsten en tredjedel, tilførsel af ny kapital, sluttelig likvidation i foråret 1932. Man vil sagtens kunne argumentere for, at krisen i begyndelsen af trediverne var en betydende faktor for virksomhedens endeligt, men alt tyder på, at den gik dårligt længe inden".

BRANDEN PÅ NØRREBRO.

"Fyens Stiftstidende" skrev den 14. oktober 1916 om branden: - STØRRE BRAND I FORMIDDAGS PÅ NØRREBRO. - DER OPSTÅR ILD I EN AF NØRREBROS JERNSTØBERIS LAGERBYGNINGER, OG I LØBET AF EN TIMES TID ØDELÆGGES FOR OVER ET HALVT HUNDRED TUSIND KRONER VARER. - I formiddags klokken et kvarter i 9 blev brandvæsenet alarmeret til Nørrebros Jernstøberi, hvor der var opstået ild i en lagerbygning. Politiet, der kaldte brandvæsenet ud, manede til meget hurtig udrykning, og de fleste af brandfolkene nåede derfor slet ikke at komme i uniform. Nogle stykker af dem fik sig selv og en slangevogn anbragt på et køretøj, de mødte på gaden, og nåede på denne måde meget hurtigt til brandstedet. Den brændende bygning lå godt gemt mellem haver og hønsegårde, og de energiske brandmænd fik et vanskeligt terræn at komme igennem. Hønsegården gav f.eks. flere par ellers solide benklæder deres banesår.
- HVORLEDES ER BRANDEN OPSTÅET? - Bygningen, hvori der opstod brand, dannede en slags fløj til støberiet. Det er en ret lav bygning, men den var meget solidt bygget, da man både i stuen og på første sal havde lager af de tunge støbegodssager. I stuen var der opstillet en mængde færdige kakkelovne, og i etagen ovenover gemtes mange forskellige ting - knærør, vinduesrammer, stegepander m.m. I den yderste ende af bygningen - den støder ud mod en have, som ejes af støberiets leder - var desuden et større rum, hvori man netop i disse dage havde fået anbragt tre læs halm, tønder med petroleum og olie, tvist og andre brandfarlige sager. I dette lokale, der også bruges som malerværksted, var det, at ilden opstod,

men hvorledes den er opstået, ved man endnu ikke. En gartner, der var på vej til haven lige ved siden af, opdagede, at der trængte røg ud af en sprække i bygningen, og løb straks med en kande vand ind for at ville slukke. Ilden havde imidlertid allerede så godt fat - bl.a. i en petroleumstønde - at der ikke var noget for ham at gøre, og han slog derfor straks alarm. Et øjeblik efter omspændte ilden hele fløjen, og, da der var stor fare for, at den skulle brede sig til hele støberiet, var det, at man beordrede stor og særlig hurtig udrykning.

Den brændende lagerbygning.

- ARBEJDET PÅ BRANDSTEDET. - Det er godt for Odense, at byen har et virkeligt godt og energisk brandmandskab, som kan handle hurtigt og resolut, når først det er på pletten. Det er jo ikke brandmændenes skyld, at hele vort brandvæsen ellers fungerer efter ganske oldnordiske principper.
Trods den vanskelige beliggenhed, som den brændende bygning havde, fik brandmændene i formiddags i løbet af ret kort tid slangerne bragt frem, og en times tid efter var man klar over, at der var sagt stop for ildens videre fremtrængen. Der hørtes til at begynde med klager over vandmangel, men senere var der da pres nok. - Det fik bl.a. tilskuerne at føle!
Under branden begyndte det at regne, og dette holdt den svære røg nede. Et par brandmænd var ved at blive kvalt i røgen, og de "græd" forfærdeligt, da de kom ud. En motorsprøjte, som fabrikant Thrige havde stillet til disposition, blev der ikke brug for.
- SKADEN ER RET BETYDELIG. - Under branden havde vi lejlighed til at hilse på støberiets leder, direktør Hansen. "Vi har selvfølgelig assureret", sagde han, "men alligevel kommer branden til at betyde et slemt tab for os. Vi er nemlig lige midt i den allertravleste tid, og alt, hvad vi havde på lageret, var solgt. - Endda kunne vi ikke levere nok". Efter direktørens mening udgør skaden for lagerets vedkommende over et halvt hundrede tusind kroner, og det vil rimeligvis koste 20-30.000 kroner at få bygningen ført op igen.
Løsøret var forsikret i "Nordisk Brandforsikring" og i "Fynske Købstæders Brandforsikring", medens bygningen var forsikret i "Købstædernes alm. Brandforsikring".
- POLITIET UNDERSØGER. - Kort efter, at branden var opstået, begyndte opdagere at afholde forhør på brandstedet. Det oplystes herved, at tre arbejdere havde spist frokost i nærheden af lokalet, hvor ilden opstod, og ilden blev som nævnt bemærket kort efter, at frokostpausen var forbi. Muligheden for selvantændelse er dog ikke udelukket. Forhøret fortsættes imidlertid dagen igennem."
"Fyens Stiftstidende" skrev den 15. oktober 1916: "- BRANDEN PÅ NØRREBRO IGÅR. - DEN ER RIMELIGVIS OPSTÅET VED UFORSIGTIGHED FRA EN AF ARBEJDERNES SIDE. - I løbet af nogle få timer fik brandmændene, som meddelt igår, begrænset den ellers meget heftige brand på Nørrebros Jernstøberi, men man måtte fortsætte dagen igennem med slukningsarbejdet, og først ved aftenstid kunne brandtomten forlades. Ved den tid var alle de færdige kakkelovne, som havde været oplagret i bygningen, fuldstændig ødelagt. De må i smelteovnen, før de igen kan blive til kakkelovne. Den sure røg fra brandstedet trængte for øvrigt ind i alle de omkringliggende bygninger, og arbejderne i disse måtte ret hyppigt ud for at få lidt frisk luft.
Hele dagen var opdagerne i gang med at undersøge forholdene og holde forhør over arbejderne på støberiet, og hen på eftermiddagen havde man da dannet sig en mening om, hvorledes branden er opstået.

Efter al sandsynlighed skyldes branden uforsigtighed fra en arbejders side, idet han har kastet en cigarstump fra sig i lokalet med de mange brandfarlige sager. Noget nærmere ønsker politiet i øvrigt ikke at udtale i øjeblikket, da undersøgelsen endnu ikke er sluttet. - Tanken om selvantændelse er dog altså i hvert fald opgivet."

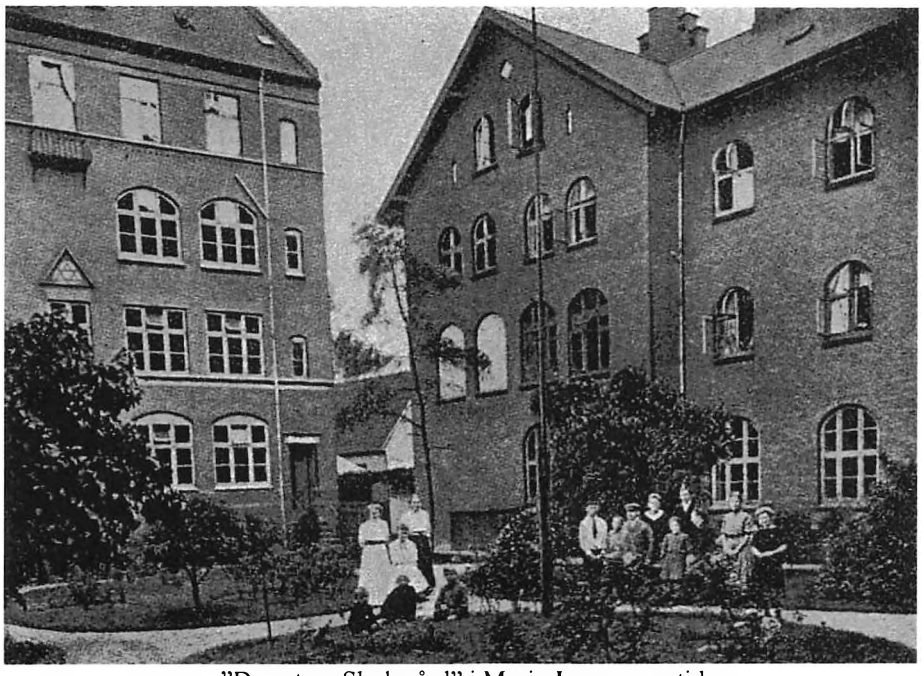
MARIE JØRGENSENS SKOLE.

Marie Jørgensen.

"Efter et par år i Vedersø præstegård havnede frk. Jørgensen i Odense, hvor hun fik sit andet hjem i den brandtske købmandsgård i Vestergade. Det var derfra og ved dette hjems enestående venskab og trofaste støtte hun nåede frem mod sit oprindelige mål: Skolen for livet i grundtvigsk ånd". Således skriver Ida Jespersen (1894-1973) i sin bog "Marie Jørgensen og hendes skole". Ida Jespersen var selv lærerinde på skolen fra 1911 og stammede fra "Karolinekilde", der i dette skrift er omtalt under "Klubben". Efter endt uddannelse hos frk. Zahle virkede Ane Dorthe Marie Jørgensen (1846-1920) som privatlærerinde i nogle år, først hos godsejer Pettmann, "Frisenvold", derefter hos grev Ahlefeldt Laurvig, "Vestergaard" på Langeland, inden hun havnede hos pastor Johan Frederik Plesner i Vedersø.
Det var købmand Ernst Brandt's ældste datter, Else Marie, der blev indskrevet som nr.1 i skolens første protokol. Else Marie blev senere gift med godsforvalteren på "Glorup", Conrad Warberg, i familien kaldt "onkel Conne". Blandt de første elever kan f.eks. også nævnes Marie Petersen fra Kina.
Den 5. april 1879 kunne man i en annonce i "Fyens Stiftstidende" læse, at J. Bruhns Skole den 1. september ville starte undervisning for voksne piger, og at de voksne piger kunne bo på skolen. Navnene for henvendelse var Marie Jørgensen, Vestergade 78, og Jørgen Bruhn, Thorsgade 64, og den 19. juni 1879 og flere gange efter kunne man i samme avis læse: "Marie Jørgensens Skole for voksne piger tager sin begyndelse den 1. september. - De unge piger, der vil søge den, bedes at indmelde sig inden sommerferien. Enhver nærmere oplysning om skolen fåes på opfordring. - Marie Jørgensen, Vestergade 78".
Hvilken rolle forskellen i de to annoncer har spillet for skolens start kan ikke bedømmes nu. Men nogle af de gamle elever vidste, at frk. Jørgensen havde været forlovet med en lærersøn. At frøken Jørgensen måtte kæmpe for at få den skole i gang, hun havde drømt om, fra hun

havde taget lærerindeeksamen hos frk. Zahle, viser en ny annonce den 15. juli: "2 småpiger helst ikke under 12 år kunne efter sommerferien blive deltagere i privatundervisning hos mig. Elevantallet vil ikke komme til at overstige 4. - Marie Jørgensen, Vestergade 78". Læg mærke til, at det er købmand Ernst Brandts adresse i Vestergade, der benyttes. I 1882-83 gennemførtes i Odense en revision af gadenummereringen fra 1857, hvilket medførte, at nogle husnumre i Vestergade blev ændret. Fra 1. januar 1884 blev Vestergade nr. 78 således til nr. 70-72.
Den 26. august fortæller en annonce, at de indmeldte elever bedes møde Overgade 60, st., mandag den 1. september 1879 kl. 11. Skolen er nu en realitet.

"Den store Skolegård" i Marie Jørgensens tid.

Pladsen i Overgade blev hurtigt for trang, og fra den 18. oktober 1881 fik skolen lokaler i Albanigade 15. Men allerede den 14. april 1883 holdt skolen igen flyttedag. Denne gang dog ikke så langt, kun til naboejendommen nr. 13. Om denne tid skriver Ida Jespersen: "Sådan var skiftende kuld med skiftende oplevelser og forskellig indstilling og nemme vandret over broen "ned til nr. 13" for at samle lærdom, og frøken Jørgensen var dag efter dag gået den modsatte vej "op mod torvet" for at spise frokost og drøfte sine problemer med sin gode veninde, den spinkle, så gavmilde fru Brandt - kaldet fugl".
I årsprogrammet for 1889 ser frk. Jørgensen med tak tilbage på de svundne år. Med ærbødig og hjertelig taknemlighed nævnes bl.a. grosserer Ernst Brandt.
I 1893 fik skolen egen bygning på Sct. Hans Plads og havde da omkring 150 elever. Dette tal fordobledes inden århundredeskiftet, bl.a. fordi der blev oprettet en drengeskole i 1897. Drengeskolens oprettelsesår er officielt 1895, idet Marie Jørgensen dette år nævner dette navn i sin indberetning til ministeriet. Samtidig indføres navnet "Marie Jørgensens Pigeskole". Eleverne, der i perioder også omfattede lærerindeaspiranter og højskoleelever, kom især fra middelklassen. I 1900 opførtes en ny, stor skolebygning til drengeskolen på et jordstykke fra Sct. Hans Præstegårds have. En af byens på den tid mest kendte arkitekter Niels Jacobsen stod bag byggeriet. Det var også Niels Jacobsen, der stod bag, da "Fyens Landmandsbank" købte Vestergade 33 og indrettede pengeinstitut der.
"Lille May" var kun 3-4 år, da hun ankom og skulle bo på skolen. Hun blev vildt forkælet af alle, også af frk. Jørgensen. "Lille May" kom, hvad sjældent overgik de andre elever, af og til med "moster" (frk. Jørgensen) op til fru Brandt, hvor der altid vankede et eller andet godt. May og en ældre bror, der var kommet hertil fra udlandet, havde deres hjem på skolen i mange år.

I elevernes egen kreds gik frk. Jørgensen under navnet "moster", idet hendes søstersøn, Vilhelm Appelt, der i øvrigt dengang skulle arve skolen, blev sendt til Danmark for at gå i skole hos frk. Jørgensen. Vilhelm Appelts forældre opholdt sig i Australien.
I øvrigt blev far (købmand Ernst Brandt) og søn (jernstøber Knud Gommesen Brandt) uvenner over, at Marie Jørgensen fik for meget. Sagen drejede sig især om gratis kakkelovne til skolen, hvor sønnen mente, at ovnene skulle betales. - Ernst Brandt betalte så.
Tre af sønnerne fra "Elsesminde" kom i skole hos frk. Jørgensen, mine farbrødre: Ernst, Martin ("Morten") og Knud. Sidstnævnte med fast ophold på skolen (kostelev). Frk. Jørgensen mente, at Knud Brandt skulle være lærer og arve skolen, men Knud Brandt kunne i grunden ikke lide frk. Jørgensen og gik handelsvejen. Frk. Jørgensen var for øvrigt Knud Brandts gudmoder.
Odense-vejviseren for året 1900 fortalte, at skolebestyrerinde Marie Jørgensen var bestyrelsesmedlem i "Foreningen imod lovbeskyttelse for usædelighed".
Den 1. september 2004 fejrede skolen sin 125 års-fødselsdag, og i "Årsskrift 2003/2004" kan man læse om skolens historie.

HANDELSTANDSFORENINGEN I ODENSE.

Indbydelser til dannelse af foreningen blev udsendt den 20. januar 1862. Indbydelsesdagen var 4. februar, og stedet var Larsens Hotel, byens fornemste hotel, det senere Brockmann. Man valgte en komité på 7 medlemmer, der først og fremmest skulle udarbejde forslag til love. Man foreslog bl.a. købmand Ernst Brandt, men han og 5 andre købmænd opnåede ikke stemmer nok. Den 24. februar var lovene i orden og blev vedtaget. Bestyrelsen skulle bestå af 11 repræsentanter, hvoraf de 6 skulle vælges med 1 fra hver af følgende afdelinger: 1. korn-, produkt- og trælasthandlere, 2. kolonial- og vinhandlere, 3. manufaktur, 4. isenkram, 5. skibsredere og 6. fabrikanter. 5 repræsentanter blev valgt direkte på generalforsamlingen. På et nyt møde 6. marts kunne meddeles, at de 6 afdelingsrepræsentanter var valgt, og blandt disse var købmand Ernst Brandt valgt af kolonial- og vinhandlere. Resten af året holdt man 17 bestyrelsesmøder. De første år med alle disse bestyrelsesmøder viser næsten hver gang de samme underskrifter i forhandlingsprotokollen, heriblandt Ernst Brandts underskrift.

FYENS STIFTS SPAREKASSE.

Efter H. T. Helwegs valg til direktør valgtes købmand Ernst Brandt den 3. januar 1877 til medlem af Fyens Stifts Sparekasses repræsentantskab og blev den 25. maj 1895 valgt til dettes næstformand. Han udtrådte den 1. juli 1907 på grund af svagt helbred.

FYENS STIFTS KREDITFORENING.

Ernst Brandt var repræsentant og revisor for "Fyens Stifts Kreditforening". Repræsentant for Odense. Revisor fra 1874 og er det stadig i 1900, i hvilket år han bliver genvalgt.

ASSURANCEFORENING FOR HESTE.

Odense-Vejviseren fortæller, at foreningen har 4 taxationsmænd, bl.a. købmand Ernst Brandt. Foreningens formål er, mod en billig årlig præmie, og ved dens interessenters gensidige forsikring, at betrygge disse for de tab, som nogen blandt dem måtte lide, ved at miste én eller flere ham tilhørende, forsikrede heste, enten ved sygdom eller ved en ufrivillig måde fremmet død. Foreningens risiko indskrænker sig til Odense Bys indvånere, fra hvilke endog er udelukkede: Vognmænd, småkørende og hesteudlejere, ligesom også bestyrelsen er berettiget til at nægte den eller de hesteejere assurance, om hvem det bevislig er vitterligt, at han omgås eller tillader sine folk at omgås uforsvarligt med sine heste.

OVERFORMYNDER.

Af offentlige ombud har Ernst Brandt beklædt stillingen som overformynder i 9 år, indtil overformynderiet blev flyttet til København.
Overformynder: Egentlig om (hver af) de to personer i hver købstad, der skulle deltage i beskikkelsen af værger, føre tilsyn med disses virksomhed m.m.
(Forklaringen her er fra: Ordbog over det danske sprog.)

NOGLE SPREDTE NOTATER.

Ernst Brandt var også valgt til medlem af ligningskommissionen og til medlem af bygnings- og hegnsyns-kommissionen.

Ernst Brandt var initiativtager og "ledende sjæl" ved oprettelsen af "A/S Odense Savmølle" Rugaardsvej 12 grundlagt 1879 af tømmerhandlere i Odense. I 1899 blev aktierne overdraget tømrermestrene, som imidlertid igen i året 1924 overdrog aktiekapitalen til Elias B. Muus.

Ernst Brandt har antageligt boet i Vestergade 51 (dengang nr. 57) indtil 1862. Derefter boede Ernst Brandt indtil 1894 i Vestergade 70. 1895-99 Vestre Stationsvej 3 i stuen. 1900-07 Albanitorv 2 på 1. sal. I dette hus på Albanitorv havde Fyens Diskontokasse kontor i perioden 1856-73 og senere var her "Kroen i Krogen". Ernst Brandt bopæl 1908-10 var Hunderupvej 83. Da Ernst Brandt døde viste det sig, at villaen på Hunderupvej var ejet af svigersønnen Conrad "Conne" Warberg, godsforvalteren på "Glorup".

"Registranten for Vestergade-kvarteret i Odense" fortæller, at guldsmed Rolf Westergaard, den nye ejer af nr. 70, i 1894 forhøjede forhuset med en etage. Forhøjelsen af forhusets forside i nr. 72 må være sket sidst i 1890'erne.

Købmand Ernst Brandt blev som nævnt Ridder af Dannebrog den 24. august 1900 i øvrigt samme dato som etatsråd, grosserer i Odense, Carl Henrik Schnakenburg.

I 1960 eksisterede Ernst Brandts familiegravsted endnu på Odense Kirkegård. Et ikke særligt velholdt gravsted (nr. 119 i afd. M). Datteren, Alberta ("Bertha") Petrea Charlotte Brandt, der døde som 13-årig, var også begravet der (ved taksen).

Vesterbro-registranten beretter om Vesterbro 92: "Grunden blev 1853-54 bebygget med grundmuret forhus til bolig for 2 familier samt et halvtag til brændsel, tilhørende E. Brandt ..."

ERNST BRANDTS RIDDERBESKRIVELSE.

"Efter Hans Kongelige Majestæts nådige befaling fremsender jeg min livshistorie. - Jeg er født d. 17. januar 1823 på Harritslevgaard ved Bogense, mine forældre var godsforvalter Brandt og hustru, fik i dåben navnet Ernst Brandt. Efter min konfirmation 1838 blev jeg anbragt ved handelen hos købmand Edsberg i Odense; her arbejdede jeg i 12 år, de 3 sidste år som bestyrer af forretningen for min afdøde principals enke. Herefter overtog jeg for egen regning forretningen; blev efter bestået eksamen optaget som interessent i Odense Købmandslaug den 10. september 1850 og blev meddelt borgerskab den 9. october samme år, som købmand i Odense. - I året 1852 blev jeg viet til Caroline Charlotte Brandt, som allerede gik bort 1861. Dybt savnet af mig og vore små børn, af disse lever endnu en søn, nu ejer af Nørrebros Jernstøberi hersteds og en datter gift med godsforvalter Warberg på Glorup. 1864 blev jeg viet til min afdøde hustrus søster Marie Brandt, vi har en datter gift med proprietær Brandt i Sanderum. Vi lever lykkelige og har vort gode udkomme, kun alderen gjør sig

gældende med hertil hørende svagheder. I 1887 var jeg meget syg og har ikke siden kunnet gjenvinde mit tidligere gode helbred, jeg er nu bunden til hjemmet og dets nærmeste omgivelser, min hustru er også svagelig, navnlig efter et fald forrige år. - Efter i 1850 at have overtaget fru Edsbergs gamle forretning fortsatte jeg denne i 12 år samme sted, men da tiderne efter krigen bliver bedre og bedre kunde jeg udvide mit handelsområde og bruge mere plads, derfor flyttede jeg 1862 til en nærliggende større ejendom, de gode kornpriser og den livlige omsætning hjalp mig til at udvide en tidligere begyndt forretning med Norge som efterhånden udgjorde en efter passende forhold ikke ubetydelig omsætning, navnlig korn, fedevarer og tømmer. - Efter min fornævnte sygdom, måtte jeg efterhånden trække mig tilbage fra alle forretninger som kræver arbejde udenfor hjemmet. - Af borgerlige ombud har jeg været valgt til medlem af ligningskommissionen; til overformynder, jeg troer i 9 år, indtil herværende overformynderi blev flyttet til Kjøbenhavn, til medlem af bygnings- og hegnsynskommissionen. - Til andre tillidsposter er jeg valgt fra 1874 til revisor i Kreditforeningen af Grundejere i Fyens Stift, atter gjenvalgt i år. - Fra 1. januar 1877 til repræsentant i Fyens Stifts Sparekasse og hidtil gjenvalgt; fra 3. februar 1877 til repræsentant for 1. distrikt af Kreditforeningen af Grundejere i Fyens Stift, jeg fungerede i 12 år, på grund af mit svækkede helbred måtte jeg fratræde. - I 10 år var jeg kasserer for Dronningens Asyl i Odense. - I mange år medlem af bestyrelsen for De Fyenske Købstæders BrandforsikringsForening, fra 1895 foreningens formand. - I 22 år medlem af bestyrelsen for Bryggeriet "Odense" Aktieselskab, heraf i 20 år dettes formand. - Odense, den 7. september 1900. Sign. underdanigt E. Brandt. Købmand."
- Endvidere er skrevet: Hans Kongelige Majestæts Ordenscancelli Kjøbenhavn.
- Sluttelig den trykte erklæring med underskrift: "Benådet af Hs. Majestæt Kong Christian den Niende med Dannebrog-Ordenen, lover og sværger jeg til Gud almægtigste, at være fremdeles min Arve-Konge og Herre huld, tro og lydig, indtil mit livs ende at tjene Ham og Fædrelandet efter yderste evne og kræfter, at opfylde alle ridderpligter og stedse være Dannebrogs-Ordenens statutter lydig, så længe jeg lever. Så sandt hjælpe mig Gud. - Sign. Odense, den 5. september 1900. - E. Brandt. Købmand."

VED MIN DYREBARE CAROLINE BRANDTS DØD. VERS AF A. C. THIESS.

Anne Caroline Thiess, tegneren Axel Thiess' mor, digtede i 1861 nedenstående vers i anledning af Caroline Charlotte Brandts død. Caroline Charlotte Brandt (1827-61) var købmand Ernst Brandts første hustru. Versene her er fra Caroline Thiess' håndskrevne bog med prosa og digte.

Nr.62. Ved min Dyrebare Caroline Brandts Død:

Nu Mark og Skov sig pryder
I Haabs og Glædens Dragt,
Og Blad og Krone skyder
Hvert Frø som er nedlagt.
Klart Fuglen slaaer sin Trille
Det mindste Kryb faaer Liv,
Ak! Herren ikke vilde
Udtale med eet "Bliv"!

Den elskeligste Qvinde
Hun tog af Mandens Favn,
Kun eet veemodigt Minde
Er hendes Modernavn.
Nu af den dyre Kjæde

Er brudt et kostbart Led,
Ak! Moder maa hid græde
Hun er et bedre sted!

Forklaret alt herneden
Sødt hvilende i Gud,
Dødsenglen bragte Freden,
Paa Herrens Naadesbud.
Hun Kampens Seierspalme
Forundtes klart at see,
Blidt toned Englepsalmen:
O Gud din Villie skee!

Velsignet hver Erindring
Om hende, god og from!
I Sorgen selv en Lindring,
En Smertens Lægedom.
Fred over hendes Leie!
Fred over de Elskte her!
Gud jevne deres Veie
At møde hende der!

Jeg liede saalænge
Fordi jeg mangled Mod!
Hvo slaaer vel Harpens Strenge
Mens Hjertet græder Blod?!
Jeg som har kjendt de Skatte
Af Sjælens rige Guld,
Ak! jeg kan ikke fatte
De gjemmes under Muld.

Anne Caroline Thiess (1821-1902), født Liebe Schmidt, adopteret Fich (hos præsten i Skovby-Bogense), blev 1847 gift med skolelærer i Diernisse, Hans Friderich Heinrich Thiess (1811-72).

DE TRE SØNNER FRA ELSESMINDE - ERNST PETER BRANDTS BØRN.

1. KNUD WOGNSEN BRANDT 1864-1929. Ejer af "Elsesminde". Udførligt omtalt her i skriftet, men se også afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.
2. ERNST PETER BRANDT 1867-1945. Apoteker. Ugift. Udførligt omtalt her i skriftet i afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.

Albert Leth Brandt.

3. ALBERT LETH BRANDT, født den 20. november 1868 på "Egeskovgaard" ved Kværndrup. Døbt i hjemmet 2. december 1868. Fremstillet i Kværndrup Kirke 23. marts 1869. Gået i skole på Giersings Realskole i Søndergade i Odense. Død i oktober 1948 i Petroapolis, Estado do Rio, Brasilien. Tømrer, ingeniør, arkitekt og bygmester. 1889 udvandret til Argentina. 1891 udvandret til Brasilien. Gift 14. december 1895 i Vor Frelser Kirke i Horsens med Johanne Jensine Lehmann, født 15. december 1874 i Horsens. Døbt i Vor Frelser Kirke i Horsens 23. marts 1875. Dør 8. december 1939 i Rio de Janeiro. Datter af købmand Christian Lehmann (død 1889) og hustru Rasmine (Mine) Bech (død 1929). Johanne Brandt

tog præliminæreksamen 1892. Modtog privatundervisning i tegning og maling. Studieophold i København og Paris 1902-03. Beskæftiget med undervisning i tegning, maling og anvendt kunst 1899-1922. Virksomhed med boligmontering (interiør decoration) fra 1922. Medarbejder i tekst og tegning ved ugebladet Selecta 1916-20 og ved bladet Vida Domistika 1926-31. Har skrevet adskillige artikler i danske blade om brasilianske forhold og i brasilianske blade om danske forhold. Har 1929 skrevet, illustreret og udgivet en bog: O Bordado na Ornamentacâo do Lar (Broderiet som led i hjemmets udsmykning).
Repræsentant for Dansk Samvirke i Rio de Janeiro fra 1921. Sekretær i den danske udstillingskomité ved Verdensudstillingen i Rio 1922-23. Medlem af jurien ved nævnte udstilling. Sekretær i Den Danske Klub, Rio de Janeiro, 1919-22 og 1929-32. Repræsenterede Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund ved den internationale Feminist-Kongres i Rio de Janeiro 1932. Grand prix. Landsudstillingen i Rio de Janeiro 1908. Store sølvmedalje, Salonen Rio 1916.
Fred. H. Freund skriver på side 182 i sin bog "Fyrretyve år i urskoven" (1929): "Arkitekt Brandts datter Margrethe med sin gymnastikskole, og hans hustru, fru Johanne Brandt, med sin udstrakte handel og propaganda for danske hedebovarer og andre kvindeindustriprodukter er vel nok de kendteste danske blandt de højere klasser i Rio. Fru Brandt har i mange år boet i det indre og kender landet som få. I høj grad interesseret i alt, der angår vore landsmænd, startede hun den danske klub. Hendes selskabelige hjem er et af samlingsstederne for de unge danske, og usædvanlig godt kendt med alle brasilianske forhold har hun været mange danske forretningshuse til uvurderlig støtte. Det ville være en god idé at gøre hende til dansk konsul. Hun kunne være handelsinteresserne til virkelig nytte, energisk og praktisk som hun er. Kan vi have en kvindelig minister i Danmark, kan vi vel også have en kvindelig konsul i udlandet".
I bogen "Billedhuggeren Gunnar Hammerich" af Niels Th. Mortensen 1947 kan på side 16 læses: "Han håbede, at der i Sydamerika var Chancer for en Portrætbilledhugger, og selvom han blev kraftigt fraraadet af Folk, der kendte Forholdene nærmere, tog han Chancen og rejste derover. Han fik meget hurtigt Indpas de rette Steder; gennem den danske Minister Mohr og Fru Johanne Brandt i Rio kom han efterhaanden i Forbindelse med nogle af den danske Kolonis mere velhavende Medlemmer". Gunnar Hammerich virkede med succes i årene 1923-27 som portrætbilledhugger i Brasilien og Argentina.
I ægteskabet 2 børn:
A. ELSE MARGRETHE LEHMANN BRANDT ("Grethe"). Født 11. juli 1896 i Sao Paulo, Brasilien. Død 19. april 1991. Massøse. Ejer af massage- og gymnastikinstitut i Rio de Janeiro. Var sidst i Danmark foråret 1959. Gift 30. april 1930 med Flemming Axel Oscar Gordon Zeemann. Født 24. september 1899 i Randers (Sct. Mortens Sogn). 1917 student (m) fra Østersøgades Gymnasium. 1918 filos. 1925 cand. polyt. Ankommer til Rio de Janeiro i september 1925. Først ansat i en guldmine ved Caethe i provinsen Minas Gereas, derefter i ingeniørfirmaet H. Lerche og Co. 1927-35 kemiker ved The Rio de Janeiro Mills and Granaries (mel- og kornanalyser). 1935-36 startet og drevet egen fabrik ved Cabo Frio til fremstilling af magnesia alba. Fra 1936 medindehaver af kemisk laboratorium (Instituto Nacional de Tecnologia). Søn af ritmester, skoleinspektør Ferdinand Johan Christoffer Georg Zeemann og Johanne Frederikke Poula Antonie Bølck. I ægteskabet 1 datter: AGNETE ZEEMANN. Født 1932. Sygeplejerske. Gift med Sebastiao do Pinho. 4 børn: ANE LISE (født 1959, gift), ANNA MARGARIDA (født 1966, gift 1982), BRUNO (gift) og FLEMING.
B. CHRISTIAN LEHMANN BRANDT. Født 6. juni 1899. Død 12. juli 1939 ved et ulykkestilfælde under skovarbejde (nedstyrtet træ). Gift 1925 med Margarida Rodriques. Født 1911. Død 13. oktober 1988. I ægteskabet 7 børn (alle vokset op hos "Grethe" Zeemann):
a. JOANNA MARGARIDA BRANDT. Født den 1. oktober 1926. Gift 1953 med Lorenzo Rafael Mir. Født 1931. 3 børn: ANA BEATRIZ VICTORIA EUGENIA (født 1955, gift, 2 børn), CHRISTIAN MIGUEL (født 1956, gift) og ANA MARGARIDA (født 1959, gift, 1 barn).

b. ELSE DAGMAR BRANDT. Født den 12. maj 1928. Gift 1953 med Raymond Rene Ghislain Gobbe. Født 1923. 2 børn: CHRISTIAN (født 1956) og JEAN (født 1957, gift 1984 med Joëlle Goedseels født 1961).
c. ELISABETH BRANDT. Født den 18. april 1930. Gift i Rio de Janeiros engelske kirke 28. april 1954 med Finn Malm, søn af Aage Malm og Ruth. Elisabeth og Finn Malm var sidst i Danmark i 1999. 3 børn: ERIC, OLAF (gift med Virginia) og THOMAS.
Virginia og Olaf Malm var sidst i Danmark i 2000, da Olaf Malm, der er kemiingeniør (samme uddannelse som sin mor), arbejdede på Syddansk Universitet på et laboratorium hos professor i miljømedicin, Philippe Grandjean, med bl.a. undersøgelse af grindehvaler.
Virginia og Olaf Malm har børnene: NINA MALM (født 1995) og VILE MALM (født 1998).
d. IRACEMA BRANDT. Født den 18. august 1931. Sygeplejerske. Ugift.
e. CHRISTIANO ALBERTO BRANDT. Født den 4. september 1932. Agronomisk ingeniør. Ugift.
f. SERGIO ALBERTO BRANDT. Født den 15. november 1933. Agronomisk ingeniør, ph. d. Gift 1965 med Alayde Borges de Sousa. Født 1937. 2 børn: CLAUDIA (født 1968) og CAROL (født 1969).
g. CARLOS ALBERTO BRANDT. Født den 2. februar 1935. Ugift.

BØRNENE FRA ELSESMINDE. - KNUD WOGNSEN BRANDTS BØRN.

1. KAREN BRANDT. Født 7. april 1890. Hjemmedøbt. Død samme dag. Begravet 10. april 1890 på Sanderum Kirkegård. Se: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.

2. ERNST ALBERT BRANDT. Født 25. marts 1892. Hjemmedøbt 27. marts 1892. Fremstillet i Sanderum Kirke 15. maj 1892 (sognepræst A. G. Elmquist). Konfirmeret 7. oktober 1906 i Sct. Hans Kirke i Odense af pastor Kock. Forpagter på "Hesbjerg" i Ubberud Sogn. Ejer af "Kærsgaard" i Daugstrup ved Otterup. 1923-52 bosiddende i Cranbrook, British Columbia, Canada, hvor han var ansat ved jernbanen. Fra 27. marts 1953 bosiddende i Kærby pr. Asperup, Fyn. Dør 25. marts 1974. Begravet på Middelfart Kirkegård.

Fra Daugstrup. – Erik Brandt (min far), Else i barnevogn, Anna og Ernst Brandt (min farbror).

Gift første gang 4. august 1919 i Sanderum Kirke af pastor A. G. Elmquist med Anna Rasmussen, født 26. juli 1879 i Bred. Dør 3. maj 1951 i Canada. Begravet i Cranbrook B. C. Canada. Datter af skomagermester Jørgen Rasmussen og Magdalene Rasmussen. I første ægteskab datteren Else Caroline Margrethe Brandt.
Gift anden gang (med sin ungdomselskede) torsdag den 8. maj 1952 af pastor Baun i Middelfart Kirke med Mary Dorthea Kirstine Jensen, født 28. februar 1896. Døbt i Middelfart Kirke 26. april 1896. Konfirmeret af provst Con. Knudsen 2. oktober 1910. Dør 20. februar 1976. Begravet (samme sted som Ernst Brandt) i hendes forældres gravsted på Middelfart Kirkegård. Datter af købmand i Middelfart Lauritz Peter Jensen (født 29. maj 1858. Død 30. november 1933) og Anna Chatrine Ernst (født 3. juni 1857 i Assens. Død 23. december 1937). I andet ægteskab ingen børn.

ELSE CAROLINE MARGRETHE BRANDT. Født den 4. november 1919 på "Kærsgaard" i Daugstrup ved Otterup. Døbt 20. november 1919 i Østrup Kirke. Død i Cranbrook september 1989. Gift 1. februar 1942 i Cranbrook, B. C. (British Columbia), Canada, med bygningsarkitekt (sammen med faderen) Frank Albert Twamly Jones. Født den 16. juni 1916. Død (før 1982). I ægteskabet 3 børn:

CARL ALBERT BRANDT JONES.
Født 11. november 1942 i Cranbrook. Død 1987.
BRONWYNN ELIZABETH JONES. Født 7. november 1949 i Cranbrook.
ANNA MARY JONES. Født 30. oktober 1955 i Cranbrook.

3. MARTIN BRANDT ("Morten"). Født 9. oktober 1893. Døbt 27. oktober 1893 i Sanderum kirke af pastor A. G. Elmquist. Død torsdag den 3. september 1953 på Sundby Hospital kl. 7. Begravet 8. september 1953 fra Sundby Krematorium på Sundby Kirkegaard. Handelsuddannelse. Handelsskoleeksamen i Odense 1916. Modehandler i Odense 1919-21 med modeforretning i Vestergade 45 på 1.sal. Lægeautoriseret massøreksamen i december 1925. Massør i Ringe 1927-34. Massør i København fra 1934.
Gift 19. september 1918 af pastor Westergaard i Helligkorskirken i København med Johanne Marie Nissen, født 29. juni 1892 på Wesselsminde. Datter af hotelejer Andreas Christian Nissen, ejer af "Grønnesgaard", "Wesselsminde", "Carlshøj", Misssionshotellet i Løngangsstræde 27, København K., Annekset i Vestervoldgade 89, "Dyrehavegaard" og "Holmerødgaard". Andreas Chr. Nissen dør i august 1919 og er begravet på Hillerød Kirkegaard. Johanne Marie og Martin Brandt blev separeret i juni 1942. Skilsmisse i januar 1944. I ægteskabet 2 børn:
A. KNUD SVEN FREDERIK BRANDT ("Knud Mads"). Født den 19. september 1919 i Sct. Knuds Sogn i Odense. Døbt den 19. oktober 1919 i Sct. Knuds Kirke i Odense. Konfirmeret den 1. oktober 1933 i Sdr. Højrup Kirke af provst Carlsen, Ringe. Mellemskoleeksamen. Gartner. I 1939 deltaget på finsk side i Vinterkrigen mellem Finland og Rusland. Ivrig medlem af Den danske Modstandsbevægelse under den tyske besættelse af Danmark. I "Secret Service" (Den engelske efterretningstjeneste). Fange i Vestre Fængsel fra den 24. januar 1944 til den 5. september 1944, i Frøslev til den 15. september, derefter til den 23. april 1945 i Neuengamme og Schwesinge ved Husum. Kom hjem ved hjælp af Folke Bernadottes hjælpeaktion. Dør 13. december 1972. Gift 14. juli 1962 med fotograf Margit Ingemod (1914-1992). Hendes søn: Jan Ingemod Brandt. Født 1949.
B. KAREN MARGRETHE BRANDT ("Nutte"). Født den 2. marts 1922 i Brønshøj. Døbt den 12. maj 1922 i Brønshøj Kirke. Konfirmeret den 21. marts 1937 i Holmens kirke af pastor Engberg. Sygeplejerske. Død 12. maj 1987. Bisat 18. maj Sundby Krematorium. Gift den 25. januar 1944 i Frederiksberg Kirke af pastor Engell med læge i København Georg Hogreffe. Født 20. januar 1916 i København. Døbt 4. februar 1917 i Timotheus Kirke af sognepræst J. Thems. Konfirmeret 13. april 1930 i Sions kirke af sognepræst E. Borregaard. Søn af typograf Hjalmer Harald Hogreffe og Ane Cathrine Jensen. Fra juli 1946 kredslæge i København (Prøvestens Allé 16, København S). Den 6. september 1951 forsvaret doktordisputats: "Transplantation of leukæmia into mice and its genetic aspects". Død 10. juni 1992. Skilt 6. juli 1977. 2 adoptivbørn:
ESTER HOGREFFE. Født 2. maj 1951. Døbt 28. oktober 1951 i Filips Kirke af sognepræst Schach Steenberg.
BJØRN HOGREFFE. Født 22. april 1954. Døbt 7. november 1954 i Filips kirke af sognepræst Schach Steenberg.

4. ELSE MARIE SOPHIE BRANDT 1895-1966.
Se afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.

5. KAREN ELISABETH BRANDT. Født 17. april 1896. Døbt 3. maj 1896 i Sanderum Kirke. Død 25. januar 1962. Begravet Ensted. Gift 9. februar 1917 i Sanderum Kirke med Sven Frederik Lund. Født 15. juni 1890 i Bloustrød. Døbt 5. september 1890 i Bloustrød Kirke. Sven Lund døde den 31. december 1978 på "Grønnegården" i Aabenraa. Søn af teglværksejer, direktør Hans Chr. Frederik Lund (født 25. oktober i Nyrød, dør 1905), og Johanne Vilhelmine Seierøe (født 11. januar 1858 i Bloustrød, dør 20. april 1930). Begge begravet på

Bloustrød Kirkegård. Sven Lund var forvalter på "Elsesminde", senere ejer af "Skullerodsholm" i Nr. Lyndelse 1915-20 og fra 1920 til 1. juli 1958 ejer af "Aarupgaard" i Ensted Sogn ved Aabenraa. Pris: 600.000 kr. Fra 1. juli 1958 inspektør på "Aarupgaard" hos den nye ejer, speditør H. P. Therkelsen, Krusaa, der købte stamparcellen på 87 ha. for 500.000 kr. I Lunds ejertid blev "Aarupgaard" ved udstykning reduceret fra 291 ha til 87 ha.
Efter 1920 var det udstykningernes tid. Mange så udstykningerne som et middel til at styrke danskheden. I 1921 lød der rygter om total udstykning af "Aarupgaard". Den 13. december 1921 blev der skrevet slutsedler med 11 fra Vejlekanten og 29 fra Nordslesvig. To dage før jul blev der fremlagt tegninger til de nye brug, og der blev talt om at sælge gårdens hovedbygning til indretning af skole - det var jo en hel koloni, man planlagde. Kun en måned senere blev det hele opgivet. Statslånene rakte ikke til, og konjunkturerne var for nedadgående. I 1923 blev et mere realistisk projekt bragt frem. 109 ha af gården blev overtaget af først Udstykningsforeningen, derefter af Jordlovsudvalget. På arealet blev i 1923 udstykket 7 brug, og i 1924 seks brug, alle på ca. 8 ha. Alle nye husmænd var fra Nordslesvig. I 1932 og 1940 kom yderligere 7 husmandsbrug til.
Da krigen kom i 1939 blev Danmarks produktion af tørv og brunkul i årene lige efter 15-doblet og priserne 3-doblet. Virkelig stordrift kom fra 1940 og varede stort set til 1953, da rationering af udenlandsk brændsel atter ophørte. Tørveeventyret kom også til moserne i Ensted Sogn. Hvert år fra april til august blev der nu for alvor liv på moserne ved "Aarupgaard", ved Røllum, langs Hostrup Sø og i Klattrup Mose. Proprietær Sven Lund, "Aarupgaard", blev formand for "Sammenslutningen af Tørveproducenter i Aabenraa Amt" og beskæftigede selv mange arbejdere på "Aarupgaard"s 30 td. land store mose, hvor et stort ælteværk til fremstilling af ältetørv blev opstillet. - Sven Lund var medstifter af Aabenraa Andelsmejeri (Centralmejeriet) og dets formand indtil 1964.
I ægteskabet 4 piger:
- a. INGER CAROLINE LUND. Født 22. juni 1917 på "Skullerodsholm" i Nr. Lyndelse. Døbt 22. august 1917 i Nr. Lyndelse Kirke af pastor Møller. Konfirmeret 20. marts 1930 i Ensted Kirke af provst Nielsen. Realeksamen. Assistent ved amtsvejvæsnet i Aabenraa. Død 14. december 2006. Bisat Nr. Bjert Kirke 20 december 2006. Gift 1. gang på Aabenraa Rådhus af borgmester Fink med skovløber, senere vognmand i Aabenraa, Erik August Franz Clausen. Født 29. april 1912. Hjemmedøbt 26. maj 1912 (Felsted Sogn). Dør 27. oktober 1950. Begravet på Aabenraa Kirkegård 31. oktober 1950. Søn af snedkermester Hans Chr. Clausen og Marie Helene Sheve. Gift 2. gang 28. juli 1956 med assistent Helge Nielsen. Født ca. 1926 på Samsø.
I 1. ægteskab 2 børn:
SVEN ERIK CLAUSEN. Født 31. juli 1942. Døbt 2. oktober 1942 i St. Jørgens kirke i Aabenraa af pastor Ludvigsen.
BENT CLAUSEN. Født 12. februar 1944. Døbt 12. marts 1944 i St. Jørgens Kirke i Aabenraa af pastor Ludvigsen.
I 2. ægteskab 2 børn:
JESPER ALEXANDERSEN. Gift med Lene.
?? ALEXANDERSEN.
Børnebørn i alt: Tina, Torsten, Rasmus, Marianne og Birgitte.
- b. JOHANNE MARGRETHE LUND. Født 21. november 1918 på "Skovløkkehus", Mogensensvej 29 i Odense. Døbt 26. januar 1919 i Nr. Lyndelse Kirke af pastor Møller. Realeksamen. Stenografist. Telegrafassistent ved postvæsnet. Død 19. januar 2008. Gift 8. maj 1943 i Ensted Kirke af provst Nielsen med kapelmester, medlem af Aarhus Byorkester, Jens Peter Arnsbo. Født 15. oktober 1914, Alnor, Graasten. Døbt 29. november 1914 i hjemmet i Rinkenæs Sogn. Konfirmeret 24. marts 1929 i Rinkenæs. Død 10. februar 1990. Søn af kaptajn Hans Peter Jensen og Marie Helene Paulsen. 2 børn:
- PER ARNSBO. Født 27. marts 1946. Døbt 19. maj 1946 i Ensted Kirke. Ingeniør. Gift 1. gang med klinikassistent Inge Haurum. Gift 2. gang med sekretær Lene Fonnesgaard. I 2.

ægteskab ingen børn. I 1. ægteskab sønnen:
SØREN ARNSBO. Født 5. februar 1976.
- OLE ARNSBO. Født 5. september 1950. Døbt 25. december 1950 i Ensted Kirke. Ingeniør. Gift med sundhedsplejerske Bolette Juhl. I ægteskabet datteren:
KATRINE JUHL ARNSBO. Født 25. maj 1983.
- c. KAREN SOFIE LUND ("Fie"). Født 7. april 1920 på "Skullerodsholm" i Nr. Lyndelse. Døbt 20. juni 1920 i Nr. Lyndelse Kirke af pastor Møller. Konfirmeret palmesøndag 1935 i Ensted Kirke af provst Nielsen. Død 21. maj 1995. Uddannet barneplejerske 1938-39. Kontormaskineforretning i Aabenraa. Gift 3. marts 1951 med repræsentant (skrivemaskiner) Mogens Yttesen. Kontormaskineforretning i Aabenraa i 12 år. Født 27. juli 1915 i Odense. Døbt 5. maj 1919 i Sct. Knuds Kirke i Odense. Død 21. februar 1981. Søn af konsulent i frø Hans Hansen Nielsen og Elise Yttesen. Ingen børn.
- d. ELLEN LUND. Født 29. nov. 1921 på "Aarupgaard" ved Aabenraa. Døbt 12. februar 1922 i Ensted Kirke af provst Nielsen. Konfirmeret palmesøndag april 1936 i Ensted Kirke af pastor Henningsen. Mellemskoleeksamen fra Aabenraa Statsskole 1936. Elev på Købmandshøjskolen i Kolding 1939-1940. Gift 17. april 1946 i Ensted Kirke af pastor Gadeberg med møbelhandler i Aabenraa Ejnar Rasmussen ("Ras"). Født 11. august 1919 i Odense. Døbt i Ansgar Kirke i Odense 28. sept. 1919. Død 7. marts 2003. Søn af vævemester på Brandts Klædefabrik i Odense, Niels Chr. Rasmussen og Maren Nielsen. 3 børn:
- - KAREN ELISABETH RASMUSSEN. Født 17. oktober 1948 i Aabenraa. Døbt 12. december 1948 i Ensted Kirke af pastor Gadeberg. Skolekonsulent og skolebibliotekar i Flensborg. Gift med skoleinspektør for Chr. Poulsen Skolen (dansk skole) i Flensborg, Jens E. Salomonsen. 2 børn:
LARS SALOMONSEN. Født 20. september 1974. Døbt 10. november 1974 i Valsbølhus Danske Kirke af sin farfar Martin Salomonsen. Student fra Duborgskolen. Pressefotograf. Gift 31. august 2002 i Sulsted Kirke ved Aalborg med Mette Søtang Lauridsen.
KRESTINE SALOMONSEN. Født 10. marts 1978. Døbt 14. maj 1978 i Valsbølhus Danske Kirke af sin farfar Martin Salomonsen. Student fra Duborgskolen. Receptionist. Ugift.
- - PETER LUND RASMUSSEN. Født 21. september 1955 i Aabenraa. Døbt 27. november 1955 i Ensted Kirke af pastor Fenger. Ansat ved Datacentralen i Valby. Ugift.
- - MICHAEL LUND RASMUSSEN. Født 6. marts 1958. Grossist. Eget firma. Handel med frisørsalon-inventar: "Hairtech". Gift med Susanne Paysen. 3 børn:
VITA RASMUSSEN. Født 21. februar 1984. Døbt i Sct. Nicolai Kirke i Aabenraa.
MALENE RASMUSSEN. Født 24. oktober 1986. Døbt i Sct. Nicolai Kirke i Aabenraa.
HENRIK RASMUSSEN. Født 20. september 1993. Døbt i Sct. Nicolai Kirke i Aabenraa.

6. KNUD CARL BRANDT. Født 9. september 1898. Døbt 25. september 1898 i Sanderum Kirke af pastor A. G. Elmquist. Konfirmeret 30. marts 1913 i Sct. Hans Kirke af pastor Hansen. Dør 29. december 1983 og er begravet 3. januar 1984. Realeksamen 1913 fra Marie Jørgensens Drengeskole (kostelev) i Odense. Handelsskoleeksamen 1916 i Odense (samme år som broderen "Morten"). Handelsuddannelse. Hos J. J. Larsen i Odense 1916-20. Bogholder på "Mejeriet Sanderum" i Odense 1920-24. Hønseri på "Skovløkkehus" 1929-30 (hovedvægt på duer). Hønseriejer i Bjerne nær Horne ved Faaborg 1930-43. Villa og have udstykket fra "Horne Møllegaard", hønseriarealet udstykket fra "Aasevang", broderen Erik Brandts gård (mit fødested). Fra 1943 bogholder på "Mejerigaarden", Otterup Mælk, Skibhusvej 72 b i Odense. 1943-45 bosiddende i villaen Engvej 64 i Odense. Fra 1945 bopæl i villaen Prinsesse Maries Allé 6 i Odense. Villaen købtes efter farbroderen apoteker Ernst P. Brandts død. Flytter efter pensioneringen til Turkisvej 9 for senere at flytte til Paarup Plejehjem på Rydsåsvej. Gift i Sct. Matthæus Kirke i København 1. december 1933 af pastor Otto Mundt med Valborg Jeppesen, født 29. april 1904. Døbt 19. juni 1904 i Vor Frue Kirke i Odense. Dør den 21. marts 1980. Valborg og Knud Brandt begravet på Paarup Kirkegård. Valborg Jeppesen var 1 år i huset på "Skovløkkehus". I ægteskabet 2 døtre:

- INGER BRANDT. Født 13. januar 1936. Døbt ved fødslen på Faaborg Sygehus. Fremstillet i Horne Kirke 24. maj 1936 (pastor Lund). Konfirmeret 8. april 1951 i Sct. Knuds Kirke i Odense af provst Krøgholt. Realeksamen maj-juni 1953 fra Odense Katedralskole i Jernbanegade (rektor Tage Høeg). 1953-54: Ansat på "Mogensen og Dessaus Væverier"s kontor på Rugårdsvej i Odense. 1954-56: Assurance Compagniet Balticas kontor i Odense. 1956-57: Elev på "Købmandshvile" i Rungsted (forstander P. Engberg). 1957: Maskinfabriken Iron i Søborg. 1957-59: Testor Radios kontor, Lille Strandstræde, København. 1960-65: Tapet og kunst, Kongensgade 39, Odense. 1978-93: Medarbejder i forretningen på Torvet i Nexø. Lørdag 23. januar 1960 gift på Odense Rådhus af borgmester Holger Larsen med Ole Krath Kjærgaard. Født 7. oktober 1935 i Vangede. Søn af købmand i Nexø Ernst Andersen Kjærgaard (1894-1975) og Johanne Margrethe Kjærgaard (1907-92). Det var Ernst Andersen Kjærgaards far, der i 1892 oprettede manufakturhandlen. Han kom til Bornholm som "uldjyde". Ole Krath Kjærgaard tog realeksamen maj-juni 1952 fra Stenhus Kostskole. 1952-56: I lære "Kontanten", Helsingør. 1956: På Bergenholtz Dekorationsfagskole i København. 1956-57: Elev på "Købmandshvile". 1957-58: Roskilde Kontantforretning. 1958-59: Harder, Hillerød. 1959-61: Breum, Odense. 1961-65: Svend A., Kongensgade i Odense. 1965-93: I. S. Kjærgaard, Torvet, Nexø. Medejer og fra 1975 eneejer. Bopæl i Odense: Rugårdsvej 118 og 1963-65: Solgårdsvej 14 i Tarup. Bopæl i Nexø: Rønnevej 8. Flyttede 1. august 1997 til Carit Etlarsvej 15 på Frederiksberg. 2 børn:
- - - JESPER KJÆRGAARD. Født 6. september 1963 i Tarup. Døbt i Paarup Kirke. Student fra Rønne Statsskole 1983. Ved Livgarden, derefter i Danske Bank. I forskellige børsmæglerfirmaer, de sidste mange år hos Alfred Berg. Gift 9. december 2000 på Frederiksberg Rådhus af Jalm Winther med Helle Skovgaard. Født 11. juni 1965 i Rønne. Korrespondent i Danske Bank. Børn: Ane Cecilie (født 22. oktober 1998) og Clara Emilie (født 16. april 2001).
- - - ANNETTE KJÆRGAARD. Født 17. oktober 1967 i Nexø. Student fra Rønne Statsskole 1987. Bachelor engelsk-spansk fra Handelshøjskolen. Nuværende ansættelse (2003) Økonomi- og Erhvervsministeriet. Gift 31. marts 2001 i Sct. Jacobskirke, Østerbro, med Kim Andersen. Født 18. oktober 1971 i Rødovre. Systemudvikler hos D.F.D.S. Barn: Maria. Født 1. november 2000.
- KIRSTEN BRANDT ("Jane"). Født 15. juni 1939 i Bjerne. Døbt 20. august 1939 i Horne Kirke. Konfirmeret 28. marts 1954 i Sct. Knuds Kirke i Odense af provst Krøgholt. Realeksamen fra Pigerealskolen (Holsedore) i Odense maj-juni 1956 (inspektør frk. Dons). Udvekslingsstudent 1956-57 i Indiana, USA, under American Field Service. 1957-60 kontorelev på "Fyens Stiftstidende". 1970 engelsk-korrespondent fra Handelshøjskolen i Odense. Arbejdet som korrespondent forskellige steder, sidst som sekretær på Odense Sygehus. 1988 flyttet til Nyråd ved Vordingborg. Arbejdede i Møn Kommune, sidst som sekretær for kommunaldirektøren. 1998 flyttet til Frederiksberg. Gift 29. oktober 1960 med Jørgen Andersen. Født 8. januar 1939 i Odense. Død 3. august 1999. Søn af Alfred og Rigmor Andersen. Uddannet i herreekvipering. Jørgen Andersen ansat som annoncekonsulent i "Fyens Stiftstidende"s Salgs- og Marketingafdeling. Senere direktør og medejer af "Stryhn's Reklame og Marketing" i Odense. Personalechef hos "Depa", Vordingborg, senere København. 2 sønner:
- - - FRANK ANDERSEN. Født 11. maj 1961. Medstifter af og kreativ direktør for reklamebureauet Umwelt. Med Christine Feldthaus, der er født 9. november 1962, sønnen ALFRED ANDERSEN FELDTHAUS. Født 18. september 1995.
- - - TOM ANDERSEN. Født 31. december 1965. Bosat i Drøbæk ved Oslo. Indkøber i en stor herreekviperingskæde, "Dressman", i Oslo. Gift med Ann Iren Albertsen. Født 30. november 1969. Familien hedder nu Brandt. 2 sønner:
MARTIN BRANDT. Født 20. oktober 1997.
NIKOLAS BRANDT. Født 3. november 2001.

7. CHRISTEN SIEGFRED BRANDT. Født 8. november 1899. Døbt i hjemmet 23. november 1899. Fremstillet i Sanderum Kirke 18.
marts 1900. Dør 26. april 1900. Begravet på Sanderum Kirkegård 30. april 1900. Se: De to gravsteder på Sanderum kirkegård.

8. ERNST PETER BRANDT. Født 1. juli 1901. Døbt 28. juli 1901 i Sanderum Kirke. Død 17. december 1901. Begravet på Sanderum Kirkegård 21. december 1901. Se: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.

9. ERIK ERNST CHRESTEN BRANDT (min far) 1902-1991. Meget udførligt omtalt under: De to gravsteder på Sanderum Kirkegaard.

10. HANS GOMME GRAAE BRANDT 1905-1980. Se afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegaard.

KØBMANDSBØRNENE FRA VESTERGADE. - ERNST BRANDTS BØRN.

Købmand ERNST BRANDT (1823-1910). Se afsnittet: Ernst Brandt.
Gift 1. gang med sin kusine CAROLINE CHARLOTTE BRANDT (1827-61). Gift 2. gang med sin kusine, sin første hustrus søster, MARIE ERNSTINE AMALIE BRANDT (1838-1908).
I 2. ægteskab 1 barn: Caroline Charlotte Brandt ("Snes") (min farmor) (1864-1916) gift med fætteren, proprietær, ejer af "Elsesminde" i Sanderum, Knud Wognsen Brandt (1864-1929). Se udførlig omtale i afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.
I 1. ægteskab 5 børn, hvoraf to døde som små:
1. KNUD GOMMESEN BRANDT. Jernstøber i Odense.
2. ERNST PEDER BRANDT. Død som lille.
3. MARIE CHATHARINE BRANDT. Død som lille.
4. ALBERTA ("Bertha") PETREA CHARLOTTE BRANDT. Født 16. marts 1857. Døde næsten 13 år gammel 18. februar 1870.
5. ELSE MARIE BRANDT. Født 12. maj 1859. Død 25. november 1942 i Svindinge. Gift 5. maj 1886 med godsforvalter på Glorup Conrad Warberg, født 12. februar 1847. Død 25. november 1921.

1.KNUD GOMMESEN BRANDT. Født den 23. februar 1853 i Odense. Død 6. marts 1930. Begravet på Ordrup Kirkegård. Udvidet præliminæreksamen fra Odense Katedralskole i 1870 sammen med blandt andre Johannes M. Nissen (senere førstelærer i Paarup), Lars Tejsen (senere dragonofficer og senere kammerjunker), Vilhelm Morten Brandt (startede klædefabrik og blev senere børsmatador i London), Vilhelm Ditlev Svendsen (blev landmand) og Laurits Chr. Petersen (blev godsejer). "Morgenposten" fra 8. februar 1970 viser et fotografi af de seks ovennævnte. Knud Gommesen Brandt var 3 år i lære hos H. Rasmussen og Co.'s Jernstøberi og Maskinfabrik i Odense. Bestyrer 1874-78 af dette firmas filial, Nørrebros Jernstøberi, Nørrebro 43. Knud Gommesen Brandt's fader, Ernst Brandt, overtog Nørrebros Jernstøberi 1876. Knud Gommesen tog den 27. februar 1878, få dage efter sin 25-års fødselsdag, borgerskab som jernstøber og indgik som kompagnon i forretningen, der nu fik navnet Brandt og Co. I 1911 overgik firmaet til et aktieselskab, i hvis bestyrelse Knud Gommesen Brandt fik sæde. I 1913 flyttede han og hans familie til Charlottenlund. I Odense var Knud Gommesen Brandt i to 3-årige perioder medlem af skattekommissionen og fra 1895 medlem af inspektionen, fra 1908 tillige regnskabsfører og kasserer i "Lahns Stiftelse". I de seneste år før flytningen fra Nørrebro 43 til Rådhusvej 24 i Charlottenlund var han i bestyrelsen for det i 1841 oprettede, private velgørenhedsselskab "Stiftelsen af 18. september" med eget hus i Munkemøllestræde, ligeledes i bestyrelsen i "Den Konservative Vælgerforening" og "Fyens

Stifts Kunstforening", hvortil han iflg. "Avisen Odense" nyvælges tirsdag den 20. februar 1906.
Knud Gommesen Brandts malerisamling solgtes efter hans død ved auktion for 451.000 kr., alene Christen Schellerup Købkes (1810-1848) 37 malerier og tegninger gav 175.000 kr. Dyreste billede var Christen Købkes "Havetrappen på Blegdammen": 27.000 kr.!
Gift den 25. september 1877 i Odense med Petra Hansine Petersen, født den 20. december 1852 i Odense. Død den 5. maj 1922. Begravet den 10. maj 1922 i Ordrup. Underviste som ung pige i nogle år i Fru Heins Pigeskole i Odense. Datter af etatsråd, grosserer Nicolaj Vilhelm Petersen (1817-95), og Adolphine Augusta Købke (1821-80). Sidstnævntes børn stiftede den 27. marts 1896 til forældrenes minde et legat på 7.000 kr. til anvendelse for enligt stillede kvinder hjemmehørende i Odense Købstad under navnet "Etatsråd Vilhelm Petersens og hustrus legat". Min broder Hans Erik Brandt mener, at nogle af møblerne i min bageste stue stammer fra etatsråden. Efter jernstøberens død oprettede børnene et legat bærende hans navn: "Jernstøber Knud Gommesen Brandts legat".
I ægteskabet 4 børn:

A. CECILIE MARGRETHE ("Cis") BRANDT (1878-1955), gift med Knud Wognsen Brandt (1864-1929). Ingen børn. Se udførlig omtale under: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård.

B. ERNST VILHELM BRANDT. Født 3. juli 1880 på Nørrebros Jernstøberi i Odense. Døbt 18. august 1880. Konfirmeret 1895 i Sct. Knuds Kirke af pastor Kock. Død foråret 1956 i Paris. Ugift. Af familie og venner kaldt "E. V."
Kunstmaler og forfatter. Student 1900. Cand.-phil. Elev af Otto Haslund. På Kunstakademiet i København fra september 1903 til maj 1907. Længere ophold i Paris. Fra 1913 bosat i Sidi Bou Said i Tunis. I Tunis skildrede han i stærke farver liv, mennesker og landskaber i det blændende nordafrikanske lys. Billederne herfra står i kontrast til de tidligere værkers dæmpede tone og kolorit. Skønt født i Odense er han, så vidt jeg ved, ikke repræsenteret på Fyns Kunstmuseum.
Udstillinger: - Charlottenborg 1906. - Kunst. eft. 1908 og 1910-11. - Sept. udst. i Kbhvn. 1920 og 1930. - Galleri Marseille Paris 1953. - Winkel og Magnussen 1954 og jan. 1956.
"E. V." udgav bl.a. følgende bøger: "Karthago-Tunis i tekst og billeder" 1933, "Karthago i fortid og nutid" 1939, "Tunis. Bygninger og mennesker" 1947 og "69 tunesiske eventyr". Bøgerne er med egne tegninger og præget af hans forståelse for nordafrikansk mentalitet. Har tegnet til andre bøger f.eks. "Djoha. En orientalsk till uglspejl" af Arth. Christensen 1931. For børn har han f.eks. samlet og illustreret "Børnerim" 1936. Rimene er af Johan Krohn. Ligeledes tegnet til "Den store elefant og den uforskammede neger" 1948 også med rim af Johan Krohn. I anledning af "E. V."s 70-års-dag skrev Svend Kragh-Jacobsen bogen "Vennen i Sidi Bou Said" med undertitlen "En kunstner fra Odense som blev arabisk eventyrfortæller".

C. PETRA ADOLPHINE BRANDT, "Dot", født 24. maj 1882 på Nørrebros Jernstøberi i Odense. Død 7. januar 1936. Begravet på Ordrup Kirkegård. Ugift. I Odense-vejviseren for 1907 står: Petra A. Brandt. Gymnastiklærerinde. Nørrebro 43, første sal.
Hun skrev ikke noget egentlig testamente, men skrev nogle notater på en lap papir. Optegnelserne var retsløse, men hendes tre søskende, maleren og forfatteren E. V. Brandt, Cecilie Margrethe ("Cis") Brandt og civilingeniør Knud Brandt ("Kylle"), lod hendes sidste vilje ske: "Frk. P. A. Brandts legat til fremme af fysiologisk - patologisk forskning og fysiologisk - gymnastik videnskab". P. A. Brandts testamentes fundats under 21. december 1937 var blevet forsynet med kongelig konfirmation. 450.000 kr. skulle stå uberørt. Kun renterne måtte anvendes til danske videnskabsmænd, der arbejdede under nævnte område. Del eller delvis finansiering af opførelsen af bygninger, indretning af laboratorier o.lign. til støtte og fremme af fysiologisk - patologisk og fysiologisk - gymnastikforskning. Legatet blev bestyret af professor Emanuel Hansen, professor Oluf Thomsen og overretsagfører Poul Torp. Legatet skulle

træde i funktion fra juni termin 1938. Der er næppe tvivl om, at P. A. Brandts interesse for den fysiologiske forskning hidrører fra hendes arbejde med frisk- og sygegymnastikken. Som 20-årig uddannede hun sig som gymnastiklærerinde på statens etårige kursus, og efter nogle få år at have virket som gymnastiklærerinde ved Odense Kommunale Skolevæsen gennemgik hun Teilmann's kursus for sygegymnastik og massage med eksamen i 1907. I 3 år virkede hun som lærerinde ved gymnastiklærerindeuddannelsen ved Chelsea College i London, og efter hjemkomsten herfra tog hun faglærereksamen i engelsk. I nogle år underviste hun derefter i engelsk, bl.a. på Ingrid Jespersens Skole, men begyndte samtidig sin undervisning i gymnastikteori på Theilmanns kursus og i gymnastikteori og praktisk gymnastik på Femmers Kvindeseminarium, og disse to arbejder beholdt hun, indtil sygdom tvang hende til at give op. I en årrække deltog hun i gymnastikinspektionen ved eksamensskolerne.
Alle hendes skrivebordsrekvisitter, såsom blækhus, blæksuger, skriverekvisitbakke, papirkniv, lineal, signet, lille frimærkeboks, bolchedåse med låg, 2 lysestager og en vase findes i dag på mit skrivebord.

D. KNUD BRANDT ("Kylle"). Født 31. maj 1884 på Nørrebros Jernstøberi i Odense. Døbt 13. juli 1884 i Hospitalskirken af pastor Barfoed. Død 21. april 1941 på Gentofte Amtssygehus. Begravet 23. april fra Ordrup Kirkegårdskapel. Gift 16. juli 1920 i Sions Kirke i København Ø af pastor Borregaard med Gerda Juel Holm, født 27. oktober 1891 i København. Døbt 11. december 1891 af pastor Rindom i Sct. Johannes Kirke i København. Død 15. april 1976. Datter af lektor Erik Herman Holm og Thora Juel. Knud Brandt: Civilingeniør. 1901 eksaminand. 1909 kandidat M (5,18). 1909-10 ing. ved A/S Frichs efterfølger i Aarhus. 1910-12 ing. ved A/S Brandt og Co. i Odense. 1912-41 ing. ved A/S Vølund i København.
I ægteskabet 2 børn: Petra Elisabeth og Johan Tyge.

a. PETRA ELISABETH BRANDT, født 13. oktober 1923 i København. Død juni 2000. Begravet 28. juni 2000. Student 1942 Ordrup Gymnasium (7,33). Civilingeniør. 1947 kandidat F (6,39). Gift 12. juli 1947 på Gentofte Rådhus med civilingeniør Poul Arne Hjortsø, født den 5. marts 1924 i Esbjerg. Søn af direktør Carl Christian Hjortsø og Agnes Helene Andersen. 1942 student (7,26). 1947 kandidat F (6,40). 1952 translatøreksamen i engelsk (63 point). Fra 1. marts 1947 til 1. juni 1948 ingeniør ved Porcelainfabrikken Norden. Fra 1. juli 1948 patentkonsulent Chas. Hude i København. Poul Arne Hjørtsø dør 2. marts 2008. Bisættelse Messiaskirken 6. marts 2008 kl. 15.00.
I ægteskabet 2 børn: Agnes Benedikte og Martin Aksel.

x. AGNES BENEDIKTE HJORTSØ. Født på klinik i Hellerup 6. december 1951. Døbt 10. april 1952 i Christianskirken i Lyngby. Død 20. august 1996. Adjunkt. Cand. mag. et art i historie, græsk og engelsk. Ansat på Allerød Gymnasium. Studerede ved Universitetet i Saloniki 1976-77 og tog eksamen i nygræsk, som kvalificerede til at studere ved græske universiteter. Bestod i eksamensterminen 1979-80 hovedfagseksamen i historie. Januar 1981 bestået bifagseksamen i græsk. Vinteren 1984-85 bestået bifagseksamen i engelsk. Gift 22. september 1984 på Københavns Rådhus med Jørgen Erik Carstad. Født 6. juni 1931 i Hellerup. Døbt 26. juli 1931 i Messiaskirken i Magleby Sogn. Søn af overlærer Jørgen Christian Carstad og børnehavelærer Sigrid Margrethe Bauer-Petersen. Jørgen Erik Carstad student 1949 Øregaard Gymnasium. Jurist. K. 1958. Konsulent i Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsenet. Separeret 1990.
I ægteskabet datteren:
SIGRID CHRISTINE CARSTAD HJORTSØ. Født 9. oktober 1984. Døbt 11. november 1984 i Snesere Kirke.

xx. MARTIN AKSEL HJORTSØ. Født 14. april 1954. Født på klinik i København og døbt i

Ordrup Kirke. Cand. polyt. 1978. Udvandret til USA. Studeret ved Houston University og Caltech. Ph. D. 1983 fra Houston University. Ansat på Louisiana State University i Baton Rouge og nu professor. Ugift.

b. JOHAN TYGE BRANDT. Født 27. november 1925 i Helligånds Sogn i København. Død 12. februar 1993. Student 1944 (13,97).
Civilingeniør. 1951 kandidat E, DTH (6,06). Værnepligtig fra 16. maj 1951 til 24. april 1953. 1953 løjtnant (r). Fra 1. august 1953 Forsvarets Telegrafforvaltning. 1956-86 F. L. Smidth og Co. A/S. Gift 9. august 1956 med lægesekretær Liss Pilvang. Født 18. september 1927. Død 1993.
I ægteskabet sønnen:
THOMAS MICHAEL BRANDT. Født 28. januar 1957. Døbt 7. juli 1957 i Lyngby kirke. Maleri- og antikvitetsekspert. Gift 11. juli 1992 i Garnisonskirken i København med Birgitte ("Gitte") Pelle. Født 1. oktober 1952 i Aalborg. Datter af landsretsagfører Arthur Pelle og Jessie Pelle. Cand. mag. fra Københavns Universitet 1983. Journalist. 1986 ansat på "Eva", Bonniers Forlag. 1989 redaktionssekretær på "Månedsmagasinet In", Allers Forlag. 2 børn:
FANNY ELISABETH BRANDT. Født 1993. Døbt 18. september 1993.
ROSE BRANDT. Født 24. februar 1997.

Else Warberg og Caroline Charlotte ("Snes") Brandt (min farmor).

5. ELSE MARIE BRANDT, født 12. maj 1859. Konfirmeret af pastor Helweg 1873 eller 1874 i Sct. Hans Kirke i Odense, idet Sct. Knuds Kirke var under reparation. Indskrevet som

nr. 1 i "Marie Jørgensens Skole"s første protokol. Død 25. november 1942 i Svindinge nær Ørbæk. Begravet 30. november 1942 på Svindinge Kirkegård. Gift 5. maj 1886 med godsforvalter på "Glorup", Conrad ("Conne") Warberg, født 12. februar 1847 på "Ensomhed" i Heden Sogn i nærheden af Ringe. Døbt 20. juni 1847 (måske af sognepræst Briand de Créve Coeur) i Heden Kirke (anneks til Nr. Søby), Salling Herred, Svendborg Amt. Godsforvalter på "Glorup" 1880-1920. Begravet 2. december 1921 på Svindinge Kirkegård. Søn af forvalter Warberg og hustru Christine Marie Warberg, født Smith. Bopælen efter "Glorup"-tiden blev fra 3. juni 1920 "Glorup gl. Skovridergård", hvor begge døtrene også boede til langt op i 1970'erne inden deres sidste år på Rosengården i Ørbæk.
I ægteskabet 2 børn: Else Marie og Karen Caroline.

A. ELSE MARIE WARBERG ("Titte"). Født 27. december 1888 i Glorup Godsforvalterbolig. Hjemmedøbt 1. januar 1889. Fremstillet i Svindinge Kirke 5. maj 1889 af pastor Engelsted. Konfirmeret 4. oktober i Svindinge Kirke af provst Skou. Dør 7. marts 1983. Begravet på Svindinge Kirkegård (nr. 44-45 - legatgrav). Ugift. På godskontor fra januar 1919 til juni 1920. Passet regnskabet på "Mullerup". Undervist i musik og sprog (fransk og engelsk).

B. KAREN CAROLINE WARBERG ("Nina"). Født 21. april 1891 i Glorup Godsforvalterbolig. Døbt i hjemmet 5. maj 1891 af provst Skou. Fremstillet i kirken 28. juni 1891 af provst Skou. Konfirmeret i Svindinge Kirke 30. september 1906 af provst Kattrup. Dør 1982. Begravet på Svindinge Kirkegård (nr. 44-45 - legatgrav). Ugift. Undervist i musik - spillet bl.a. med 3 komtesser. I menighedsrådet i Svindinge 1942-50. Kasserer i de første 4 år. I sømandskredsen i 14 år. - - (Nr. 44-45 - legatgrav - nedlagt 2009.)

FORPAGTERBØRNENE FRA EGESKOVGAARD. - KNUD GRAAE BRANDTS BØRN.

Forpagter på "Egeskov" KNUD GRAAE BRANDT (1791-1850) og ELSE KATRINE LETH (1800-1869) er mine tipoldeforældre. Knud Graa Brandt var broder til godsforvalteren på "Harritslevgaard" og ejer af "Neder Mølle" ved Bogense, GOMME GOMMESEN BRANDT (1793-1861). Gomme Gommesen Brandt og hans hustru SARA MARIE ARENDZEN (1791-1886) er ligeledes mine tipoldeforældre! Se afsnittet: Godsforvalterbørnene fra "Harritslevgaard".
"Elsesminde"-navnet er til minde om Else Katrine Leth, som var datter af inspektør på "Kristiansdal" (Dalum Kloster) og ejer af "Klarskovgaard" i Marslev, Peder Leth (1737-1812) og dennes hustru Kirsten Rasmussen (1767-1834).

I forpagter-ægteskabet 9 børn:
1. SIDSEL MARIE KIRSTINE BRANDT (1821-36).
2. ERNST PETER BRANDT (min oldefar) (1825-81). I en lang årrække forpagter på "Egeskov". Ejer af "Elsesminde" i Sanderum. Gift med Sophie Marie Kirstine Wognsen (1840-1917). Se: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård. Om børnene se afsnittet: De tre sønner fra "Elsesminde".
3. CAROLINE CHARLOTTE BRANDT (1829-61). Gift med sin fætter købmand i Odense, Ernst Brandt (min oldefar) (1823-1910).
4. ALBERTA PETREA KRISTIANE BRANDT (kaldt "Berta") (1831-1903). Gift 27. juni 1863 med forpagter på "Rygaard" Jens Christian West (1824-93). Brylluppet blev holdt i Odense hos købmand Ernst Brandt. De levede deres sidste fælles år i "De Ejlskovske Boliger" i Munkemøllestræde i Odense. Efter Wests død levede enken sine sidste år i Gråbrødre Kloster. Datteren Martha West var i en periode lærerinde på "Elsesminde". Om Martha West se afsnittet: Skole.

5. BIRGITTE SUSANNE SYBILLE BRANDT (kaldt "Betty") (1832-69). Gift med lærer i Sanderum, Hans Hansen (1830-1913). Se afsnittet "Skole" side 13.
6. CHRISTEN SIGFRED BRANDT. Født 1. maj 1834. Døbt 22. august 1834. Landmand i Sverige. "Elsero", Løfresbod, Eggelsted, Skåne. Gift 25. juni 1870 med Johanne Katrine Serafine Marie Ullum. Født 22. december 1840 i Odense. Død lige inden 1927. Datter af fhv. hørkræmmer Hans Jørgen Ullum og Serafine Marie Madsen. 1 barn: ELSE SERAFINE BRANDT ("Elsera"). Død ca. 1932 ca. 60 år gammel. I min spisestue hænger et maleri, som Erik Brandt (min far) arvede fra Sverige.
7. MARTIN BRANDT (1836-1905). Sognepræst i Tavlov. Gravstedet findes stadig i Tavlov. Gift 10. november 1876 i Odense (som red. kapellan i Viborg) med lægedatteren fra Odense Sofie Charlotte Kristiane Hein (1846-1912). Datter af Odense-lægen Sophus Christian Julius Hein (1814-86) og Ingeborg Frederikke Andresen (1814-1884).
I ægteskabet datteren ELSE MARIE BRANDT. Født 8. august 1873. Død 8. september 1890. Forældrene indstiftede et legat, der bar datterens navn. Se afsnittet her i skriftet side 40: Ernst Peter Brandts (min oldefar) jordefærd. Talen i nævnte afsnit er holdt af broderen, sognepræsten i Taulov, Martin Brandt.
8. MARIE ERNSTINE AMALIE BRANDT (1838-1908). Gift med sin fætter og afdøde søsters mand købmand i Odense, Ernst Brandt (1823-1910). Gift i Langaa Kirke. Brylluppet blev holdt på "Rygaard" hos søsteren Alberta Petrea Kristiane og forpagter Jens Christian West.
9. LAVRA MATTEA VILHELMINE BRANDT. Født 23. oktober 1840. Død 1916. Gift med købmand i Odense, Mads Peter Mortensen. Født 27. september 1842. Død 20. oktober 1916. Begravet 26. oktober 1916. Ingen børn. Det var Mads Peter Mortensen, der sammen med broderen, M. W. Mortensen, overtog Ernst Brandts købmandshandel i Vestergade i Odense. Men det varede kun nogle år. Mads Peter Mortensen blev kontorist på Eksportslagteriet. I "Andelsselskabet Odense Eksportslagteri"s jubilæumsbog 1897-1947 kan man på side 102 læse (marts 1897): "Andelsselskabet måtte nu også have et kontor. Man begyndte yderst beskedent med at leje et værelse i Dronningensgade 20 for 8 kr. månedlig og lod indlægge telefon med det forbehold, at man kunne få denne flyttet uden udgift for slagteriet, når dette fik bygget eget lokale. Ligeledes antog man som foreløbig assistance ved kontoret en hr. Mortensen for 3 kr. om dagen, indtil videre 2 dage om ugen med kontortid mandag og lørdag 10-2".

GODSFORVALTERBØRNENE FRA HARRITSLEVGAARD. - GOMME GOMMESEN BRANDTS BØRN.

Godsforvalter på "Harritslevgaard" og ejer af "Neder Mølle" ved Bogense GOMME GOMMESEN BRANDT (1793-1861) og SARA MARIE ARENTZEN (1791-1886) er mine tipoldeforældre. Som nævnt var Knud Graae Brandt (1791-1850) og Gomme Gommesen Brandt brødre. 3 børn: A. Ingeborg. B. Ernst. C. Jens Carl.
A. INGEBORG CHARLOTTE BRANDT. Født 15. december 1821 på "Harritslevgaard". Død 24. marts 1876. Gift i Skovby 8. juli 1858 med Movrits Schiær. Født i Allerup 1817. Død i Odense 30. januar 1876. Snedkermester i Vestergade i Odense. Ingen børn. Fra en annonce i "Fyens Stiftstidende" den 19. september 1862: "Snedker M. Schiærs Liigkiste- og Meubel-Magasin, Vestergade Nr. 84, er forsynet med solide og smukke Liigkister i alle Størrelser, samt Liigtøjer og Gravkrandse. Tillige anbefales flere Sorter Meubler. Alt til de billigste Priser." - Med hensyn til husnummeret: Husk, Vestergade får nye husnumre pr. 1. januar 1884!
B. ERNST BRANDT (1823-1910) (min oldefar). Født på "Harritslevgaard". Købmand i Odense. Se afsnittene om Ernst Brandt.
C. JENS CARL BRANDT. Født 27. april 1824 på "Harritslevgaard". Død 27. april 1898. Begravet Bogense Kirkegård. Ejer af "Neder Mølle" ved Bogense. Gift 19. juli 1855 med

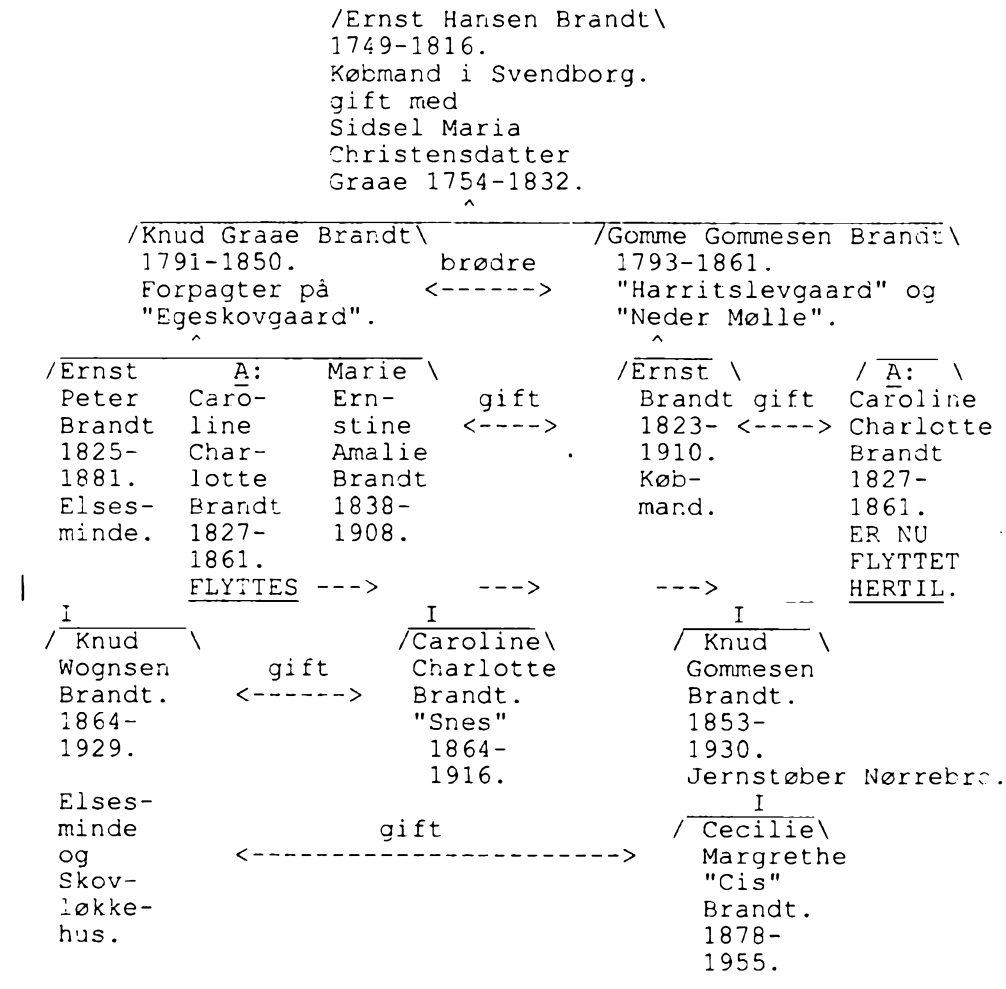
datter af gårdejer Jens Madsen i Brænderup Anne Margrethe Jensen. Født 11. september 1830. Død 21. april 1915. Begravet Bogense Kirkegård 25. april 1915. - 8 børn: 1. Gomme Nikolaj - 2. Jensine Marie - 3. Karoline Charlotte - 4. Ernst - 5. Sara - 6. Anna - 7. Ingeborg - 8. Karl Otto:
1. GOMME NIKOLAJ BRANDT. Født 13. juni 1856. Død 9. september 1928. Begravet Nyborg gl. Kirkegård. Forvalter på Majbølle Saftstation ved Nakskov. Gift med Johanne Louise Ohm. Født 12. juni 1857. Død 5. maj 1927. Datter af købmand Henrik Ohm og Emilie Heidam. 3 piger: Anna Margrethe (født 17. juni 1890. Ugift), Sara Emilie (født 22. september 1891. Ugift) og Ester Henrika (født 29. oktober 1893. Ugift). De to sidsnævnte boede sammen på Dyrehavevej 25 i Nyborg.
2. JENSINE MARIE BRANDT. Født 23. januar 1858. Død 24. maj 1910. Begravet Bogense Kirkegård. Gift 19. juli 1880 med Laurids Peter Voigt Barfoed. Født 18. maj 1853. Død 20. november 1928. Begravet Bogense Kirkegård. Købmand og jernstøber i Bogense. Søn af købmand Jens Qvist Barfoed (1812-1887) og Marie Dorotea Møller (1816-1910). 1 søn: Karl Kristian Barfoed. Født 24. november 1881. Død 10. november 1935. Gift med Ellen Margrethe Lassen fra "Harritslevgaard". De havde 3 børn: Elise Marie Christiane (født 18. november 1913), Anne Margrethe Charlotte (født 26. april 1915) og Thomas Laurits Henrik (født 13. maj 1922).
3. CAROLINE CHARLOTTE BRANDT. Født 9. februar 1860. Død 28. januar 1947. Gift 14. september 1886 i Skovby Kirke af provst Fog med boghandler i Nyborg Niels August Emanuel Langkilde. Født 21. maj 1854. Død 30. marts 1926. Søn af proprietær Christoffer Langkilde (1817-1873), "Christianslund" ved Bogense, og Josephine Lund. 3 børn: Carl Christoffer Langkilde (1887-1930) (bankdirektør i Nyborg), Inge Langkilde (ugift overlærer i Nyborg) og Ernst August Langkilde (fabrikant i Aarhus).
4. ERNST BRANDT. Født 14. november 1862. Død 24. april 1947. Ejer af Hesselager Mølle ("Hesselager Møllegaard") ved Stokkebækken. Gården var ved forrige århundredskifte på ca. 100 tdr. land. Gift med Laura, født Kaalund. Født 20. maj 1865. Død 3. april 1911. Gravstenen på Hesselager Kirkegård er bevaret. Ernst Brandt var som tidligere nævnt soldat sammen med Knud Wognsen Brandt, min farfar. 1 datter: Ellen. Født 6. august 1895. Gift med ingeniør Thorvald Carstensen (1892-1951). De havde datteren Inge.
5. SARA BRANDT. Født 3. januar 1865. Gift med sagfører Frederik Peter Vibek, født Hansen. Hun levede endnu i 1955 på Efterårsvej 9 i Charlottenlund. 1 datter: Inge Lisbeth Margrethe Vibek (øjenlæge i Nakskov). Født 22. januar 1905.
6. ANNA BRANDT. Født 5. februar 1867. Gift med Poul Barfoed, som dør 1952. 1 datter: Else, gift med forstander C. G. Lindegaard, "Arbejdet adler", Odense.
7. INGEBORG BRANDT. Født 22. april 1870. Gift med Axel Bech. Født 19. februar. Død 12. april 1955. Ejer af "Koldkærgaard" ved Aarhus. Træskofabrik i Næstved. Halmfabrik i København. 3 børn: Niels (Røddingeberg, "Eriksdal", Sverige), Anna (gift Barfoed) og Else (gift Bruhn).
8. KARL OTTO BRANDT. Født 2. maj 1872. Gift med Andrea Marie Poulsen. Født 27. juni 1876. Datter af skibsfører Jens Poulsen fra Faaborg. Ejer af "Neder Mølle". 1 datter: Jenny, født 1898. Gift med læge i Tommerup, Poul Kipp.
Bortset fra en staldbygning er hele "Neder Mølle" nedrevet i slutningen af 2003. Man havde ikke gjort noget ved de faldefærdige bygninger i mange, mange år, og decemberstormen i 1999 havde også gjort sit til bygningernes meget elendige tilstand.

GODSFORVALTERBØRNENE FRA EGESKOV. - ANDERS WOGNSENS BØRN.

Godsforvalter på "Egeskov" og ejer af "Falle" i Kværndrup Sogn, ANDERS WOGNSEN (1791-1867) og RASMINE PETRINE MARIE MØLLER (1806-1886) fødte 8 børn, heriblandt som nr.7 min oldemor Sophie Marie Kirstine Wognsen (se under G).
A. HANS PREBEN WOGNSEN (1828-1829).

B. (Fritz) FREDERIK SIEGFRID WOGNSEN (1830-1886). Godsforvalter på "Egeskov", "Ørbæklunde" og "Lykkesholm". Gift første gang med Camilla Charlotte Josepha Mortensen (1830-1860). 3 børn. Gift anden gang med Ida Emilie Josepha Bech (1837-1914). 3 børn.
C. HANS PREBEN MARIUS WOGNSEN (1832-1892). Forpagter af hovedgården "Fjellebro" i Herringe Sogn. Gift med Jensine Rasmine Winckler (1843-1917). 10 børn.
D. NIELS CHRISTIAN JOHAN WOGNSEN (1834-1918). Ejer af "Falle". Gift med Augusta Nicoline Conradine Andrea Thøisen (1838-1894). Ingen børn.
E. SOPHUS WOGNSEN (1836-1900). Kæmner, branddirektør i Rudkøbing og kasserer i Langelands Sparekasse. Gift med Amalie Kirstine Jørgensen (1843-1928). 5 børn.
F. ANNA ELINE WOGNSEN (1838-1857).
G. SOPHIE MARIE KIRSTINE WOGNSEN ("Gamle farmor", min oldemor 1840-1917). Gift med Ernst Peter Brandt (min oldefar 1825-1881). Forpagter på "Egeskovgaard" og senere ejer af "Elsesminde" i Sanderum. Begge er tidligere omtalt her i skriftet, og begravelsestaler over dem begge er gengivet. Se også afsnittet: De to gravsteder på Sanderum Kirkegård. - 3 sønner: Knud Wognsen (min farfar), Ernst Peter (apotekeren) og Albert Leth i Brasilien.
H. PETER ANDREAS ABRAHAM BASBALLE WOGNSEN (1845-1891). Bankdirektør i Langelands Bank og godsforvalter på "Lykkesholm" og "Ørbæklunde". Gift med Johanne Camilla Melson (1848-1935). 6 børn.
- Vil man fordybe sig yderligere i dette afsnits personer, er alt udførligt omtalt i bogen af Knud Jølver: "Stamtavle over familien Copmann". Svendborg Avis' Bogtrykkeri 1955.

LILLE HJÆLPESKEMA TIL FAMILIEFORHOLD.

KILDER.

VERDENS FØRSTE SVINEFORSØGSSTATION. KILDER:
- "Svinestalden på Forsøgsstationen Elsesminde i Sanderum". Fyns Stifts Landbrugstidende den 27. februar 1907. Nr. 9a.
- "Forsøgsstationen Elsesminde gennem 25 år". Af forsøgsleder N. Beck. Fyns Stifts Landbrugstidende den 12. marts 1932. Nr. 11.
- "Svineforsøgene på "Elsesminde" gennem 35 år". Af forsøgsleder, dr. Hjalmar Clausen, Odense. Fyns Stifts Landbrugstidende 1942. Nr. 11.
- "Elsesminde". Odense Produktions-højskole. Historie og fremtid. Duplika A/S, Odense.
- "50 år siden, arbejdet med den strømlinede gris begyndte". "Fyens Stiftstidende", den 10. marts 1957.
- Om flyveturen til England: "Danske Sneum virkelighedens 007 James Bond". "Ugeavisen" den 12. oktober 1994.
- "Flyvemaskinen, som i 1941 blev stjaalet ved "Elsesminde", naaede med to Danskere over til England". Fyns Social-Demokrat 5.september 1945.
- "London kalder" af Ken Follett. - Forfatteren Ken Follett har skrevet en thriller med udgangspunkt i en række hændelser i Danmark under 2. Verdenskrig, blandt andet om den eventyrlige flugt fra Fyn - med flyveturen fra "Elsesminde" til England som udgangspunkt. Bogen er fra forlaget Cicero. - "Fyens Stiftstidende", den 29. august 2003.
- "Bag fjendens linier. Thomas Sneum – dansk mesterspion under Anden Verdenskrig." Bog af Mark Ryan. (Lindhardt og Ringhof.) Anmeldt i "Fyens Stiftstidende" 27. maj 2009.
PRODUKTIONSSKOLEN. KILDE:
- "Elsesminde". Odense Produktions-højskole. Historie og fremtid. Duplika A/S, Odense.
- "Elsesminde - Odense Produktions-Højskole - udvikling igennem 25 år" af Jens Åge S. Petersen. (2003)
- "Far til tusinder – ørreder altså". Artikel i "Fyens Stiftstidende" den 25. februar 2007.
- "Sølvbryllup med Elsesminde". - "Fyens Stiftstidende", den 1. september 2003.
- "Sanderum Landsby". Odense Magistrat 2. afd. Byplanafd. 2 oplag sept. 1980. Side 19 med billeder.
- "Registrant og analyse af Sanderum Landsby 1993". Odense Magistrat 2. afd. Byplanafd. - Arkitektstuderende Eva Gjessing. Side 22, 23 og 24 med billeder.
ELSESMINDES BRAND. KILDER:
- En brandberetning fra "Fyens Stiftstidende" den 13. november 1903, som også er gengivet i "Sanderum Sogns Lokalhistoriske Forenings Årsskrift 1997" på side 50.
- Se også "Odense Avis", den 13. november 1903.
- "Vejviser for Odense og Assens Amter. 1906-08". Angående mejeriejer Wiggo Ditlev Gotfred Lohmann som sognerådsformand og bestyrer af telefonstationen.
KLUBBEN. KILDE:
- Erik Brandts (min far) fortælling.
SKOLE. KILDER:
- Skoleskriftet for Sanderum Skole 25 år. 1983. Skrevet af Bo.
- Sanderumskolen. 50 års jubilæum. Udgivet i anledning af Sanderumskolens 50 års jubilæum april 2008. Redaktion Leo Schmidt. Produceret af Dansk Skolefoto. (Ikke brugt.)
- Skoleprotokol for Sanderum Skole.
- Eksamensprotokoller læst på Giersings Realskole på Nonnebakken. I 2007 blev de afleveret til "Historiens hus" i Odense.
- P. Skovgaards Samlinger: "Gaarde i Sanderum". Et håndskrevet meget værdifuldt skrift. Kopi findes på Sanderum Lokalhistoriske Bibliotek.
- H. F. Grandjean: "De kgl. danske ridderordener". Redigeret af Johannes Madsen. 1903. - Lærer Hansen blev Dannebrogsmand i 1901. Købmand i Odense, Ernst Brandt (min oldefar), er også i bogen under Riddere af Dannebrog (1900). Der er billede af både lærer Hansen og

købmand Ernst Brandt. Knud Wognsen Brandt blev Ridder af Dannebrog i 1910 og er opført med billede i Th. Hauch Fausbøll's bog 1929.
- "En rytterskoletavle vender hjem" af Allan Tønnesen i "By og land" udgivet af "Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur" marts 2006. Artiklen handler om Gedesby på Falster, men indeholder almen stof om de 240 rytterskoler.
- "Rytterskolen på Hunderupvej" af museumsinspektør Henrik Harnow.- Samt: "Fakta om Frederik IV's Rytterskoler" af Anders Vestergaard. Begge dele fra kirkebladet for Thomas Kingos Kirke i Odense nr. 2 maj, juni, juli og august 2004.
- "Byens rytterskoler". En god artikel af Jørgen Thomsen og Johnny Wøllekær i "Fyens Stiftstidende" 09052008.
- "Mejeriet i Sanderum". (Nærbutikken lige ved Sanderum Kirke). En artikel på side 32 i "Sanderum Sogns Lokalhistoriske Forenings Årsskrift 1994" af Frede Obling. - En artikel med priser, datoer og årstal.
- Annonce fra "Vestfyens Avis" 1864. En gengivelse fra side 6 i "Sanderum Sogns Lokalhistoriske Forenings Årsskrift 1999". Må være (?) fra "Assens politiske og Avertissementstidende", der eksisterede 1849-64. Annonce angående ledig lærerstilling i Sanderum.
- Politikens Danmarkshistorie: "Hvornår skete det". Politikens Forlag 1955.
- "Papirfabrikken skilte Dalum og Sanderum". Af Hanne Kaarsted i "Ugeavisen" for den 15. marts 2006. Nr.11.
- Om barnepigen Ane Christensen ("Aha") i en ærøavis fra omkring september 1955. Udklippet er ikke dateret.

MEJERIET SANDERUM. KILDER:
- "Mælkeritidende" 1910 årg. 23, side 583-88. God tekst og gode billeder.
- "Søndagsbladet" / Kbh.: 1892 / 1910-11 årg. 20 side 99-100: Christine Reimer: "Et moderne mejeri". Forfatterinden og folkemindesamleren Christine Reimer (1858-1943) har i "Søndagsbladet" 1910-11 skrevet artiklen: "Et moderne mejeri", hvorfra flere oplysninger er hentet. Hendes artikel handler udelukkende om "Mejeriet Sanderum" med uddybende stof samt billeder fra mejeriets indre med de moderne mejerimaskiner.
- Odenseregistranten for Vesterbro.
- Odenseaviserne især fra 14. juni 1910.
- "Fra FAOK til Fynsk Mælk - 25 år". (1952 - 6. maj - 1977.) (På Lokalhistorisk Bibliotek i Odense: Fyn 63.71.) I bogen findes på side 26 et fint billede af "Mejeriet Sanderum" samt et billede af mejeriets indre. Ellers beskæftiger bogen sig ikke med "Mejeriet Sanderum".
- "Fyens Stiftstidende" 20. marts 2007. Fint billede af samt tekst til "Dansk Automobil Co." (Stadsarkivet.)
- "Ugeavisen. Odense." Fint billede af samt tekst til "Mejeriet Sanderum." 2. april 2007. Af Hanne Kaarsted.
- Mælkemanden fra "Mejeriet Sanderum" vinder "Fyens Stiftstidende"s "Ugens tikrone", angiveligt fordi han skulle arbejde i kulden. Fint billede i "Fyens Stiftstidende" den 7. februar 2007.

FYENS LANDMANDSBANK - EGNSBANK FYN - SYDBANK. KILDER:
- "Fyns Tidende", f.eks. 27. sept., 3. nov. og 4. nov. 1902.
- "Danmarks Banker". En historisk skildring af de vigtigste danske bankers tilblivelse og udvikling. Georg Paulsens Forlag. Kbhvn. 1912. (Indeholder næsten intet.)
- "En bank og dens virke for fynsk erhvervsliv". Artikel i "Fyns Tidende" i anledning af bankens 50-års jubilæum. "Fyns Tidende", den 23. september 1952, side 4 (med billeder).
- Brochure udgivet i anledning af Bankens 75-års bestående. 1902-1977. Stryhn Reklame Bureau. Sct. Hans Bogtrykkeri A/S.
- Brochure udgivet i anledning af bankens navneforandring og renovering af hovedsædet i Vestergade i 1985. Medfølgende billeder af de ansatte. Overskrift: "Odense har fået en ny, moderne bank, der har været der hele tiden". Polygon Reklamebureau A/S.

- "Ugeavisen" den 4. nov. 1992.
- "Penge og Banknyt". Medio 1992. Lille omtale af bankens 90-årige fødselsdag.
- "Sydbank i Odense". Sydbanks "Ekko". Maj 2002.
- Film: "Fyens Landmandsbank". Produktion: Orionfilm, Odense. Fotografi og instruktion: Ebbe Larsen. Varighed: 5 minutter 49 sekunder. Filmen findes i kopi på Stadsarkivet i Odense.

FYENS STIFTS PATRIOTISKE SELSKAB. KILDER:
- "Odense Avis". 13. april 1910. Om jubilæumsfesten på "Industripalæet".
- "Odense Avis". Juli 1910.
- "Fyns Tidende". Juli 1910.
- "Fyens Stifts Patriotiske Selskab gennem hundrede år".
Et jubilæumsskrift udgivet af selskabet ved N. Beck.
Trykt i Andelsbogtrykkeriet i Odense 1910. (Om Knud Wognsen Brandt side 178.)
- "Fyens Stifts Patriotiske Selskab". Udsendt i anledning af Selskabets 150 årige jubilæum juli 1960. Af Erik Berstrand. Andelsbogtrykkeriet i Odense. Tegninger af Viggo Bertram Jacobsen. Fin tegning af "Elsesminde" på side 103. Her i skriftet på side 11.
- "Fyens Stiftstidende" søndag den 26. juni 1960 side 8 i anledning af det 150 årige jubilæum: "Prins Christian Frederik hjalp Fyens Stifts Patriotiske Selskab gennem de første kritiske år" af Erik Berstrand. Prinsen var den senere kong Christian den Ottende.
- "Fyens Stifts Landbrugstidende". (Skriftet udkom fra 1907 til 1. januar 1957.)
- Om kommunetilskud på 1.000 kr. til Dyrskuet: Byrådsprotokol 1910-11 side 20.
- Dyrskueprogram til 100-års-skuet ejes af husdyrkonsulent Henning Mortensen i Marslev.
- "Ved Fyens Stifts Theoretiske Landvæseninstituts 25 års Jubilæum den 3die november 1880". Fyens Stifts Bogtrykkeri hos J. C. Dreyer. Heri står, at Knud Wognsen Brandt var elev 1879-80. Mon ikke det var 1879-81? Vi har afgangsbeviset fra 1881. I øvrigt står, at faderen hedder Emil til fornavn, retteligt var det Ernst Peter.

ODENSE KVÆGTORV. KILDER:
- Se Odenseaviserne omkring nedennævnte datoer.
- "Fyns Tidende" har allerede "forskræp" om "Det nye Kvægtorv" den 7. april 1905.
- Alle Odense-aviserne omkring den 22. juli 1912 (åbning).
- "Fyens Stiftstidende" den 20. juli 1912.
- "Odense Avis" den 20. juli 1912.
- "Odense Avis" og "Fyns Tidende" 22. juli 1912.
- Odense Byråds Mødeprotokoller. F.eks. 1909, 1910 og 1911 alt om forarbejde, love og beslutninger.
- Byrådsprotokol 1912/13, side 38. Alt om indlemmelse 1912 osv. Alle indlemmelsesregler på side 126-127.
- Odenseaviserne ultimo juni og primo juli 1922 (ny bestyrelse).
- "Fyens Stiftstidende" den 18. december 2001 (det sidste marked i Odense).
- "Odense - Vor by". Hempelske Boghandels Forlag, Odense 1931. Side 136. Med billeder af Kvægtorvet både udvendig og indvendig samt billede af gl. Kvægtorv ved Sortebrødre Torv.
- Odense Vejviser.
- Fyns Stifts Landbrugstidende nr. 20, side 198-99.
- Om Kvægtorvet: Fyens Stifts Landbrugstidende 1912 årg. 6 side 98-99 ill.
- "Odensebogen 1997". "Odense Kvægtorv" af Per Nørbach.
- "Fyns Tidende" den 9. juli 1922. Alt om sangerstævnet og "Fynsk Forår" af Carl Nielsen.
- "Fyens Stiftstidende" skriver om "Kvæghallen"s regnskab 20. februar 1915. Referat fra byrådsmødet den 19. februar 1915.
- Byrådsprotokol 1916-17. Det vedtoges at indsende regnskabet til yderligere kritisk og teknisk revision af Revisionsbanken. Regnskabets grove hovedpunkter samt balancen på 938.758 kr. kan læses i "Fyns Tidende" den 7. februar 1917.
- Byrådsprotokol for mødet den 16. november 1920. Anlægsregnskabet godkendes.

- Rygter om bestikkelse. "Odense Avis" den 26. februar 1917.
- "Enkens penge". En artikel i "Fyns Tidende" den 8. februar 1917.

LIDT SPREDT - LØST OG FAST. KILDER:
- Erik Brandt (min far) og Hans Erik Brandt (min bror).
- "Fyens Stiftstidende".
- "Dalum-Hjallese Avis". November 1997: "Elsesmindes historie begynder i året 1664". Med forkert billedtekst!!
- "Odense Avis" 18. august 1915 ang. "Skullerodsholm"s salg.
- Niels Jensen: "Fynske jernbaner". Clausens Folkebiblioteker. 1976. Side 8: Dobbeltsporet over Fyn taget i brug 1912.
- "Fyens Stiftstidende" søndag den 9. maj 1993: "Roemarkens slaver" af Bjørn Lambæk. Ritzaus Bureau.

AFSKEDSTALE OG SAMTIDIG TALE FOR KONFIRMANDEN. KILDE:
- Knud Wognsen Brandts håndskrevne tale (er bevaret).

SKOVLØKKEHUS. KILDER:
- "Åløkkenyt". Nr.1. 1998. 15. årg. Udgivet af Åløkkekvarterets Grundejerforening. Artiklen om "Skovløkkehus" skrevet af Gustav Johannesen.
- "Fyens Stiftstidende", den 3. maj 1992. "Herskabshuset uden tjenestefolk". Artiklen skrevet af Mogens Rasmussen.
- J. C. La Cour: "Danske gaarde" om "Aaløkkegaard".

KNUD WOGNSEN BRANDTS JORDEFÆRD. KILDER:
- Odense-aviserne.

SOPHIE MARIE KIRSTINE BRANDTS (MIN OLDEMOR)
JORDEFÆRD. KILDE:
- Et bevaret, lille håndskrevet hæfte af pastor Alfred Georg Elmquist med titlen "Mindeord om fru Sofie Brandt ved hendes begravelse d. 7. april 1917. Særlig tilegnet hendes sønner. Af A. G. Elmquist". Pastor Elmquist (1850-1930) var sognepræst i Sanderum fra 1892 til 1921. De ældste børn fra "Elsesminde" og børnene fra præstegården kendte hinanden godt.

ERNST PETER BRANDTS (MIN OLDEFAR) JORDEFÆRD. KILDE:
- Marie Ernstine Amalie Brandts (min oldemor gift med købmand Ernst Brandt) afskrift af sognepræst i Taulov Martin Brandts ligprædiken i hjemmet på "Elsesminde". Martin Brandt var Ernst Peter Brandts bror. Noteret ned i hendes afskriftsbog.

ELSESMINDE IFLG. ERIK BRANDT MIN FAR:
- (eller: HVAD GEMTE SIG BAG VINDUERNE?). KILDE: - Min far, Erik Brandt.

ELSESMINDE IFLG. P. SKOVGAARD. KILDE:
- P. Skovgaard's Samlinger: "Gaarde i Sanderum". Fotokopi findes hos "Sanderum Lokalhistoriske Forening" i kælderen på Sanderum Skole.

ELSESMINDE IFLG. LA COUR. KILDE:
- J. C. B. La Cour: "Danske Gaarde. 1907", side 444 om "Elsesminde" i Sanderum Sogn.

ELSESMINDE IFLG. J. JESPERSEN:
"Danske gårde i tekst og billeder" samlet og udgivet af landbrugscand. J. Jespersen. 4. bind. Aarhus. Trykt i De Forenede Bogtrykkerier 1927.

ELSESMINDE IFLG. J. J. HANSEN. KILDE:
- "Større danske landbrug". Statistisk, topografisk, historisk håndbog. Udarbejdet af forstander J. J. Hansen tidligere Landbohøjskolen ved Lyngby. Forlag: Alex Kappel og V. Richter Friis. København 1930.

ELSESMINDE IFLG. E. BÜLOW:
"Danmarks større gaarde". Statistisk og historisk håndbog for det store og middelstore landbrug. 3.bind. Selskabet til udgivelse af "Danmarks større gaarde". Redaktion: E. Bülow. 1975.
- "Byen vokser - Odense Kommune i kort" af Per Grau Møller og Erland Porsmose. Odense Bys historie. Udgivet af Odense Kommune 1988. På side 63 et godt luftfoto fra 1988 af

Erland Porsmose af kirkelandsbyen Sanderum med "Elsesminde".
DE TO GRAVSTEDER PÅ SANDERUM KIRKEGÅRD. KILDER:
- Kraks Blå Bog (om Knud Wognsen Brandt).
- "De kongelige danske ridderordner og medaliller" ved Th. Hauch Fausbøll 1929.
- "Dansk Farmaceutisk årbog 1940", side 141. Fr. Bagges Kgl. Hofbogtrykkeri, jan. 1940. København. (Om apoteker Ernst Peter Brandt).
- "Amtshistorien". Historiske og personalhistoriske oplysninger om land og by. Svendborg og Assens amter. (Amtshistoriens forlag. København 1931.) Apoteker Ernst Peter Brandts billede og data i "Amtshistorien".
- Aa. V. F. Schæffer: "Svane Apothek". Billede efter udvidelsen i 1917. (61.555)
- "Svaneapotek i Odense". En elevopgave. (61.555)
- "Kunst i privat eje". (Om Cecilie Margrethe Brandt).
DE TRE SØNNER FRA ELSESMINDE (BL.A. MIN FARFAR). KILDER:
- Kraks blå bog. F.eks. Knud Wognsen Brandt og Johanne Brandt.
ERNST BRANDT - MIN OLDEFAR. KILDER:
- H. F. Grandjean: "De Kgl. Danske Ridderordener". Af Johannes Madsen. 1903. (99,26).
- "Odense Avis", 29-8-1900. (R. af D.)
- "Fyns Tidende", 28-8-1900. (R. af D.)
ERNST BRANDT BLIVER KØBMAND. KILDE:
- Annonce i "Fyens Stiftstidende", den 23. oktober 1850.
- Annonce i "Fyens Stiftstidende", den 12. og 14. juni 1862 angående flytning til Vestergade 70-72.
DE FYNSKE KØBSTÆDERS BRANDFORSIKRING AF 1850. KILDER:
- "De fynske Købstæders Brandforsikring af 1850 (gensidig). 1850 - 6. december - 1950". Af museumsdirektør, cand. mag. Svend Larsen og afdelingschef, cand. polit. J. M. Due Jensen. Hagen og Sørensen, Odense. Side 93.
- "Odensebogen 1993", side 136.
- "Ugeavisen" den 13. februar 2002. "En statelig ejendom med tårn og statue" af Hanne Kaarsted.
FYENS STIFTS SPAREKASSE. KILDER:
- "Fyens Stifts Sparekasse. 1832-1932". Et festskrift udgivet af sparekassens bestyrelse. I anledning af dens hundredårs jubilæum den 1. januar 1932. Odense, Fyens Stifts Bogtrykkeri (Dreyer) 1931. (Med billede af Ernst Brandt side 265.)
- "Optegnelser vedkommende Odense Byes- (1816-1832) og Fyens Stifts Sparekasse (1832-1882) ved H. Maaløe, bogholder". Odense, trykt i Fyens Bogtrykkeri hos I. C. Dreyer, 1881.
BRYGGERIET ODENSE. KILDER:
- I bogen, registranten over "Vestergadekvarteret i Odense" kan på side 221 læses om Vestergade 64, matr. nr. 659 d.
- "Handelsstanden i Etatsrådernes By". Et jubilæumsskrift: 1862 - 4. februar - 1962. (Side 34.) Udgivet af Bestyrelsen for Odense Handelsstandsforening og udarbejdet af museumsdirektør Svend Larsen. Tryk: Fyens Stifts Bogtrykkeri.
- Albanibogen: "Altid på Vej" af Per Boje og Hans Chr. Johansen. 1989. ISBN 87 7492 736 1.
- Svend Larsen: "Aktieselskabet Albani Bryggerierne". Andelsbogtrykkeriet i Odense. September 1959. Bibl. 66.84.
- "Odense - Vor by". Hempelske Boghandels Forlag, Odense 1931.
"Jyllandsposten" den 26. marts 2002 ang. "Albanifonden".
NØRREBROS JERNSTØBERI. KILDER:
- "Aktieselskabet H. Rasmussen og Co. Frederiksgades Jernstøberi og Maskinfabrik. 1856 - 13'de maj - 1931". Et jubilæumsskrift udarbejdet af A. Nordahl-Petersen. Odense 1931. (Findes på magasinet på Odense Centralbibliotek m. 09.67 no 41.)
- "H. Rasmussens 100 år". "Fyens Stiftstidende", den 14. maj 2006.
- Om Brandt og Co. Her efter Særtryk af danske byerhverv: "Brandt og Co., Odense".

Milo'ske Etablissement. Odense. Bog- og Kunstforlaget "Norden", København. Milo'ske Bogtrykkeri, Odense. Datering ukendt.
- "Fabrik og bolig. - Det industrielle miljø i Odense 1840-1940" af Hans Chr. Johansen, Per Boje og Anders Monrad Møller. Odense Universitetsforlag. 1983. Side 226.
BRANDEN PÅ NØRREBRO. KILDE:
- "Fyens Stiftstidende" den 14. oktober 1916.
FRØKEN JØRGENSENS SKOLE. KILDER:
- "Marie Jørgensens Pigeskole". Et mindeskrift i anledning af jubilæet ved skolebestyrer C. J. Lehn. (1879-1929).
- "Marie Jørgensen og hendes skole" ved Ida Jespersen. Thillerups bogtryk. Odense. 1954. (1879-1954).
Ida Johanne Karoline Jespersen er født den 2. august 1894, dør i 1973. Begravet Paarup. Faglærerindeeksamen N. Zahles Kursus 1925. Fra den 15. august 1911 lærerinde på Marie Jørgensens Pigeskole.
- "Marie Jørgensens Skole 100 år" ved Viggo Bach. (1979).
- "Marie Jørgensensens Skole, Odense. Årsskrift 2003/2004." Fortæller om skolens historie.
- "Fyens Stiftstidende". Den 5. september 2004.
- "Odensebogen 1993". Side 127.
- "Odense-vejviseren" for 1900.
HANDELSTANDSFORENINGEN I ODENSE. KILDE:
- "Handelsstanden i Etatsrådernes By". Et jubilæumsskrift: 1862 - 4. februar - 1962. Udgivet af bestyrelsen for "Odense Handelsstandsforening" og udarbejdet af museumsdirektør Svend Larsen. Tryk: Fyens Stifts Bogtrykkeri.
FYENS STIFTS KREDITFORENING. KILDER:
- E. Kjørboe, E.: "Kreditforeningen af Grundejere i Fyens Stift. De danske Kreditforeninger."
- Festskrift i anledning af halvhundredårsdagen for lov af 20. juni 1850 om oprettelse af kreditforeninger. 1901. Side 81-90. Ikke brugt.
- Vejviseren f.eks. 1885: Repr. for Odense: E. Brandt.
SMØRFORRETNING: KILDE:
- Vejviseren f.eks. 1887.
ASSURANCEFORENING FOR HESTE. KILDE:
- Vejviseren f.eks 1869.
BYGNINGSKOMMISSIONEN. KILDE:
- Vejviseren f.eks. 1866 og 1869.
OVERFORMYNDER. KILDER:
- Vejviseren.
- Ordbog over det danske sprog.
NOGLE SPREDTE NOTATER: KILDE:
- Odense-registranten for Vestergade 1984 (om Albani Torv nr. 2) og Odense-registanten for Vesterbro 1979.
- "Albani Kirke og Torv" 1985 af Eskil Arentoft, Vibeke Brandt og Finn Grandt-Nielsen. --> Om Albani Torv nr.2.
- Om "A/S Odense Savmølle": "Odense i Dag". 1942.
KILDER TIL SKRIFTETS SLÆGTSHISTORIE:
- "Morgenposten" fra 8. februar 1970 viser et fotografi af Knud Gommesen Brandts skolekammerater fra Odense Katedralskole.
- "Stamtavle over bagermester Peter Berendt Køb ke og hustru Cæcilie Margrethes, født Petersen, efterkommere" ved H. Vilh. Køb ke, Kbhvn. nov. 1888 (Cohens Bogtrykkeri) (om Petra Hansine Petersen).
- "Min slægtebog" udgivet af Holger Petersen, Kbhvn. 1918. I sidstnævnte bog er en masse gengivelser af Køb kes portrætmalerier. - Se endvidere Køb ke-malerierne i Leo Swanes: "Christen Køb ke". Kbhvn. 1948. (Om Petra Hansine Petersen.)

- "Stiftelsen af 18. september 100 år".- "Fyens Stiftstidende" 10. august 1941.
- "Weilbach - Dansk Kunstnerleksikon" (om Ernst Vilhelm Brandt).
- "Dansk Sportsleksikon 1944". I samarbejde med Dansk Idrætsforbund (om Petra A. Brandt, "Dot").
- Særtryk af tidsskrift for legemsøvelser, 1938, hefte 2. (Næsten) alt om Petra A. Brandts ("Dot") legat.
- "Dansk civilingeniørstat 1942". Biografiske oplysninger om polytekniske kandidater 1829-1941. Red. Aa. Hannover. Kbhvn. 1942. C. A. Reitzels Forlag. Aksel Sandal. Løbenr. 1389 side 197. - Nekrolog Ing. 1941 M side 56 (om Knud Brandt).
- "Dansk civilingeniørstat" (om Petra Elisabeth Brandt, Poul Arne Hjortsø og Johan Tyge Brandt).
- "Juridisk Stat 1965" (om Jørgen Erik Carstad).
- "Danske journalister 1990". Redigeret af Jan Ebert. Udgivet af Dansk Journalistforbund 1990 (om Birgitte Pelle på side 342).
- I. Barfod: "Stamtavle over Den Svendborgske Familie Graae" København 1882 (også om Brandt'erne).
- "Efterkommere af Cathrine Copmann og Poul Svendsen" samlet og udgivet af Anna Waidtlow, født Jensen. Svendborg Avis's Trykkeri 1892. (Brandt'erne fra "Egeskovgaard".)
- "Stamtavle over Familien Copmann". Samlet og udgivet af Knud Jølver. Svendborg Avis' Bogtrykkeri 1955. (Brandt'erne fra "Egeskovgård" og videre frem.)
- "Kraks blå bog". (Om Knud Wognsen Brandt og Johanne Brandt.)
- Fred. H. Freund: "Fyrretyve år i urskoven". (En dansk ingeniørs oplevelser i Sydamerika.) C. A. Reitzels Forlag 1929. (Om Johanne Brandt i Rio).
- "Billedhuggeren Gunnar Hammerich" af Niels Th. Mortensen. Ejnar Munksgaard. København 1947. Hammerich virkede i Sydamerika 1923-27. (Side 16 om Johanne Brandt i Rio.)
- "Træk af Hesselager Sogns Historie". Udgivet i anledning af Sognets 800 års jubilæum 20. nov. 1983. Hesselager Kirkes Forlag 1983. (Om "Hesselager Møllegaard"s historie.)
- "Fynske vandmøller" af Frode Lund med Frode Lunds ypperlige tegninger af "Hesselager Mølle" og "Neder Mølle" ved Bogense.
- "Andelsselskabet Odense Eksportslagteri"s jubilæumsbog 1897-1947 af Hjalmar og Cl. Clausen. Andelsbogtrykkeriet. (Om Knud Wognsen Brandt og Mads Peter Mortensen.) Bogen fortæller om Knud Wognsen Brandts tilknytning til Slagteriet indtil 1930, skønt han dør 1929!
- "Ensted Sogns historie". Redigeret af Lars N. Henningsen. Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 64. Aabenraa 1987. Om "Aarupgaard" side 219, om Sven Lund side 248 (med billede) og om tørveproduktion side 249.
- "Trap. Danmark." Bind 26. Aabenraa Amt. Side 932. (Om Sven Lund og "Aarupgaard".)

EFTERSKRIFT.

TUSIND, TUSIND TAK til de mange, der har medvirket ved udarbejdelsen af dette skrift - ingen nævnt, ingen glemt - og dog: En særlig TAK til Lokalhistorisk Bibliotek i Odense, Stadsarkivet i Odense, Jens Povl Barkler, som har stået for indsættelse af billeder, Hans Erik Brandt (min broder), der har været uhyre hjælpsom med kilder samt gennemlæsning af skriftet, og sidst, men ikke mindst, en stor tak til min far, Erik Brandt, der inden han døde, fortalte mange ting om "Elsesminde", som nu er gengivet her i skriftet.

hb ocv Magasin

99.94 Brandt
Brandt, Carl E.
En Elsesminde-landmand og en Vestergade-købmand

4496282
9 187 679 5

Odense Centralbibliotek
3987711484